

ТРЕНДОВИ

Q3 ТРЕНДОВИ

Трендови, III квартал 2022.

Издаје и штампа: Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5

Одговара: Миладин Ковачевић, директор

Уредник: Катарина Станчић

Рукопис припремили:

Горан Катић (Макроекономске прогнозе, Цене)

Марина Павловић и Сања Брадарић (Бруто домаћи производ)

Катарина Станчић (Индустријска производња)

Јасмина Јотев (Индекс економске климе, Регионалне економске асиметричности, Тржиште рада, Зараде, Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у ЕУ – резултати за Србију)

Милош Павловић (Пољопривреда, Грађевинарство, Туризам)

Анђела Вучинић (Спољна трговина, Унутрашња трговина)

Душко Бумбић (Међународна инвестициона позиција у периоду 2013–2021. године)

Владимир Шутић и Сања Радоњић (Модел процене биланса електричне енергије за 2022. годину)

Лектура: Емилија Бацковић

Дизајн и припрема за штампу: Одељење за развој, припрему и визуелизацију статистичких аутпута

УВОД

Републички завод за статистику, као главни произвођач и дисеминатор статистичких података, објављује велики број саопштења, индикатора, билтена и др. Мноштво публикација често ствара конфузију међу корисницима, који, с друге стране, употребљавају статистичке податке како би проценили своје перформансе и ускладили их са другим економским субјектима и кретањима.

Будући да велики број корисника, осим ускостручних, није ни статистички, ни економски едукован, разноликост података код њих може изазвати збуњеност, неразумевање и погрешну процену приоритета, што често резултира отпором према информацијама.

С обзиром на то да је статистички систем веома комплексан и генерализован, дизајниран тако да задовољи специфичне супсекторске потребе за информацијама, у модерном друштву је неразумевање статистичких података честа појава. Информисање објављивањем „сувопарних“ статистичких података корисницима често није довољно, пошто даје само парцијалну слику о макроекономији. Конкретно, показало се да традиционални начини приказивања података (табеле, саопштења итд.) не омогућавају брзо разумевање социоекономске стварности и не успевају да пренесу кључну поруку, нарочито када је број података велики.

Имајући у виду све наведено и пратећи светске тенденције у приказивању статистичких података, као и интересовања стручне јавности, редизајнирани *Трендови*, традиционално, доносе заокружене кварталне и годишње податке, али коришћењем новог концепта приказивања најважнијих економских сигнала путем модерних и напреднијих графичких решења за презентовање и дисеминацију.

Издање за трећи квартал 2022. доноси преглед најважнијих економских кретања у овом периоду: Бруто домаћи производ, Индустриска производња, Грађевинарство, Спољна трговина, Унутрашња трговина, Цене, Тржиште рада, Зараде, Туризам, Индекс економске климе, Регионалне економске асиметричности и Пољопривреда. Новитет у овом броју су Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа (енглески: Macroeconomic Imbalance Procedure) – резултати за Србију. Наиме, процедура у случају макроекономских неравнотежа (MIP) представља главни механизам за надзор и корекцију штетних макроекономских неравнотежа у ЕУ земљама и њен крајњи циљ јесте јачање њихове отпорности и отпорности целокупне економије Европске уније на сличне шокове у будућности. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа – MIP индикатори, представљени су у форми табеле постигнућа. Реч је о 14 основних индикатора стања и токова (енг. MIP Scoreboard), који треба да укажу на појаву макроекономских неравнотежа које настају на кратак рок и неравнотежа које настају због структурних и дугорочних трендова. Анализом резултата за Србију, обухваћено је осам индикатора за које су подаци директно доступни. Будући да представљају важан механизам упозорења прокламован од стране Европске комисије, MIP индикатори ће се редовно објављивати једном годишње у децембарским Трендовима.

У овом издању Трендова кроз аналитичке радове обрађене су две важне теме: међународна инвестициона позиција (МИП позиција) Србије у периоду од 2013. до 2021. године (аутора Душка Бумбића) и модел процене биланса електричне енергије за 2022. годину (аутора Сање Радоњић и Владимира Шутића).

Републички завод за статистику од 1999. године не располаже појединим подацима за АП Косово и Метохија, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију – укупно.

САДРЖАЈ

Стручни рад : Модел процене биланса електричне енергије за 2022. годину	7
Стручни рад : Међународна инвестициона позиција у периоду 2013–2021. године	11
1. Макроекономске прогнозе	24
2. Бруто домаћи производ	29
3. Индустијска производња	31
4. Грађевинарство	35
5. Спољна трговина	40
6. Унутрашња трговина	48
7. Цене	51
8. Тржиште рада	54
9. Зараде	59
10. Туризам	63
11. Индекс економске климе	66
12. Регионалне економске асиметричности	72
13. Пољопривреда	77
14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију	83

Аутори: Владимир Шутић и Сања Радоњић

МОДЕЛ ПРОЦЕНЕ БИЛАНСА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ ЗА 2022. ГОДИНУ

Енергетски биланс је најпотпунији статистички обрачун енергената и њихових токова у економији који даје комплетну слику енергетског стања у држави и омогућава увид у укупну количину енергије добијене из окружења, произведене трансформацијом, употребљене и искоришћене од стране крајњих потрошача током једне календарске године.

Поред тога, биланс је преглед међусобних односа испорука енергије и потреба за енергијом у облику матрице, где су у колонама приказани енергенти (горива), а у редовима токови енергената (производња, трансформација и потрошња).

ОСНОВНЕ КОМПОНЕНТЕ (АГРЕГАТИ) БИЛАНСА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

- **Укупна бруто производња електричне енергије** – електрична енергија произведена у свим постројењима (хидроелектране, ветроелектране, соларне електране, термоелектране, термоелектране-топлане [ТЕ-ТО] и енергане), измерена на излазима главних генератора.
- **Увоз и извоз** – количине електричне енергије сматрају се увезеним или извезеним када пређу границе државе, без обзира да ли је извршено царињење или не.
- **Укупно снабдевање електричном енергијом (укупно расположиво)** – електрична енергија потребна да се подмири домаћа потрошња. Представља бруто производњу електричне енергије увећану за увоз и умањену за извоз.
- **Електрична енергија утрошена за пумпање** – електрична енергија утрошена за рад реверзибилних хидроелектрана (пумпање воде из доње у горњу акумулацију).
- **Сопствена потрошња у енергетском сектору** – електрична енергија утрошена за добијање енергије (рударство, производња нафте и гаса) или за функционисање постројења у активностима производње енергије.
- **Губици** обухватају губитке настале у процесима преноса и дистрибуције електричне енергије.
- **Финална потрошња** представља електричну енергију намењену крајњим потрошачима. У енергетском билансу, финална потрошња електричне енергије за енергетске сврхе је даље рашчлањена на секторе потрошње: прерађивачка индустрија, грађевинарство, саобраћај, домаћинства, пољопривреда и остали потрошачи (јавне и комерцијалне делатности). Израчунава се као укупно снабдевање електричном енергијом (укупно расположиво) умањено за електричну енергију утрошену за пумпање, сопствену потрошњу и губитке.

Табела 1. Енергетски биланс електричне енергије, 2011–2021. (у GWh)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
УКУПНА БРУТО ПРОИЗВОДЊА	38.600	36.799	39.877	34.060	38.298	39.342	37.045	37.426	37.600	37.956	38.235
Хидроелектране	9.243	9.914	10.853	11.617	10.783	11.520	9.752	11.393	10.198	9.749	11.984
Ветроелектране	-	-	-	-	-	26	48	150	898	976	1.085
Соларне електране	-	-	-	6	11	12	13	13	14	13	14
Термоелектране	28.672	26.275	28.620	22.073	27.133	27.191	26.414	24.975	25.546	26.429	23.734
Термоелектране-топлате (ТЕ-ТО)	455	439	202	75	53	140	291	351	474	317	893
Енергане	230	171	202	289	318	453	526	543	470	474	527
Увоз	6.701	5.781	4.077	7.008	6.303	5.068	6.549	6.400	5.417	5.070	6.984
Извоз	6.979	5.392	6.614	5.445	7.221	6.990	5.724	6.284	5.341	5.675	6.333
УКУПНО РАСПОЛОЖИВО	38.322	37.188	37.340	35.623	37.380	37.420	37.870	37.542	37.676	37.351	38.886
Утрошак за пумпање	860	874	1.007	898	1.090	1.029	938	1.065	1.097	1.077	952
Сопствена потрошња у енергетском сектору	3.415	3.365	3.757	3.337	3.932	3.981	4.002	3.896	4.252	4.009	4.253
Губици	5.844	5.609	5.501	5.163	5.169	4.808	4.806	4.532	4.332	4.385	4.481
ФИНАЛНА ПОТРОШЊА	28.203	27.340	27.075	26.225	27.189	27.602	28.124	28.049	27.994	27.881	29.200
Прерађивачка индустрија	7.359	6.787	6.941	6.917	7.221	7.680	8.062	8.396	8.444	8.295	9.035
Грађевинарство	326	317	310	306	318	321	340	339	339	322	345
Саобраћај	529	492	478	336	351	352	375	375	375	358	384
Домаћинства	14.665	14.517	14.146	13.802	14.062	13.931	13.815	13.415	13.340	13.718	13.877
Пољопривреда	321	309	301	298	317	313	342	341	342	331	358
Остали потрошачи	5.003	4.918	4.899	4.566	4.920	5.005	5.190	5.183	5.154	4.856	5.201

Модел процене биланса електричне енергије за 2022. годину (у даљем тексту: модел) обрачунат је на бази годишњих промена три инпута:

1. укупна бруто производња електричне енергије,
2. потрошња електричне енергије у сектору прерађивачке индустрије, и
3. потрошња електричне енергије у сектору домаћинства.

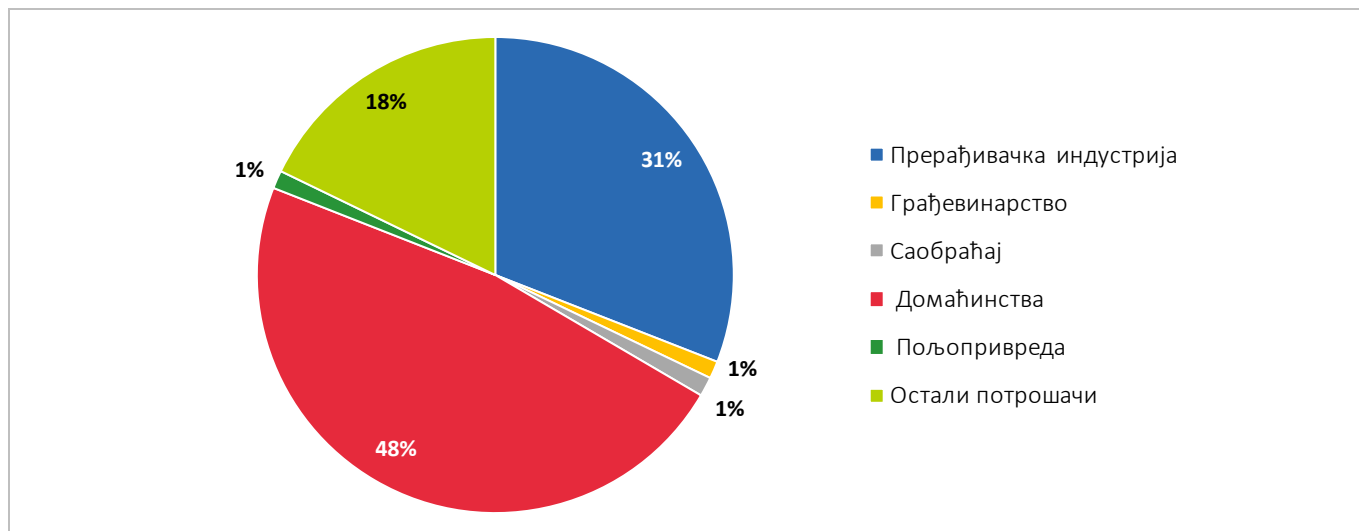
Остале позиције биланса процењене су на основу њиховог историјског кретања (2011–2021), осим увоза електричне енергије, чији износ је обрачунат тако да успоставља равнотежу биланса електричне енергије. У оквиру модела урађено је **пет сценарија** на основу различитих процентуалних промена укупне бруто производње електричне енергије, потрошње у прерађивачкој индустрији, потрошње у домаћинствима, у односу на 2021. годину. Сценарија су приказана од најповољнијег (*сценарио 1*) ка најмање повољном (*сценарио 5*). Приказ сценарија дат је у табели 3.

1. **Укупна бруто производња електричне енергије** у првих десет месеци 2022. године бележи пад од 10,5% у односу на исти период претходне године. У преостала два месеца очекује се повећање производње у односу на исти период претходне године. Полазећи од ове претпоставке, конципирана су сценарија на бази промена укупне бруто производње у распону од **-8,5% (сценарио 1)** до **-10,5% (сценарио 5)** у односу на бруто производњу из 2021. године.

Модел се заснива и на процени кретања потрошње у сектору прерађивачке индустрије и сектору домаћинства, с обзиром да наведена два сектора доминантно учествују са 79% (*прерађивачка индустрија 31%; домаћинства 48%*) у структури финалне потрошње електричне енергије (слика 1).

Такође, полази се од претпоставке да ће у ова два сектора доћи до смањења (уштеда) потрошње, ако се има у виду да се од 1. септембра 2022. до 31. марта 2023. године примењују препоруке државе о уштеди потрошње електричне енергије у привреди, домаћинствима, као и државним и јавним установама и институцијама, те јединицама локалне самоуправе.

Графикон 1. Структура финалне потрошње електричне енергије по секторима, 2021.

2. **Смањење (уштеде) потрошње електричне енергије у прерађивачкој индустрији** у оквиру сценарија базира се на пројекцији кретања могућих уштеда у односу на 2021. годину, у распону од **-2,0% (сценарио 1)** до **0% (сценарио 5)**.
3. **Смањење (уштеде) потрошње електричне енергије у домаћинствима** у оквиру сценарија заснива се на пројекцији кретања могућих уштеда у односу на 2021. годину, у распону од **-3,8% (сценарио 1)** до **-1,0% (сценарио 5)** и заснива се на следећем:
 1. Да ће се тренд смањења учешћа електричне енергије у структури укупне потрошње енергената у домаћинствима наставити и у 2022. години (у 2019. износи 40%; у 2021. износи 33%).
 2. Да ће се тренд повећања учешћа дрвних горива (огревно дрво и пелет) у структури укупне потрошње енергената у домаћинствима наставити и у 2022. години (у 2019. износи 30%; у 2021. износи 40%).

Табела 2. Структура укупне потрошње енергената у домаћинствима, 2019–2021.

	2019	2020	2021
Електрична енергија	40%	33%	33%
Угаљ	8%	8%	4%
Природни гас	8%	8%	9%
Дрвна горива	30%	38%	40%
Топлотна енергија	13%	12%	13%
Нафта и деривати нафте	2%	1%	1%

3. Уштедом потрошње електричне енергије у домаћинствима од 3,8% (сценарио 1) у односу на 2021. годину остварује се потрошња на нивоу 2019. године, када је забележен историјски минимум потрошње електричне енергије у периоду 2011–2021. године.

Табела 3. Промене инпута у моделу према сценаријима (на годишњем нивоу, у %)

	Сценарија (2022/2021)				
	1	2	3	4	5
Укупна бруто производња	-8,5	-9,0	-9,5	-10,0	-10,5
Прерађивачка индустрија	-2,0	-1,5	-1,0	-0,5	0,0
Домаћинства	-3,8	-3,0	-2,0	-1,5	-1,0

На бази улазних података (инпута) добијена је процена биланса електричне енергије за 2022. годину, у виду пет сценарија који илуструју достизање билансне равнотеже. Преко тих сценарија се види да успостављање равнотеже биланса зависи од увоза електричне енергије. У првом сценарију, који је и најповољнији, достизање билансне равнотеже успоставља се најмањим увозом, јер се ту очекују и највеће уштеде у сектору прерађивачке индустрије и домаћинства, док је за равнотежу у петом сценарију (где би уштеде у наведена два сектора биле минималне) потребан највећи увоз како би се омогућили стабилно снабдевање и билансна равнотежа. Као резултат сценарија у моделу, у табели 4 дата је процена биланса електричне енергије за 2022. годину.

Табела 4. Процена биланса електричне енергије за 2022. годину – према сценаријима (у GWh)

	Сценарија				
	1	2	3	4	5
УКУПНА БРУТО ПРОИЗВОДЊА	34.985	34.794	34.603	34.412	34.221
Увоз	8.212	8.460	8.835	9.140	9.446
Извоз	5.400	5.300	5.300	5.300	5.300
УКУПНО РАСПОЛОЖИВО	37.797	37.954	38.138	38.252	38.367
Утрошак за пумпање	971	971	971	971	971
Сопствена потрошња у енергетском сектору	4.172	4.172	4.172	4.172	4.172
Губици	4.300	4.300	4.300	4.300	4.300
ФИНАЛНА ПОТРОШЊА	28.354	28.511	28.695	28.809	28.924
Прерађивачка индустрија	8.854	8.900	8.945	8.990	9.035
Грађевинарство	336	336	336	336	336
Саобраћај	373	373	373	373	373
Домаћинства	13.349	13.460	13.599	13.668	13.738
Пољопривреда	343	343	343	343	343
Остали потрошачи	5.099	5.099	5.099	5.099	5.099

Аутор: Душко Бумбић

МЕЂУНАРОДНА ИНВЕСТИЦИОНА ПОЗИЦИЈА У ПЕРИОДУ 2013–2021. ГОДИНЕ

Овај рад¹ укратко описује промене у међународној позицији (МИП-у) Републике Србије у периоду 2013–2021. године, укључујући разврставање ових промена према функционалним категоријама². Такође, приказани су механизми који су најснажније деловали на спољни биланс стања: финансијски токови (трансакције) у Србију и из Србије, као и остале промене стања стране финансијске активе и пасиве Републике Србије. Ове остале промене укључују промене односа валута и ефекте промена цена који не одражавају промену обима страних потраживања или обавеза, већ промену у њиховом вредновању.

ТЕКУЋИ РАЧУН И РАЧУН КАПИТАЛА ПЛАТНОГ БИЛАНСА

Платни биланс региструје економске трансакције у одређеном периоду између резидената економије и иностранства и обухвата текући рачун, рачун капитала и финансијски рачун.

Текући рачун је статистика од примарног економског значаја и **заједно са рачуном капитала³ одређује да ли је земља нето зајмодавац или нето зајмопримац**. Ако је земља нето зајмопримац, као што је традиционално случај са Србијом, онда у оквиру финансијског рачуна треба да постоји прилив новца за финансирање овог дефицита.

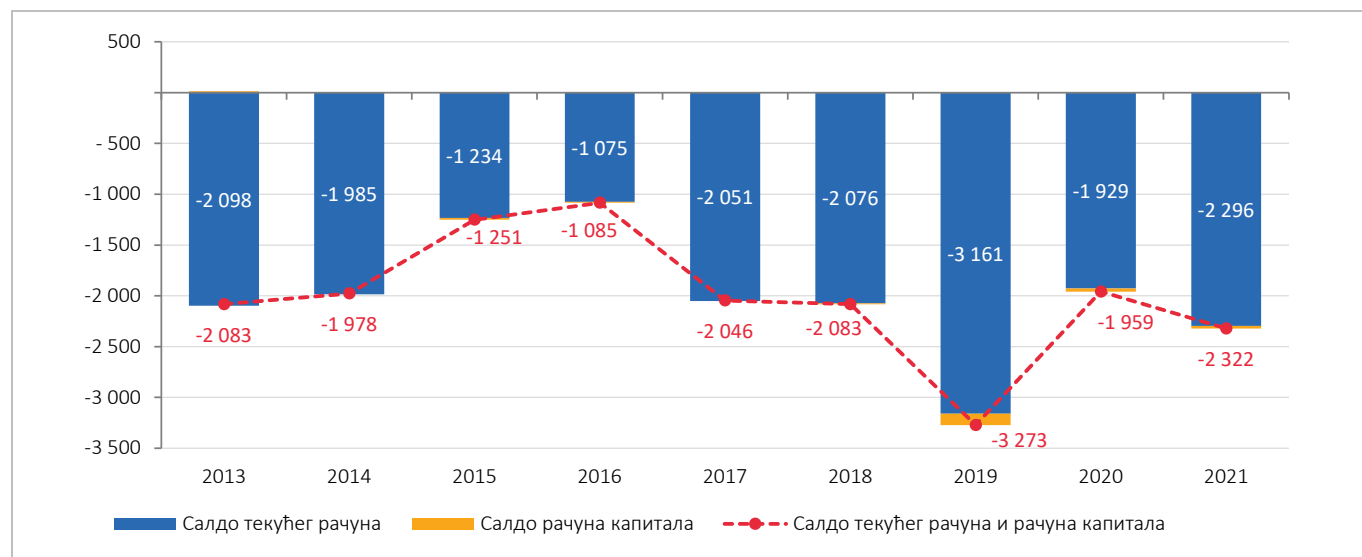
¹ Структура рада се у одређеној мери ослања на сличну анализу МИП-а Велике Британије, коју је за период 1999–2014. године спровео британски национални завод за статистику (Office for National Statistics).

² МИП Републике Србије у оквиру стране финансијске активе (имовине) и пасиве (обавеза) **приказује следеће функционалне категорије**: директне инвестиције (ДИ), портфолио инвестиције (ПИ), финансијске деривате (ФД), остале инвестиције (ОИ) и девизне резерве. **Страна финансијска актива** обухвата ДИ, ПИ, ФД, ОИ и девизне резерве, док **страна финансијска пасива** укључује исте елементе, осим девизних резерви. **Промене у структури МИП-а** представљају промене поменутих функционалних категорија у оквиру активе и пасиве.

³ **Рачун капитала** платног биланса бележи **нето стицања нефинансијске произведене активе** (нпр. земљиште, лиценце, природни ресурси, goodwill) и **капиталне трансфере**, док његов салдо представља збир нето стицања нефинансијске произведене активе и нето прилива капиталних трансфера.

Графикон 1 приказује збир салда текућег рачуна и рачуна капитала платног биланса по годинама у периоду 2013–2021.

Графикон 1. Збир салда текућег рачуна и рачуна капитала, 2013–2021, у мил. евра

Извор: НБС.

Уобичајено је да се **салдо текућег рачуна и рачуна капитала** приказује заједно, јер тако израчунат салдо **у нашем случају представља дефицит који се финансира приливима на финансијском рачуну**. Као што се може видети на графикону 1, у случају Републике Србије, у свакој од посматраних година овај збирни салдо је готово у потпуности одређен салдом текућег рачуна. Теоретски, салдо финансијског рачуна треба да буде једнак збиру салда текућег рачуна и рачуна капитала, али то у пракси није случај, па се платни биланс затвара ставком *Нето грешке и пропусти*, на којој се врши балансирање, тј.:

$$\text{салдо текућег рачуна} + \text{салдо рачуна капитала} - \text{салдо финансијског рачуна} \pm \text{нето грешке и пропусти} = 0$$

Ако бисмо посебно исказали промене девизних резерви⁴, које се иначе региструју као промене у активи у оквиру финансијског рачуна платног биланса, онда би овако преуређена једнакост била представљена на следећи начин:

$$\text{Промене девизних резерви} = \text{салдо текућег рачуна} + \text{салдо рачуна капитала} - \text{салдо финансијског рачуна} \pm \text{нето грешке и пропусти}$$

Табела 1 приказује саставне елементе⁵ ове једнакости, исказане у милионима евра.

Табела 1. Платни биланс Републике Србије, 2013–2021, у мил. евра

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Салдо текућег рачуна	-2 098	-1 985	-1 234	-1 075	-2 051	-2 076	-3 161	-1 929	-2 296
Салдо рачуна капитала	15	7	- 18	- 10	5	- 7	- 112	- 30	-25
Салдо финансијског рачуна	-2 327	92	-1 086	- 233	-1 876	-2 867	-4 977	-2 350	- 4 765
Од чега: промене девизних резерви	697	-1 797	166	- 302	228	1 123	1 873	270	2 619
Нето грешке и пропусти	453	273	332	549	398	339	169	- 121	176

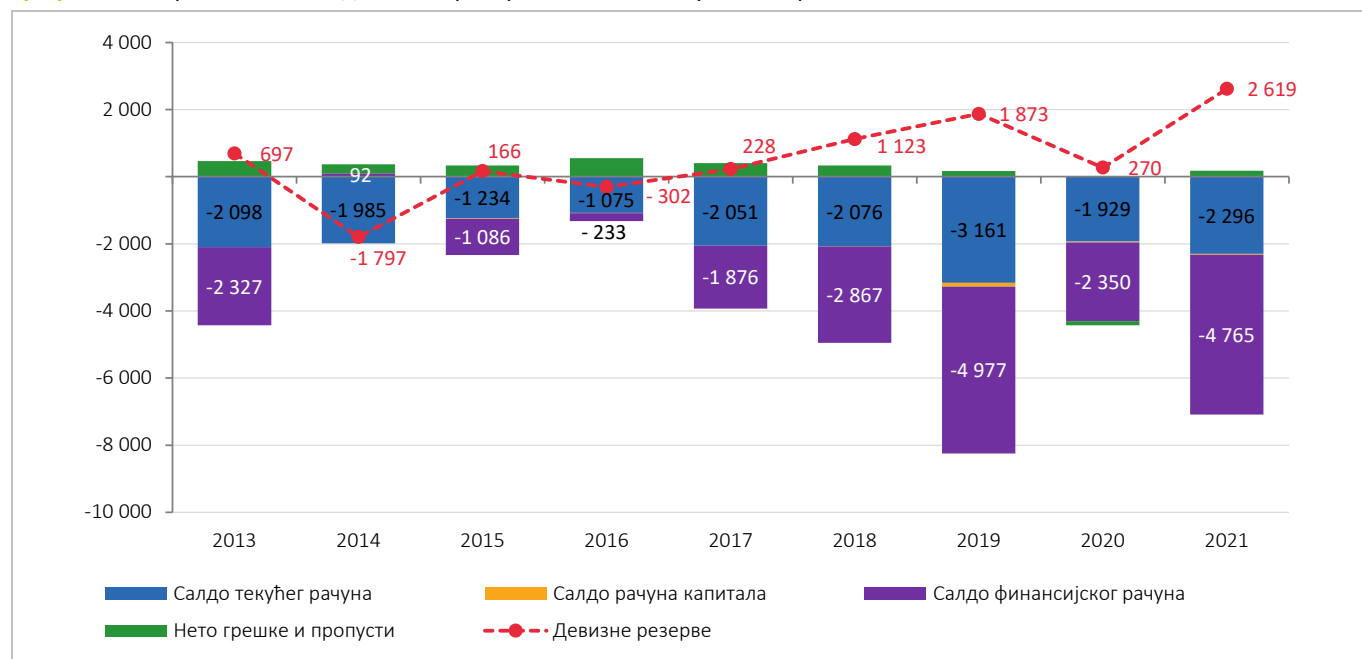
Извор: НБС.

⁴ Платнобилансне промене девизних резерви, које се приказују у активи финансијског рачуна платног биланса, не укључују међувалутне промене и промене вредности цене злата и ХоВ.

⁵ Салдо финансијског рачуна, приказан у табели 1, као и на графикону 2, умањен је за промене девизних резерви.

Графикон 2 приказује промене стања девизних резерви, приказане у платном билансу, као и њихов однос према саставним елементима⁵ горе наведене једнакости.

Графикон 2. Промене стања девизних резерви, 2013–2021, у мил. евра

Извор: НБС.

ФИНАНСИЈСКИ РАЧУН ПЛАТНОГ БИЛАНСА

Пошто је Србија традиционално нето зајмопримац, неопходно је да овај одлив сервисира приливом новца на свом финансијском рачуну. Финансијски рачун бележи нето стицања финансијске aktive, као и нето преузимања финансијских обавеза у оквиру одређеног периода. Салдо финансијског рачуна представља разлику између нето стицања финансијске aktive и нето преузимања финансијских обавеза. Разлика између прилива на финансијском рачуну и збира салда текућег рачуна и рачуна капитала приписује се нето грешкама и пропустима у рачунима.

СТРУКТУРА МЕЂУНАРОДНЕ ИНВЕСТИЦИОНЕ ПОЗИЦИЈЕ

Табела 2 приказује структуру нето МИП-а у периоду 2013–2021. године, према функционалним категоријама, у мил. евра и као проценат БДП-а. Процентуално учешће у БДП-у представља најбољи показатељ релативног значаја МИП-а, као и његових саставних функционалних категорија, посматрано у односу на величину економије.

Табела 2. Структура МИП-а према функционалним категоријама, 2013–2021.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
У мил. Евра									
Нето МИП	-30,605	-32,464	-33,877	-34,672	-35,579	-37,555	-40,478	-42,274	-44,294
Директне инвестиције	-20,773	-22,026	-24,060	-25,941	-28,510	-31,868	-35,388	-38,849	-42,112
Портфолио инвестиције	-6,129	-6,915	-7,147	-6,453	-5,184	-4,500	-4,836	-6,517	-8,178
Финансијски деривати	35	29	32	38	28	49	50	53	29
Остале инвестиције	-14,927	-13,460	-13,081	-12,520	-11,875	-12,497	-13,682	-10,452	-10,489
Девизне резерве	11,189	9,907	10,378	10,205	9,962	11,262	13,378	13,492	16,455
Бруто домаћи производ	36,427	35,467	35,740	36,779	39,235	42,892	46,005	46,796	53,329

Табела 2. Структура МИП-а према функционалним категоријама, 2013–2021. (наставак)

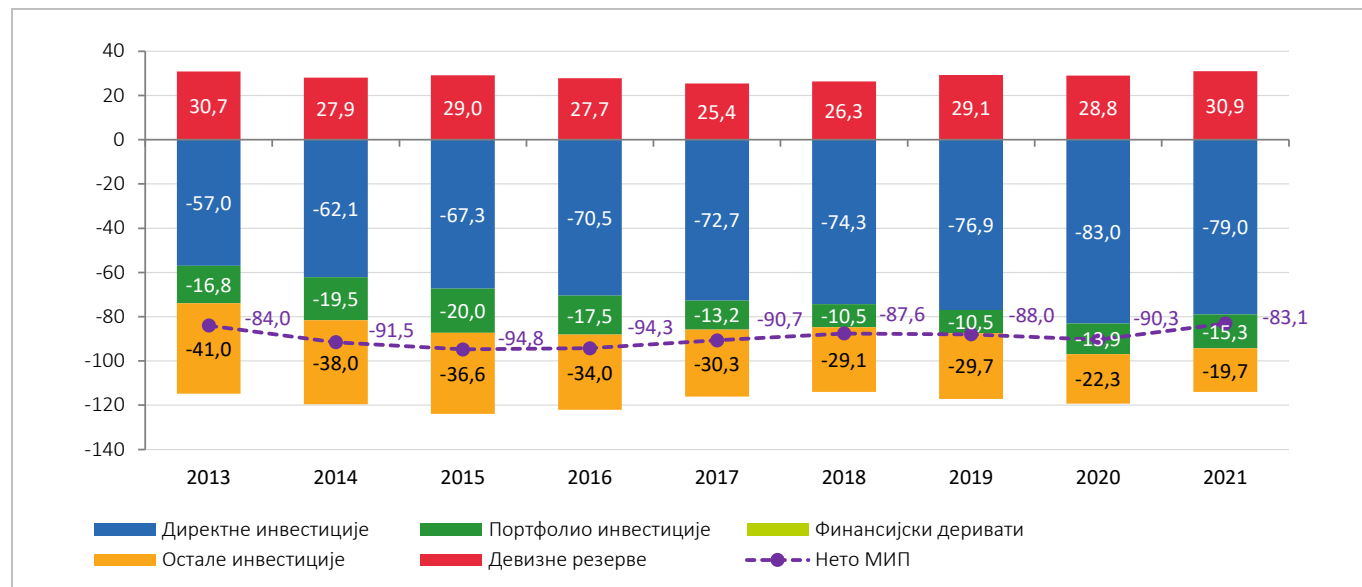
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
% БДП-а									
Нето МИП	-84,0	-91,5	-94,8	-94,3	-90,7	-87,6	-88,0	-90,3	-83,1
Директне инвестиције	-57,0	-62,1	-67,3	-70,5	-72,7	-74,3	-76,9	-83,0	-79,0
Портфолио инвестиције	-16,8	-19,5	-20,0	-17,5	-13,2	-10,5	-10,5	-13,9	-15,3
Финансијски деривати	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Остале инвестиције	-41,0	-38,0	-36,6	-34,0	-30,3	-29,1	-29,7	-22,3	-19,7
Девизне резерве	30,7	27,9	29,0	27,7	25,4	26,3	29,1	28,8	30,9

Извор: НБС⁶.

НЕТО МИП

Графикон 3 приказује **структуру нето МИП-а Републике Србије** у периоду 2013–2021. године, према функционалним категоријама и као проценат БДП-а.

Графикон 3. Нето МИП, према функционалним категоријама, 2013–2021, % БДП-а

Извор: НБС.

У свим годинама посматраног периода Србија је имала **висок негативан нето МИП**, чије се **учешће у БДП-у**, као резултат промена у нивоу активе и пасиве, кретало **између 83,1% и 94,8%**. То значи да су у свакој посматраној години акумулације страних финансијских обавеза знатно надмашиле одговарајуће акумулације стране финансијске активе. Овакво кретање МИП-а је у потпуности у складу са дефицитом текућег рачуна платног биланса који је забележен у свим годинама у периоду 2013–2021. године.

Највеће учешће негативног нето МИП-а у БДП-у забележено је у 2015. и 2016. години (94,8% и 94,3%, респективно), након чега се у другом делу посматране серије, у периоду 2017–2021. године, ово учешће смањује и не прелази 90,7% БДП-а. Посматрано у апсолутним износима, МИП Србије као нето дужника повећан је са 30,6 млрд евра на крају 2013. године на 44,3 млрд евра на крају 2021. године, што је повећање од 13,7 млрд евра, док је његово **учешће у БДП-у смањено са 84,0% на крају 2013. године на 83,1% на крају 2021. године**.

⁶ Учешћа приказана у табели израчуната су на основу расположивих података НБС.

Као главни покретач негативног МИП-а у свим годинама јављају се **директне инвестиције**. **Учешће негативне позиције директних инвестиција у БДП-у** кретало се између 57,0% и 90,0%, при чему је код ове функционалне категорије приметан константан и значајан годишњи раст овог учешћа у периоду 2013–2020. године. Тек у последњој години посматраног периода, 2021, забележено је смањење учешћа негативне позиције директних инвестиција у БДП-у, што је коинцидирало са смањењем учешћа укупног нето МИП-а у БДП-у у истој години. Треба имати у виду да је ово смањење значајним делом резултат опоравка привредне активности у 2021. години, чиме је знатно порасла вредност деноминатора (БДП-а) у односу на који су поменута учешћа израчуната.

Негативна позиција у свим посматраним годинама забележена је и код **осталих** (између 22,3% и 41,0% БДП-а) и **портфолио инвестиција** (између 10,5% и 20,0% БДП-а). За разлику од директних инвестиција, **учешће негативне позиције осталих инвестиција у БДП-у** показује константан и знатан годишњи пад у току целог посматраног периода, па су његова максимална и минимална вредност, односно 41,0% и 19,7%, забележене на крају 2013. и 2021. године, респективно. **Учешће негативне позиције портфолио инвестиција у БДП-у** смањено је са 16,8% на крају 2013. године на 15,3% на крају 2021. године. Ни у једној години посматраног периода, осим у 2013, збирно учешће негативних позиција осталих и портфолио инвестиција у БДП-у није надмашило одговарајуће учешће директних инвестиција.

Позитивна нето позиција забележена је у свим годинама код **девизних резерви**, чије се учешће у БДП-у у посматраном периоду кретало између 25,4% и 30,9%, при чему су његове максималне вредности, 30,7% и 30,9%, забележене на крају 2013. и 2021. године, респективно. Иако је позитивна нето позиција забележена у свим годинама и код финансијских деривата, треба рећи да је у случају Републике Србије релативни значај ове категорије занемарљив.

СТРУКТУРА СТРАНЕ НЕТО ФИНАНСИЈСКЕ АКТИВЕ

Табела 3 приказује структуру стране нето финансијске aktive у периоду 2013–2021. године. Посматрано у апсолутним износима, **позиција стране нето финансијске aktive**² повећана је са 17,8 млрд евра на крају 2013. године на 33,4 млрд евра на крају 2021. године, што је повећање од 15,6 млрд евра.

Табела 3. Структура стране нето финансијске aktive Републике Србије, 2013–2021.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
У мил. евра									
Укупно	17 831	18 314	19 548	20 824	21 112	24 037	26 681	28 539	33 418
1. Директне инвестиције	2 078	2 343	2 656	2 884	3 014	3 339	3 641	3 723	4 014
<i>Власнички капитал</i>	1 823	2 053	2 327	2 533	2 608	2 925	3 218	3 277	3 569
<i>Власнички капитал, осим реинвестиране добити</i>	1 573	1 608	1 667	1 729	1 758	2 028	2 251	2 310	2 519
<i>Реинвестирана добит</i>	250	445	660	803	850	897	967	967	1 049
<i>Дужнички инструменти</i>	255	290	330	351	406	415	422	446	446
2. Портфолио инвестиције	52	137	199	306	237	249	290	438	618
3. Финансијски деривати	35	29	32	39	29	50	51	54	54
4. Остале инвестиције	4 477	5 898	6 282	7 391	7 870	9 137	9 321	10 832	12 277
<i>Готов новац и депозити</i> ⁷	3 933	4 876	4 746	4 924	4 423	4 999	4 774	5 374	6 319
<i>Кредити</i>	65	74	101	116	265	399	447	470	521
<i>Трговински кредити и аванси</i>	443	879	1 377	2 301	3 143	3 617	4 006	4 930	5 375
<i>Остало</i>	36	69	58	50	38	122	94	59	62
5. Девизне резерве	11 189	9 907	10 378	10 205	9 962	11 262	13 378	13 492	16 455

⁷ **Готов новац** се састоји од новчаница и кованица фиксне номиналне вредности, издатих или одобрених од стране централних банака или држава и које су у оптицају. **Депозити** укључују сва потраживања од стране централне банке, пословних банака (када су у питању наша потраживања, у неким случајевима, других институционалних јединица [предузећа или НПИСХ]); а представљени су доказима о депозиту. Када је реч о Србији, у активи је реч о депозитима домаћих пословних банака у иностранству и, у знатно мањој мери, о депозитима предузећа, док је у пасиви реч искључиво о депозитима страних пословних банака у Србији.

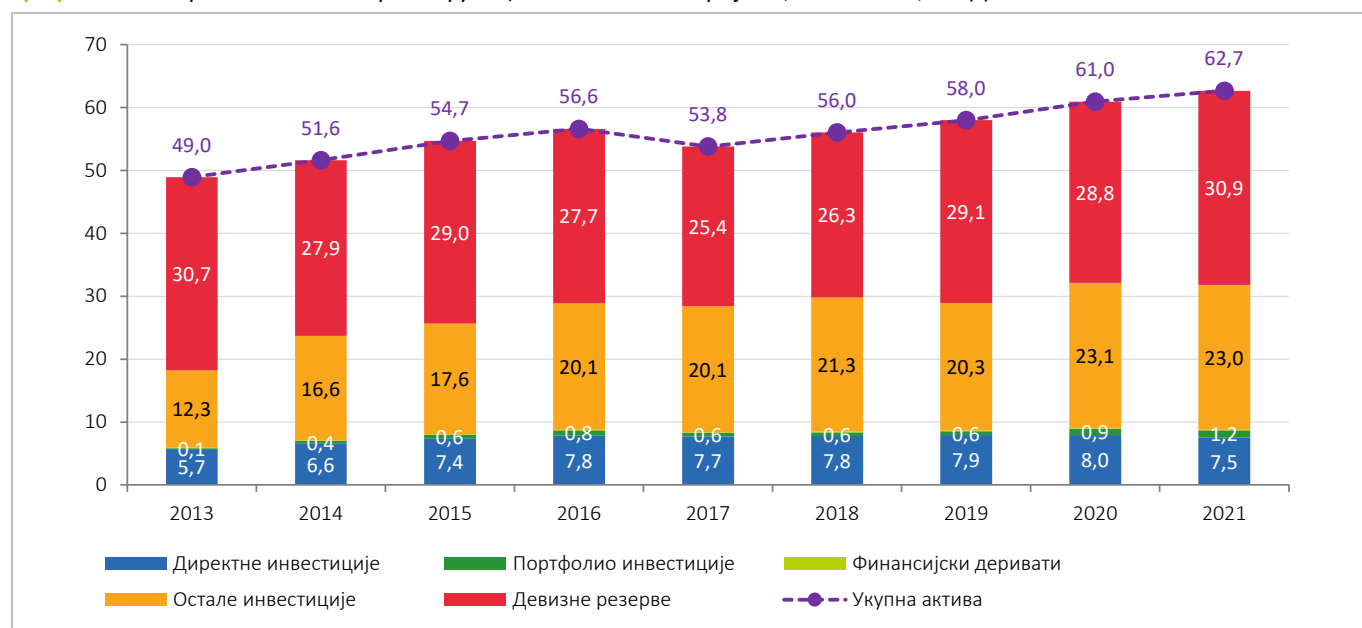
Табела 3. Структура стране нето финансијске aktive Републике Србије, 2013–2021. (наставка)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
% укупне active									
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1. Директне инвестиције	11,7	12,8	13,6	13,8	14,3	13,9	13,6	13,0	12,0
<i>Власнички капитал</i>	10,2	11,2	11,9	12,2	12,4	12,2	12,1	11,5	10,7
<i>Власнички капитал, осим реинвестиране добити</i>	8,8	8,8	8,5	8,3	8,3	8,4	8,4	8,1	7,5
<i>Реинвестирана добит</i>	1,4	2,4	3,4	3,9	4,0	3,7	3,6	3,4	3,1
<i>Дужнички инструменти</i>	1,4	1,6	1,7	1,7	1,9	1,7	1,6	1,6	1,3
2. Портфолио инвестиције	0,3	0,8	1,0	1,5	1,1	1,0	1,1	1,5	1,8
3. Финансијски деривати	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
4. Остале инвестиције	25,1	32,2	32,1	35,5	37,3	38,0	34,9	38,0	36,7
<i>Готов новац и депозити</i>	22,1	26,6	24,3	23,6	21,0	20,8	17,9	18,8	18,9
<i>Кредити</i>	0,4	0,4	0,5	0,6	1,3	1,7	1,7	1,6	1,6
<i>Трговински кредити и аванси</i>	2,5	4,8	7,0	11,0	14,9	15,0	15,0	17,3	16,1
<i>Остало</i>	0,2	0,4	0,3	0,2	0,2	0,5	0,4	0,2	0,2
5. Девизне резерве	62,7	54,1	53,1	49,0	47,2	46,9	50,1	47,3	49,2

Извор: НБС⁶.

Графикон 4 приказује **позицију стране финансијске active** Републике Србије у периоду 2013–2021. године, разврстану према функционалним категоријама и исказану као проценат БДП-а.

Графикон 4. Страна active РС према функционалним категоријама, 2013–2021, % БДП-а

Извор: НБС⁸.

⁸ Учесћа приказана на графикону израчуната су на основу расположивих података НБС.

У посматраном периоду, **учешће стране финансијске aktive у БДП-у** порасло је са 49,0% на крају 2013. године на 62,7% на крају 2021. године, што је уједно и њено највеће учешће у БДП-у посматраној серији. У првом делу серије, од 2013. до 2016. године, ово учешће бележи стабилан раст (са 49,0% БДП-а у 2013. години на 56,6% БДП-а у 2016. години), да би након пада у 2017. години (учешће од 53,8% БДП-а) оно поново наставило да расте, достижући максималну вредност на крају посматране серије (учешће од 62,7% у 2021. години).

На раст нивоa финансијске active у периоду 2013–2021. године највише су утицале **остале инвестиције резидената у иностранство**, чије је учешће у БДП-у повећано на 23,0% на крају 2021. године, у односу на 12,3% на крају 2013. године, захваљујући, пре свега, **снажном порасту потраживања по основу трговинских кредита и аванса**.

У целом посматраном периоду, **девизне резерве су задржале доминатно учешће у структури active**. Највеће учешће ове функционалне категорије у БДП-у забележено је у 2021. години (учешће од 30,9%), а најниже у 2017. години (учешће од 25,4%), што је уједно и једина година у посматраном периоду у којој је забележен годишњи пад учешћа укупне финансијске active у БДП-у. Након 2017. године, учешће девизних резерви у БДП-у поново расте, да би на крају посматраног периода, у 2021. години, достигло максималну вредност од 30,9%.

Раст релативног значаја у посматраном периоду забележен је и код **директних и портфолио инвестиција**, чија су респективна учешћа у БДП-у порасла на 7,5% и 1,2% у 2021. години, у односу на 5,7% и 0,1% у 2013. години.

СТРУКТУРА СТРАНЕ НЕТО ФИНАНСИЈСКЕ ПАСИВЕ

Табела 4 приказује структуру стране нето финансијске пасиве у периоду 2013–2021. године. Посматрано у апсолутним износима, **позиција нето финансијске пасиве**² повећана је са 48,4 млрд евра на крају 2013. године на 77,7 млрд евра на крају 2021. године, што је повећање од 29,3 млрд евра.

Табела 4. Структура стране нето финансијске пасиве Републике Србије, 2013–2021.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
У мил. евра									
Укупно	48 436	50 779	53 426	55 496	56 691	61 591	67 158	70 813	77 713
1. Директне инвестиције	22 851	24 368	26 717	28 825	31 524	35 208	39 029	42 572	46 126
<i>Власнички капитал</i>	19 177	20 721	22 837	24 490	26 248	29 507	32 944	35 009	37 226
<i>Власнички капитал, осим реинвестиране добити</i>	18 051	19 142	20 423	21 162	21 725	23 841	26 092	27 776	29 287
<i>Реинвестирана добит</i>	1 127	1 579	2 415	3 328	4 523	5 665	6 852	7 233	7 939
<i>Дужнички инструменти</i>	3 674	3 647	3 879	4 335	5 275	5 701	6 085	7 563	8 900
2. Портфолио инвестиције	6 182	7 052	7 346	6 759	5 421	4 749	5 126	6 955	8 796
3. Финансијски деривати	0	0	0	1	1	1	1	1	25
4. Остале инвестиције	19 403	19 358	19 363	19 911	19 745	21 634	23 002	21 284	22 766
<i>Готов новац и депозити</i>	738	850	879	833	996	1 029	1 086	984	1 256
<i>Кредити</i>	17 235	16 765	16 631	16 461	15 885	17 439	18 579	17 908	19 138
<i>Трговински кредити и аванси</i>	853	1 170	1 257	1 967	2 297	2 572	2 741	1 810	951
<i>Алокација СПВ</i>	497	530	565	566	529	541	549	521	1 327
<i>Остало</i>	81	43	32	84	39	53	47	61	94

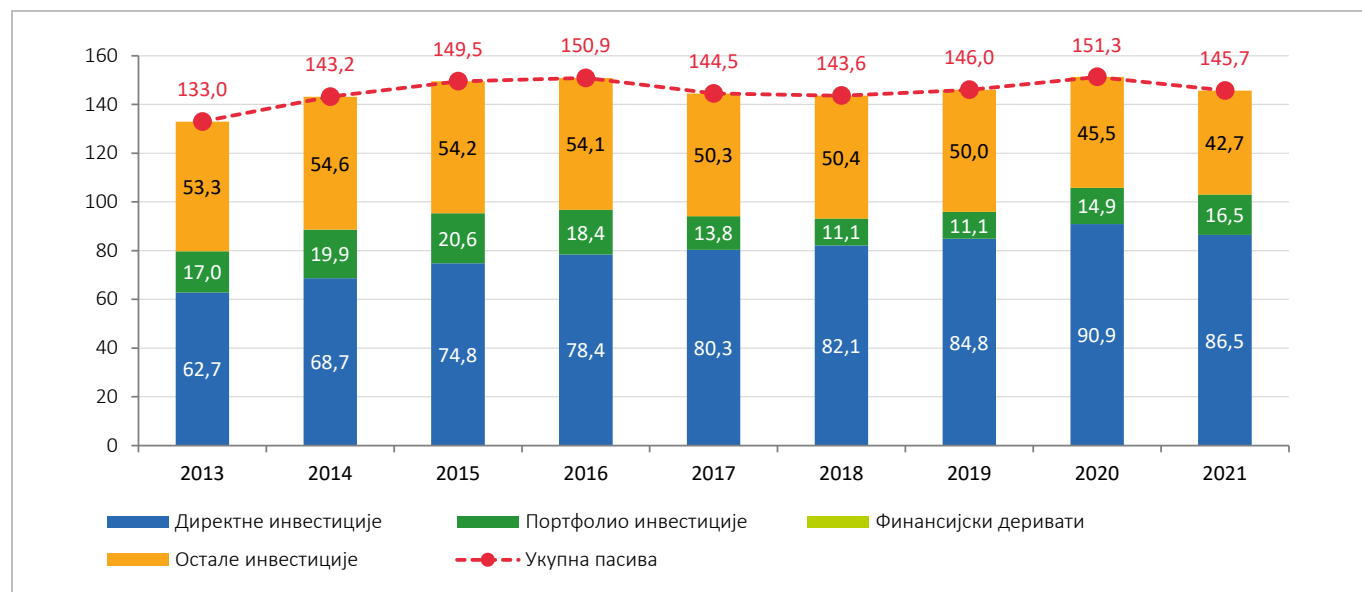
Табела 4. Структура стране нето финансијске пасиве Републике Србије, 2013–2021. (наставак)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
% укупне пасиве									
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1. Директне инвестиције	47,2	48,0	50,0	51,9	55,6	57,2	58,1	60,1	59,4
<i>Власнички капитал</i>	52,6	58,4	63,9	66,6	66,9	68,8	71,6	74,8	69,8
<i>Власнички капитал, осим реинвестиране добити</i>	49,6	54,0	57,1	57,5	55,4	55,6	56,7	59,3	54,9
<i>Реинвестирана добит</i>	3,1	4,5	6,8	9,0	11,5	13,2	14,9	15,5	14,9
<i>Дужнички инструменти</i>	10,1	10,3	10,9	11,8	13,4	13,3	13,2	16,2	16,7
2. Портфолио инвестиције	12,8	13,9	13,8	12,2	9,6	7,7	7,6	9,8	11,3
3. Финансијски деривати	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Остале инвестиције	40,1	38,1	36,2	35,9	34,8	35,1	34,3	30,1	29,3
<i>Готов новац и депозити</i>	1,5	1,7	1,6	1,5	1,8	1,7	1,6	1,4	1,6
<i>Кредити</i>	35,6	33,0	31,1	29,7	28,0	28,3	27,7	25,3	24,6
<i>Трговински кредити и аванси</i>	1,8	2,3	2,4	3,5	4,1	4,2	4,1	2,6	1,2
<i>Алокација СПВ</i>	1,0	1,0	1,1	1,0	0,9	0,9	0,8	0,7	1,7
<i>Остало</i>	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Извор: НБС⁶.

Графикон 5 приказује позицију **стране финансијске пасиве** Републике Србије у периоду 2013–2021. године, разврстану према функционалним категоријама и исказану као проценат БДП-а.

Графикон 5. Страна пасива РС према функционалним категоријама, 2013–2021, % БДП-а

Извор: НБС⁸.

У посматраном периоду, **учешће стране финансијске пасиве у БДП-у** порасло је са 133,0% (најнижа вредност у посматраној серији) на крају 2013. године на 145,7% на крају 2021. године.

У првом делу посматране серије, од 2013. до 2016. године, учешће стране финансијске пасиве у БДП-у бележи стабилан раст (са 133,0% БДП-а у 2013. години на 150,9% БДП-а у 2016. години), да би након пада у 2017. и 2018. години оно поново наставило да расте, достижући максималну вредност на крају 2020. године (151,3%). У последњој години посматраног периода, 2021, забележен је нови пад учешћа стране финансијске пасиве у БДП-у (145,7%), што је, пре свега, резултат смањења одговарајућих учешћа обавеза по основу директних и осталих инвестиција, али је такође резултат опоравка привредне активности у 2021. години, чиме је значајно порасла вредност деноминатора (БДП-а) у односу на који су ова учешћа израчуната.

Највећи утицај на раст финансијске пасиве имале су **директне инвестиције нерезидената** у Србију, а у оквиру њих власничка улагања. Учешће обавеза по основу директних инвестиција у БДП-у бележи константан раст у периоду 2013–2020. године, достижући максималну вредност у серији од 90,9% БДП-а на крају 2020. године, што је знатно више у односу на 62,7% на крају 2013. године. Тек у последњој години посматраног периода, 2021, ово учешће бележи пад у односу на претходну годину, што је утицало и на смањење учешћа укупне стране финансијске пасиве у БДП-у у истој години.

За разлику од директних инвестиција, у посматраном периоду забележен је пад релативног значаја обавеза по основу **осталих и портфолио инвестиција**, чија су респективна учешћа у БДП-у смањена на 42,7% и 16,5% у 2021. години, у односу на 53,3% и 17,0% у 2013. години. Овај пад је био посебно изражен у периоду 2017–2018. године, када је забележено смањење учешћа укупне финансијске пасиве у БДП-у.

ПРОМЕНЕ НЕТО МИП-А ПО ОСНОВУ ТРАНСАКЦИЈА И ОСТАЛИХ ПРОМЕНА

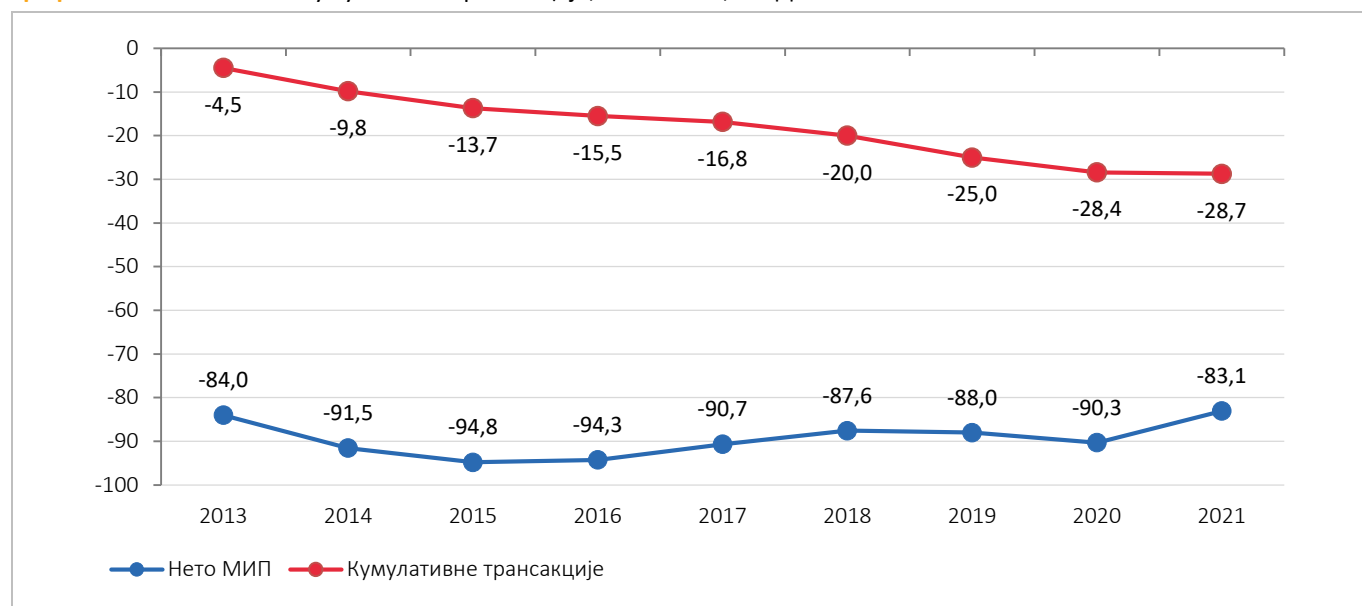
Кретање нето МИП-а РС у периоду 2013–2021. године може се објаснити и разврставањем промена на њихове саставне делове: **нето стицањима финансијске активе и нето преузимањима финансијских обавеза** у одређеном периоду (финансијским трансакцијама), као и **осталим променама**⁹, које укључују промене односа валута, промене цена и друге промене у обиму.

Посматрајући дугорочно кретање кумулативних финансијских трансакција, можемо сагледати и оценити међусобне везе између трансакција и нето МИП-а. Графикон 6 приказује, као проценат БДП-а¹⁰, нето МИП и дугорочно кретање кумулативних трансакција у периоду 2013–2021. године. Иако су дугорочне кумулативне трансакције главни покретач промена нето МИП-а Републике Србије, треба имати у виду да постоје и краткорочне флукуације, код којих кретање нето МИП-а у знатној мери одступа од кумулативних трансакција, тј. где остале промене имају значајан утицај на укупну промену нето МИП-а.

⁹ **Финансијске трансакције** представљају нето стицања финансијске активе и нето преузимања финансијских обавеза у одређеном периоду. Оне показују како се финансира суфицит или дефицит на текућем рачуну и евидентирају се у финансијском рачуну платног биланса. **Остале промене** се не региструју у платном билансу и резултат су **ефеката ревалоризације** (ефекти ревалоризације не одражавају промену саме активе или обавезе, већ евидентирају промену у њиховом вредновању.), који укључују промене односа валута (девизних курсева) и остале промене цена, као и **друге промене у обиму** (поништавање и отпис дуга, рекласификације, промену пребивалишта ентитета, као и промене актуарских претпоставки).

¹⁰ Подаци о кумулативним финансијским трансакцијама и њиховом учешћу у БДП-у израчунати су на основу расположивих података статистике платног биланса НБС.

Графикон 6. Нето МИП и кумулативне трансакције, 2013–2021, % БДП-а

Табела 5 приказује нето МИП и структуру промена у периоду 2014–2021. године. У првој колони је приказан нето МИП, израчунат одузимањем обавеза од aktive. Промене у односу на МИП из претходне године, тј. разлике у апсолутном износу између вредности нето МИП-а у актуелној и претходној години, приказане су у другој колони. Промене се затим разврставају на трансакције и остале промене. Последње две колоне приказују структуру укупних промена нето МИП-а, исказану у процентима.

Табела 5. Структура промена нето МИП-а, 2014–2021.

	Нето МИП	Промене нето МИП-а у апсолутном износу	Трансакције	Остале промене	Трансакције	Остале промене
	вредност у мил. евра				% укупних промена	
2014	-32 464	-1 859	-1 705	- 154	91,7	8,3
2015	-33 877	-1 413	- 920	- 493	65,1	34,9
2016	-34 672	- 795	- 535	- 259	67,4	32,6
2017	-35 579	- 907	-1 648	741	181,7	-81,7
2018	-37 555	-1 975	-1 743	- 232	88,3	11,7
2019	-40 478	-2 923	-3 104	181	106,2	-6,2
2020	-42 274	-1 797	-2 079	283	115,7	-15,7
2021	-44 294	-2 020	-2 146	126	106,2	-6,2
Кумулатив		-13 689	-13 881	192	101,4	-1,4

Извор: НБС¹¹.

¹¹ Подаци о разврставању укупних промена на трансакције и остале промене израчунати су на основу расположивих података НБС (статистика платног биланса и међународне инвестиционе позиције).

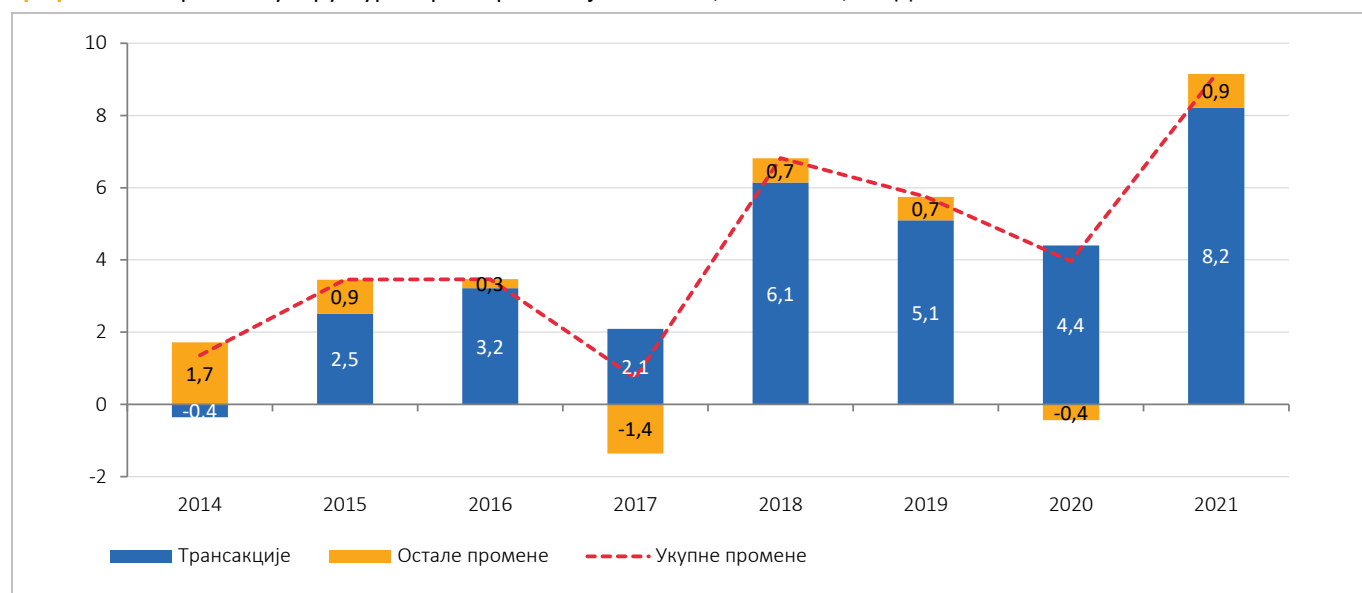
Табела 5 показује да је нето МИП Републике Србије био негативан током свих година у периоду 2014–2021. године, као што је већ приказано на графикону 3, са кумулативним падом нето МИП-а од 13,7 млрд евра. Током овог периода, по основу финансијских трансакција, забележен је кумулативан раст нето финансијских обавеза износу од 13,9 млрд евра, док су остале промене кумулативно порасле за 192 мил. евра. Кумулативно посматрано, очигледно је да је негативан МИП у периоду 2014–2021. године резултат, пре свега, негативног салда финансијских трансакција који је забележен у свакој од посматраних година.

Структура промена нето МИП-а је нешто другачија ако се посматрају појединачне године у оквиру посматраног периода, али је и у овом случају негативан салдо финансијских трансакција надмашио салдо осталих промена у свакој од посматраних година, при чему је салдо осталих промена МИП-а био позитиван у четири од осам година посматраног периода.

Графикон 7 приказује структуру промена aktive РС, као проценат БДП-а, у периоду 2014–2021. године. Укупна промена нивоa финансијске active била је позитивна у свакој од посматраних година.

Промене у структури стране финансијске active, 2014-2021, % БДП-а

Графикон 7. Промене у структури стране финансијске active, 2014-2021, % БДП-а

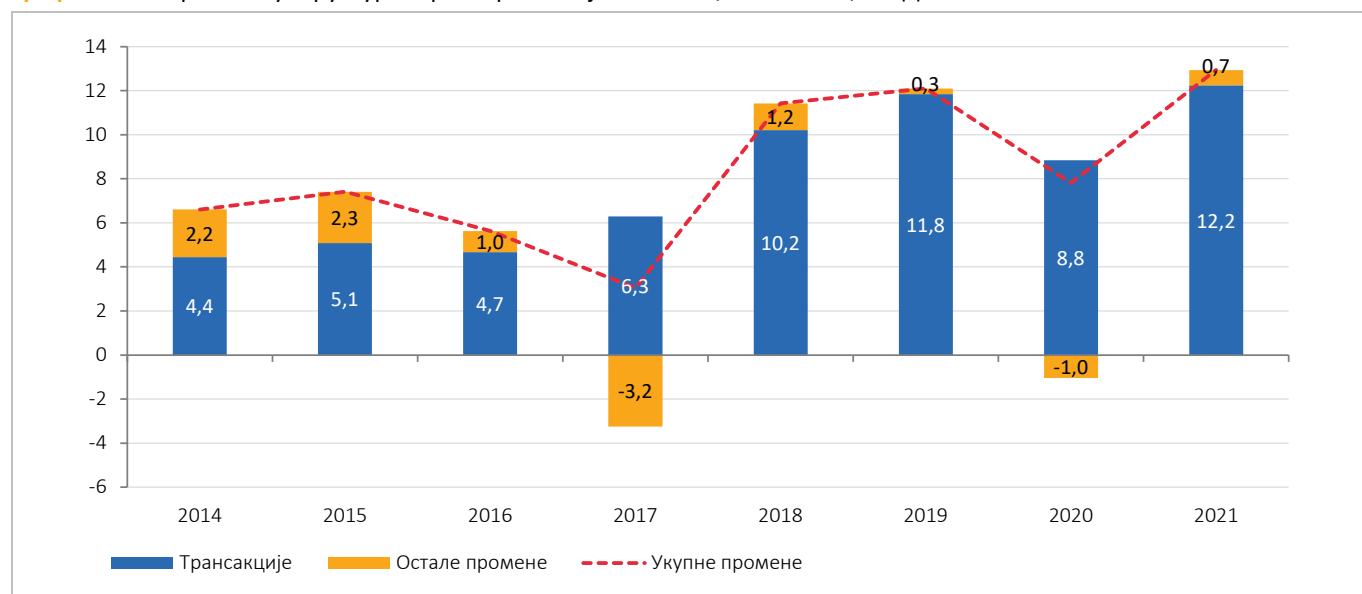

Извор: НБС⁸.

Нето трансакције су чиниле највећи део промена active у свим годинама посматраног периода, осим у 2014. години. И поред тога, у 2014. години је забележен раст укупног нивоa финансијске active, захваљујући позитивном салду осталих промена (учешће од 1,7% БДП-а), што је било више него довољно да се неутралише негативан салдо финансијских трансакција (учешће од 0,4% БДП-а). У свим осталим годинама посматраног периода трансакције су биле главни покретач раста финансијске active, са највећом појединачном променом од 8,2% БДП-а, забележеном у 2021. години, захваљујући, пре свега, значајном повећању девизних резерви, као и повећању депозита домаћих пословних банака у иностранству. Осим у 2014. години, **остале промене** финансијске active су биле од мањег значаја у односу на трансакције, али се јављају као компензациони фактор у две од осам година посматране временске серије, тј. у годинама у којима је по основу ових промена забележен негативан салдо.

Графикон 8 приказује структуру промена обавеза РС, као проценат БДП-а, у периоду 2014–2021. године. Укупна промена нивоa финансијских обавеза била је позитивна у свакој појединачној години посматраног периода.

Графикон 8. Промене у структури стране финансијске пасиве, 2014–2021, % БДП-а

Извор: НБС⁸.

Нето трансакције су биле главни покретач раста нивоа финансијских обавеза у свим годинама посматраног периода, са највећом појединачном променом од 12,2% БДП-а забележеном у 2021. години. Као и у случају промена финансијске aktive, **остале промене** финансијске пасиве су биле од мањег значаја у односу на трансакције и јављају се као компензациони фактор у 2017. и 2020. години.

РЕЗИМЕ

- Посматрано у апсолутним износима, МИП Србије као нето дужника повећан је са 30,6 млрд евра на крају 2013. године на 44,3 млрд евра на крају 2021. године, што је повећање од 13,7 млрд евра, док је његово **учешће у БДП-у** смањено са 84,0% на крају 2013. године на 83,1% на крају 2021. године.
- У свим годинама у периоду 2013–2021. Србија је имала **висок негативан нето МИП**, чије се **учешће у БДП-у**, као резултат промена у нивоу активе и пасиве, кретало између 84,0% и 94,8%. Висока нето дуговна позиција је у потпуности у складу са дефицитом текућег рачуна платног биланса који је присутан у свим годинама у периоду 2013–2021. године, а који је финансиран приливима у оквиру финансијског рачуна платног биланса.
- Као главни покретач негативног МИП-а у свим годинама јављају се **директне инвестиције нерезидената**. Учесће **негативне позиције директних инвестиција у БДП-у** у периоду 2013–2021. године кретало се између 57,0% и 90,0%, при чему је код ове функционалне категорије приметан значајан и константан годишњи раст овог учешћа, са изузетком 2021. године, у којој је, пре свега, као резултат значајног раста привредне активности, а тиме и пораста вредности деноминатора (БДП-а) у односу на који је учешће израчунато, оно по први пут забележило међугодишњи пад.
- У посматраном периоду, **учешће стране финансијске активе у БДП-у²** порасло је са 49,0%, на крају 2013. године, на 62,7%, на крају 2021. године, што је уједно и њено највеће учешће у БДП-у посматраној серији.
- На раст нивоа финансијске активе у периоду 2013–2021. године највише су утицале **остале инвестиције резидената у иностранство**, чије је учешће у БДП-у повећано на 23,0% на крају 2021. године, у односу на 12,3% на крају 2013. године, захваљујући, пре свега, снажном **порасту потраживања по основу трговинских кредита и аванса**.
- У посматраном периоду, **учешће стране финансијске пасиве² у БДП-у** порасло је са 133,0% (најнижа вредност у посматраној серији) на крају 2013. године на 145,7% на крају 2021. године.
- Највећи утицај на раст финансијске пасиве имале су **директне инвестиције нерезидената** у Србију, а у оквиру њих власничка улагања. Учесће обавеза по основу директних инвестиција у БДП-у бележи константан раст у периоду 2013–2020. године, достижући максималну вредност у серији од 90,9% БДП-а на крају 2020. године, што је знатно више у односу на 62,7% на крају 2013. године. Тек у последњој години посматраног периода, 2021, ово учешће бележи пад у односу на претходну годину, што је утицало и на смањење учешћа укупне стране финансијске пасиве у БДП-у у истој години.
- Кумулативно посматрано, **негативан МИП** у периоду 2014–2021. године је **резултат, пре свега, негативног салда финансијских трансакција** који је забележен у свакој од посматраних година, док је утицај нето осталих промена био од мањег релативног значаја.
- Стране директне инвестиције (нерезидента) су једини пут индустријализације и технолошке транзиције. Питање квалитета инвестиција је од значаја у погледу стимулативних мера.

1. МАКРОЕКОНОМСКЕ ПРОГНОЗЕ

Развијени систем композитних водећих индикатора РЗС-а предњачи циклусима привредне активности, у просеку, за један до највише два квартала и, у комбинацији са економетријским моделима, омогућава квантитативну евалуацију динамике годишње стопе раста привредне активности у кратком року. У наставку ће бити презентована фамилија водећих индикатора по секторима и одговарајуће прогнозе.

1.1. ПРОГНОЗА ГРАЂЕВИНСКЕ АКТИВНОСТИ СРБИЈЕ

Међугодишњи пад БДВ-а грађевинарства у Q3 2022. (-12,4%) био је највише одређен падом вредности у изградњи нестамбених зграда, цевовода, комуникационих и електричних водова и стамбених зграда. У току прва три квартала 2022. године најважнија актуелна градилишта била су: модернизација пруге Нови Сад – Суботица, ауто-пут Београд – јужни Јадран (деоница Прељина–Пожега); Моравски коридор; производни погон Тојо тајерс у Инђији и брза саобраћајница Рума – Шабац – Лозница. Применом модела прогнозе, у Q4 2022. очекује се пад БДВ-а грађевинарства од око -16,0%.

Табела 1.1. Структура доприноса годишњој стопи раста БДВ-а грађевинарства

	2020				2021				2022		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
БДВ грађевинарства, годишња стопа раста, % (1+2)	24,0	-0,2	-14,7	-7,5	19,8	18,3	19,4	14,4	-5,6	-7,1	-12,4
1. Зграде, п. п. (1а+1б)	7,8	-0,4	1,7	0,1	13,4	7,2	5,3	5,8	-4,6	-2,9	-6,8
<i>1а. Стамбене зграде</i>	<i>0,3</i>	<i>-0,3</i>	<i>3,1</i>	<i>1,5</i>	<i>10,4</i>	<i>3,7</i>	<i>1,1</i>	<i>-0,1</i>	<i>-4,7</i>	<i>-1,5</i>	<i>-2,1</i>
<i>1б. Нестамбене зграде</i>	<i>7,4</i>	<i>-0,2</i>	<i>-1,4</i>	<i>-1,3</i>	<i>3,0</i>	<i>3,6</i>	<i>4,2</i>	<i>5,8</i>	<i>0,1</i>	<i>-1,4</i>	<i>-4,7</i>
2. Остале грађевине, п. п. (2а+2б+2в+2г)	16,2	0,2	-16,4	-7,6	6,4	11,0	14,1	8,7	-1,0	-4,2	-5,6
<i>2а. Саобраћајна инфраструктура</i>	<i>4,0</i>	<i>0,3</i>	<i>-7,4</i>	<i>-3,5</i>	<i>1,1</i>	<i>13,9</i>	<i>14,3</i>	<i>12,9</i>	<i>5,1</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,2</i>
<i>2б. Цевоводи, комуникациони и електрични водови</i>	<i>11,4</i>	<i>0,1</i>	<i>-11,0</i>	<i>-7,3</i>	<i>2,9</i>	<i>-4,5</i>	<i>1,4</i>	<i>-2,3</i>	<i>-4,7</i>	<i>-2,5</i>	<i>-4,1</i>
<i>2в. Сложене индустријске грађевине</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,2</i>	<i>2,5</i>	<i>2,2</i>	<i>1,8</i>	<i>-0,5</i>	<i>-2,5</i>	<i>-1,5</i>	<i>-1,8</i>	<i>-0,7</i>
<i>2г. Остале непоменуте грађевине</i>	<i>0,9</i>	<i>-0,2</i>	<i>1,8</i>	<i>0,7</i>	<i>0,3</i>	<i>-0,1</i>	<i>-1,2</i>	<i>0,5</i>	<i>0,1</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,6</i>
Допринос БДВ-а грађевинарства годишњој стопи раста БДП-а, п. п.	0,9	0,0	-1,0	-0,5	0,8	1,0	1,1	1,0	-0,3	-0,4	-0,8

1.2. ИНДУСТРИЈСКИ ИНДИКАТОР ПРИВРЕДНЕ АКТИВНОСТИ СРБИЈЕ – ИНДИПАС

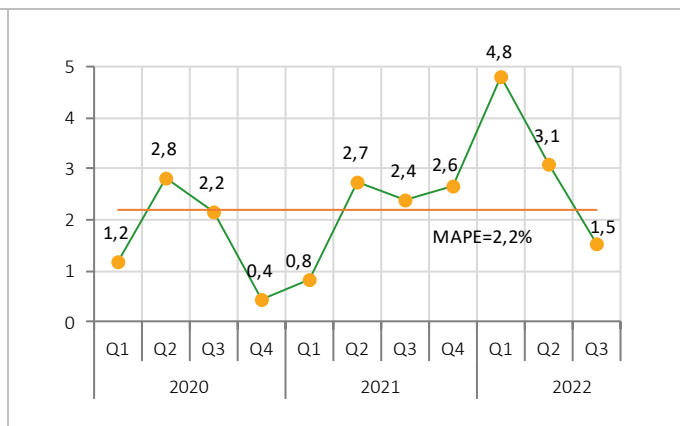
Графикон 1.1. Поређење циклуса водећег индикатора ИНДИПАС-а и физичког обима укупне индустрије, десезонирани, детрендовани, изравнати и стандардизовани подаци, одступање од просека периода (%)

Графикон 1.2. Компарација остварених и прогнозираних годишњих стопа раста БДВ-а индустрије, %

Графикон 1.3. Средња апсолутна процентуална грешка (Mean Absolute Percentage Error - MAPE)¹², прогнозе раста БДВ-а индустрије, Q1 2020 – Q3 2022, %

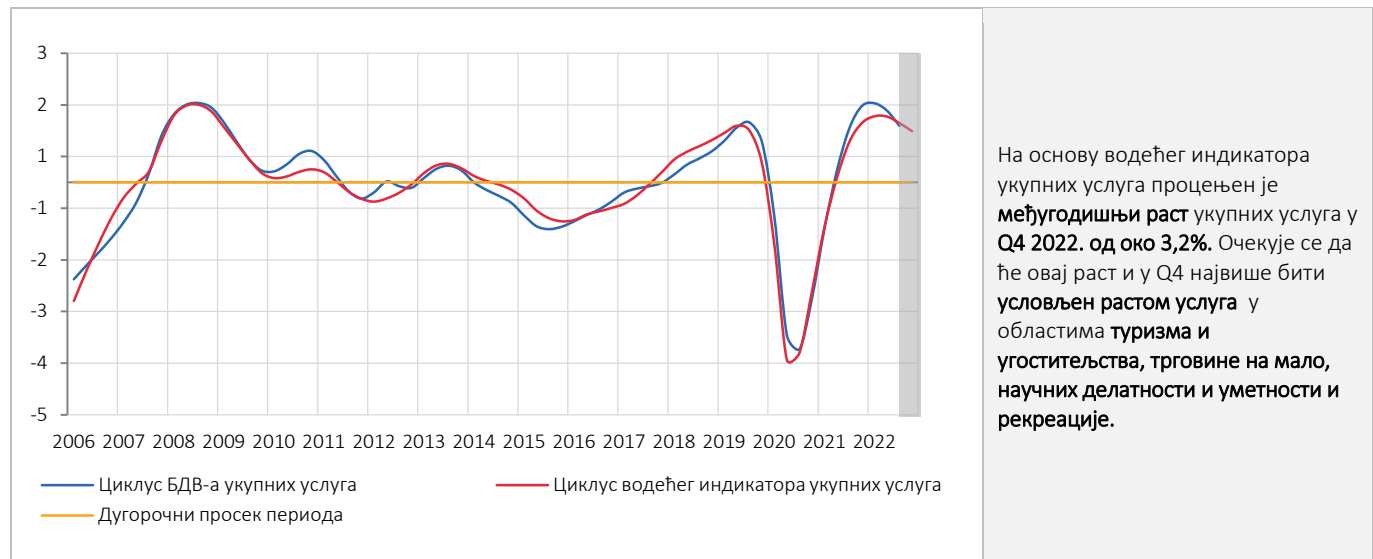
¹² Средња апсолутна процентуална грешка (Mean Absolute Percentage Error - MAPE), представља мерило поједностављене интерпретације грешке прогнозе модела у статистици. Дефинише се као однос

$$MAPE = \frac{100\%}{n} \sum_{i=1}^n \left| \frac{A_i - F_i}{A_i} \right|$$
, где је А т стварна вредност, а F т прогнозирана вредност. Њихова разлика је подељена са стварном вредношћу А т . Апсолутна вредност овог односа се сабира за сваку прогнозирану тачку у времену и дели са укупним бројем временских тачака n. Релативно одступање стварних вредности од прогнозираних за (+/-) 5% одредили смо интервалном границом валидности дате прогнозе (95-процентни интервал поузданости индикатора), којег смо након извођења (MAPE) грешке, дефинисали као веродостојност модела, према формули ($v=100-(MAPE)$) израженог у процентима. Апсолутне вредности представљају ненегативне вредности. Прогнозиране вредности наведене у графикону објављене су у претходним бројевима Трендова.

1.3. ВОДЕЋИ ИНДИКАТОР УКУПНИХ УСЛУГА СРБИЈЕ

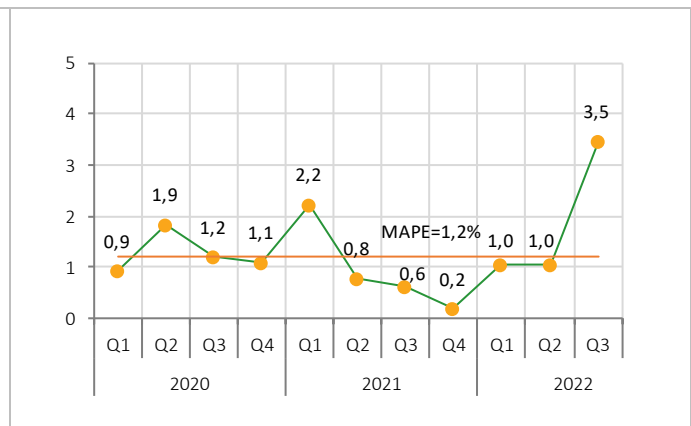
Графикон 1.4. Поређење циклуса водећег индикатора укупних услуга и БДВ-а укупних услуга, десезонирани, детрендовани, изравнати и стандардизовани подаци, одступање од просека периода (%)

Графикон 1.5. Компарација остварених и прогнозираних годишњих стопа раста БДВ-а укупних услуга, %

Графикон 1.6. Средња апсолутна процентуална грешка (Mean Absolute Percentage Error - MAPE), прогнозе раста БДВ-а укупних услуга, Q1 2020 – Q3 2022, %

1.4. ВОДЕЋИ ИНДИКАТОР ПОТРОШАЧКИХ ЦЕНА РЗС-а (ИПЦ) за К1 2023.

Узимајући у обзир знатну промену структуре потрошачких цена у генерисању међугодишње стопе раста (пре свега, знатном расту утицаја њене енергетске компоненте од друге половине 2022), **водећи индикатор прогнозе цена РЗС-а (ИПЦ)**, уз већ постојеће дугогодишње највеће стратешке елементе раста потрошачких цена (хране, дувана и горива за путничке аутомобиле), **модификован је додатним директним укључењем и фактора раста цена ел. енергије и чврстих горива (огрева).**

Графикон 1.7. Поређење циклуса композитног водећег индикатора потрошачких цена РЗС-а (ИПЦ)¹³ и укупних потрошачких цена у Србији, десезонирани и стандардизовани подаци, одступање од просека периода (%)

¹³ ИПЦ-Г представља пондерисан композитни водећи индикатор који садржи информације о кретању најзначајнијих показатеља који утичу на цену горива у Србији, и у свом кретању предњачи цени горива и мазива у Србији за око два месеца. Индикатор обухвата: светску цену сирове нафте типа „брент“, вредност фјучерса WTI сирове нафте (типа *Cushing Oklahoma*), просечну цену америчке сирове нафте WTI (при првој куповини са нафтних поља), валутни однос долара према евр, залихе у производњи сирове нафте на територији Србије и увоз нафте и нафтних деривата у Србију.

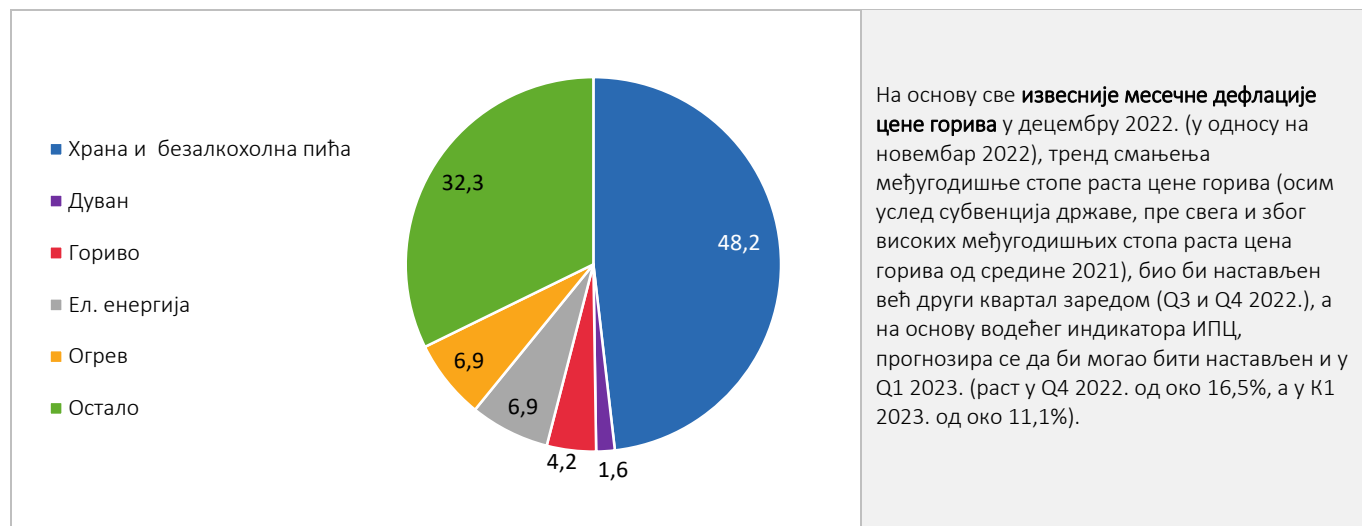
Анализом кретања цене хране у Србији изведен је композитни водећи индикатор цене хране (у ознаци ИПЦ-Х), чији је основни циљ прогноза цене хране у наредна три месеца. Детаљном анализом великог броја варијабли издвојено је неколико са најбољим водећим прогностичким својствима на цену хране у Србији: хармонизовани индекс цена хране у Мађарској, просечна откупна цена производа произвођача ратарства, увоз сектора производње прехранбених производа, увоз млека, млечних производа и јаја, залихе свежег говеђег и телећег меса и индекс малопродајних цена целокупне корпе поврћа.

Индикатор цене дувана је формиран на основу кретања акциза на дукан и произвођачких цена дувана за домаће тржиште, која су се показала као најбоља у процени варијабилитета цене дувана и дуканских производа у Србији.

Прогноза кретања потрошачких цена на мало у финалној фази представља интегрисање претходно добијених резултата водећих индикатора малопродајних цена анализираних група производа: горива (ИПЦ-Г), хране и безалкохолних пића (ИПЦ-Х) и дувана (ИПЦ-Д), ел. енергије, гаса и чврстих горива. Другоетапном, композитном и пондерисаном агрегацијом добијених горе описаних водећих индикатора изведен је нов композитни водећи индикатор (у ознаци ИПЦ), који за циљ има прогнозу потрошачких цена на мало за један до два квартала унапред.

Најављен месечни раст (јануар 2023/децембар 2022) цена ел. енергије (од 10,0%) и гаса (11,0%) од јануара 2023. значи у Q1 2023. међугодишњи раст цена ел. енергије од 21,7% а гаса од 20,6%, учествујући на тај начин у структури прогнозиране међугодишње стопе раста потрошачких цена са око 14,3%.

Графикон 1.8. Структура прогнозиране међугодишње стопе раста потрошачких цена за Q1 2023. (тотал 100), %

1.5. РЕЗИМЕ ДОБИЈЕНИХ РЕЗУЛТАТА ПРОГНОЗЕ ВОДЕЋИХ ИНДИКАТОРА ПО СЕКТОРИМА БДВ-а ЗА Q4 2022.

Табела 1.2. Прогнозе БДВ-а изабраних сектора и њихови процењени доприноси БДП-у за Q4 2022.

Q4 2022	Пољопривреда	Порези и доприноси	Индустрија	Грађевинарство	Услуге
Кварталне стопе раста, %	-7,6	1,9	0,3	-16,0	3,2
Доприноси стопи раста БДП-а (п. п.)	-0,5	0,3	0,1	-1,2	1,6

2.

БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД

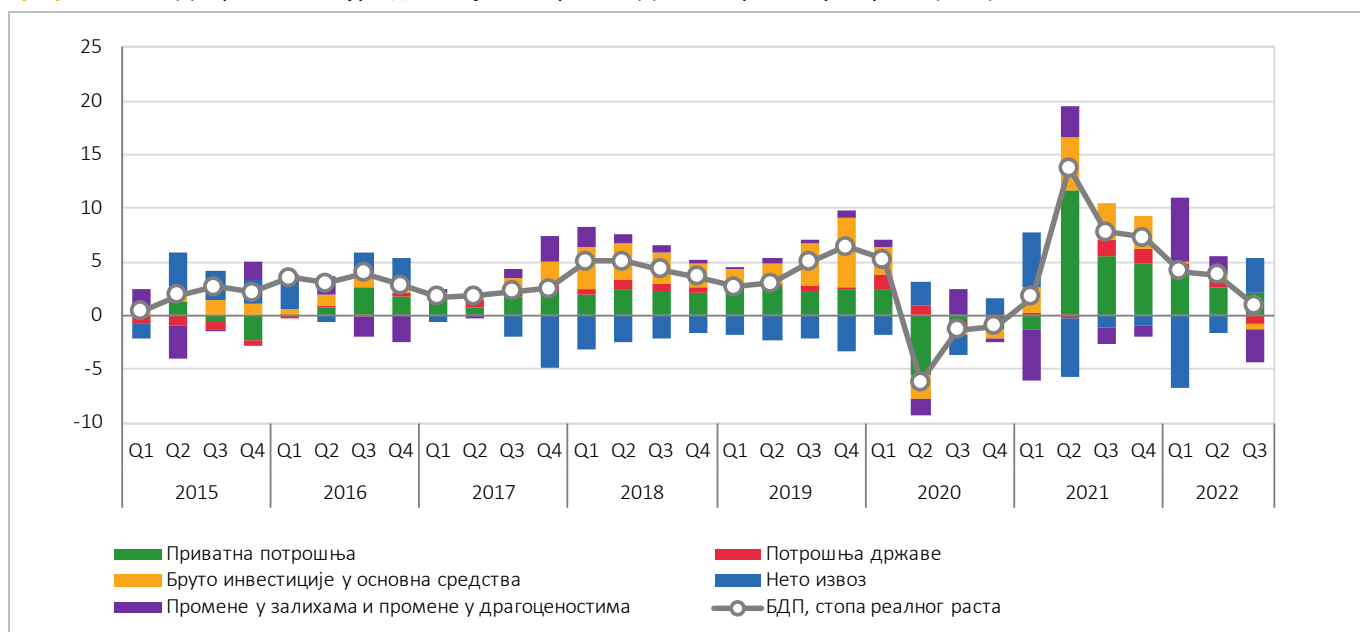
У трећем кварталу 2022. године остварен је реални раст БДП-а од 1,0% у односу на исти период претходне године. На позитивно кретање БДП-а у овом кварталу најзначајније је утицао сектор услуга, осим трговине, са 1,5 п. п. Знатан негативан допринос кретању БДП-а дали су сектор грађевинарства и сектор пољопривреде (са по 0,8 п. п. и 0,4 п. п., респективно).

Посматрано по агрегатима употребе, у трећем кварталу 2022. године, у поређењу са истим периодом претходне године, приватна потрошња остварила је реални раст од 3,1% и позитивно допринела кретању БДП-а са 2,1 п. п. Извоз и увоз остварили су стопе раста од 14,9% и 7,8%, са доприносом кретању БДП-а од 8,2 п. п. и 4,9 п. п., респективно. Инвестициона активност мања је за 2,2% у поређењу са истим периодом претходне године (допринос кретању БДП-а од 0,5 п. п.) (табела 2.1).

Табела 2.1. БДП – агрегати употребе, међугодишње стопе реалног раста, Q1 2020 – Q3 2022. (%) (поређење са истим периодом претходне године)

	2020				2021				2022		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
БДП	5,3	-6,2	-1,3	-1,0	1,7	13,8	7,8	7,2	4,2	3,8	1,0
Приватна потрошња	3,6	-7,8	-0,8	-1,9	-1,9	17,2	8,3	7,5	6,9	3,8	3,1
Државна потрошња	8,8	5,4	-3,1	0,9	1,7	-1,5	9,3	7,2	2,7	4,6	-4,5
Бруто инвестиције у основна средства	13,0	-11,1	-3,4	-3,2	11,5	25,1	15,6	13,0	1,2	1,8	-2,2
Извоз	5,2	-18,9	-6,7	3,9	8,6	36,3	22,5	14,0	19,9	20,7	14,9
Увоз	7,3	-19,7	-2,7	0,9	-1,5	42,4	21,2	13,8	30,7	20,2	7,8

Графикон 2.1. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – агрегати употребе (п. п.)

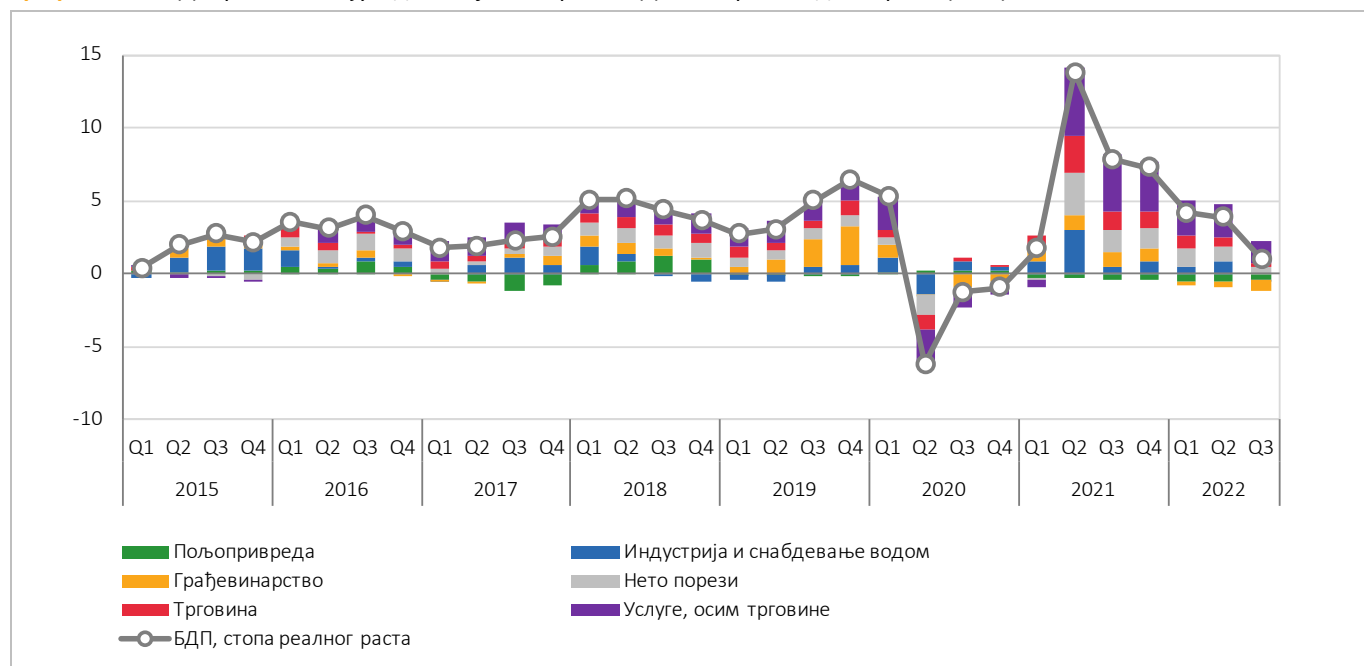
Посматрано са производне стране, на позитивно кретање БДП-а у трећем кварталу 2022. године највише је утицао сектор услуга, осим трговине, са 1,5 п. п.

Знатан негативан допринос кретању БДП-а дали су сектор грађевинарства и сектор пољопривреде (са по 0,8 п. п. и 0,4 п. п., респективно).

Табела 2.2. БДП – производна страна, међугодишње стопе реалног раста, Q1 2020 – Q3 2022. (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2020				2021				2022		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
БДП	5,3	-6,2	-1,3	-1,0	1,7	13,8	7,8	7,2	4,2	3,8	1,0
Пољопривреда	2,3	2,5	2,4	2,2	-5,9	-5,4	-5,6	-5,8	-7,5	-7,8	-7,7
Индустрија и снабдевање водом	4,3	-7,5	3,5	1,6	4,4	15,7	2,3	4,0	2,0	4,6	-0,3
Грађевинарство	24,0	-0,2	-14,7	-7,5	19,8	18,3	19,4	14,4	-5,6	-7,1	-12,4
Трговина	4,1	-8,3	1,8	0,3	8,2	23,4	10,6	10,1	8,2	5,6	2,5
Услуге, осим трговине	5,5	-6,3	-2,7	-1,2	-1,2	11,2	10,1	8,7	5,8	5,7	3,8
Нето порези	3,3	-7,7	-2,0	-2,5	-0,7	16,7	9,1	8,1	7,9	4,9	2,2

Графикон 2.2. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – производна страна (п. п.)

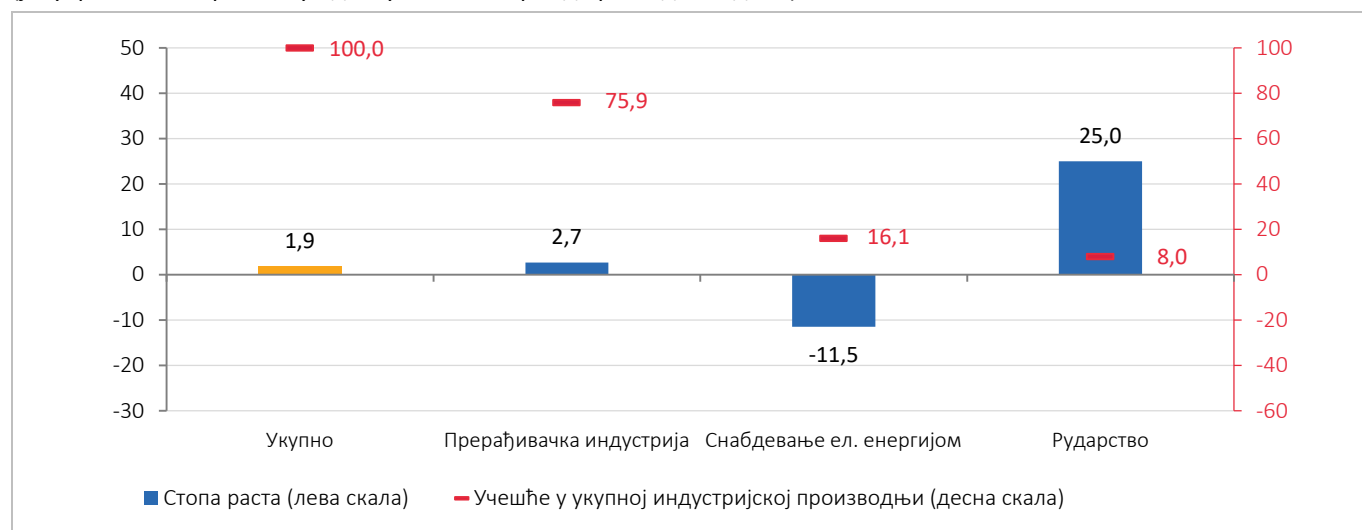

3. ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА

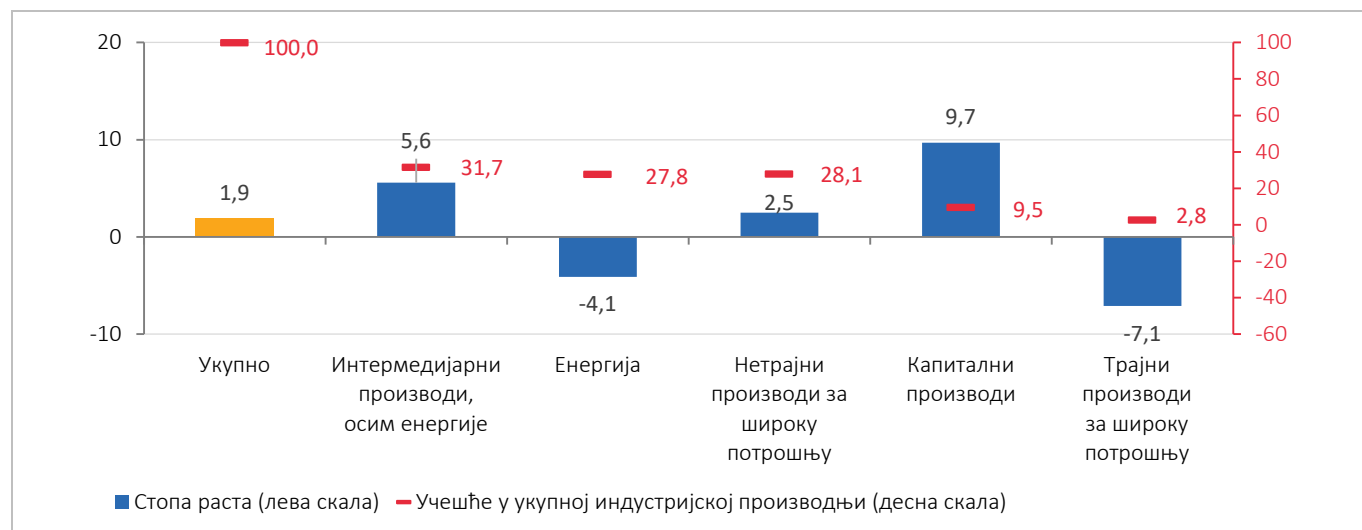
3.1. УКУПНА ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА

Укупна индустријска производња у Србији је у периоду јануар–септембар 2022. била за 1,9% већа него у истом периоду 2021. године. Раст је остварен у два сектора – у Прерађивачкој индустрији (2,7%) и у Рударству (25%), док је у сектору Снабдевање ел. енергијом, гасом, паром и климатизација забележен пад производње од -11,5%.

Графикон 3.1. Кумулативно кретање укупне индустријске производње и њених сектора, стопе раста (%) (јануар–септембар 2022. у односу на исти период претходне године)

Графикон 3.2. Стопе раста индустријске производње по намени (%) (јануар–септембар 2022. у односу на исти период претходне године)

Сектори Прерађивачка индустрија и Рударство допринели су расту Индустрије у периоду јануар–септембар 2022. са 2,0 п. п. и 1,8 п. п. редом, док је сектор Снабдевање електричном енергијом имао негативан допринос (-1,9 п. п.).

Табела 3.1. Индустриска производња, индекси (поређење са истим периодом претходне године)

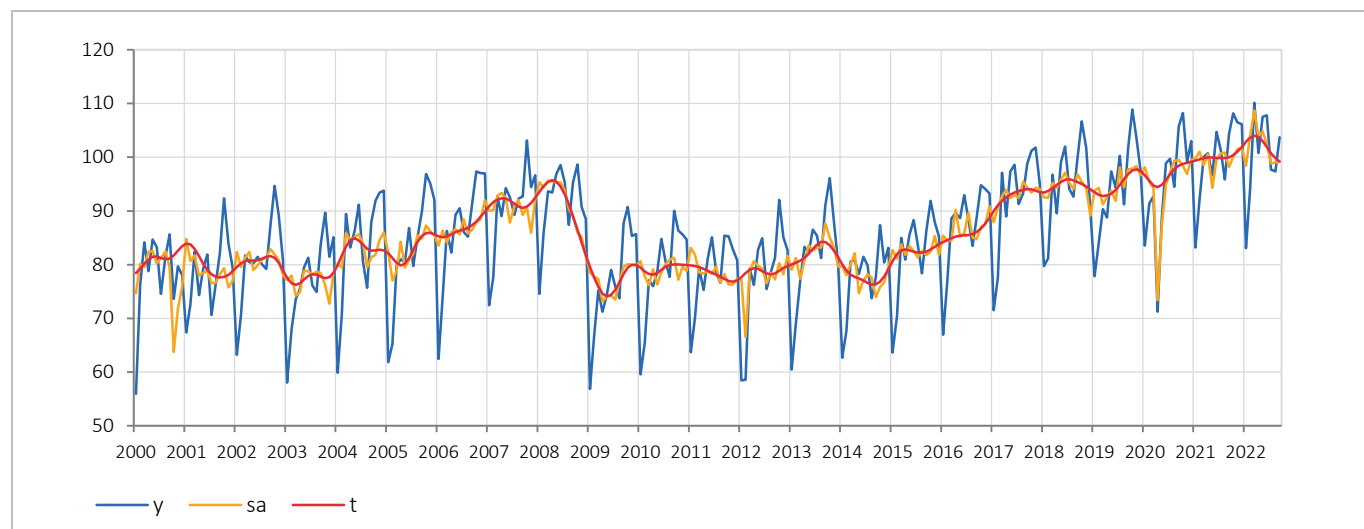
	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q1-Q4 ¹
Индустриска производња – укупно	104,5	92,4	103,3	101,5	104,2	116,0	102,6	103,7	101,9	104,8	99,4	102,0
Прерађивачка индустрија	106,3	92,1	102,4	100,2	103,2	117,0	100,4	102,9	104,1	104,7	99,1	102,0
Снабдевање ел. енергијом	96,9	91,3	109,1	107,9	109,1	107,5	96,0	90,6	80,9	91,8	95,8	
Рударство	108,9	98,5	101,3	102,0	109,0	124,6	140,8	142,9	139,0	132,4	108,5	

¹ Прогноза (добијена на бази модела анализе временских серија).

3.2. ПЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА (Ц) (учешће од 75,9% у укупном индексу индустријске производње)

Тренд циклус компонента Прерађивачке индустрије је, после успона у првом кварталу, од априла 2022. године у опадајућој фази (графикон 3.3).

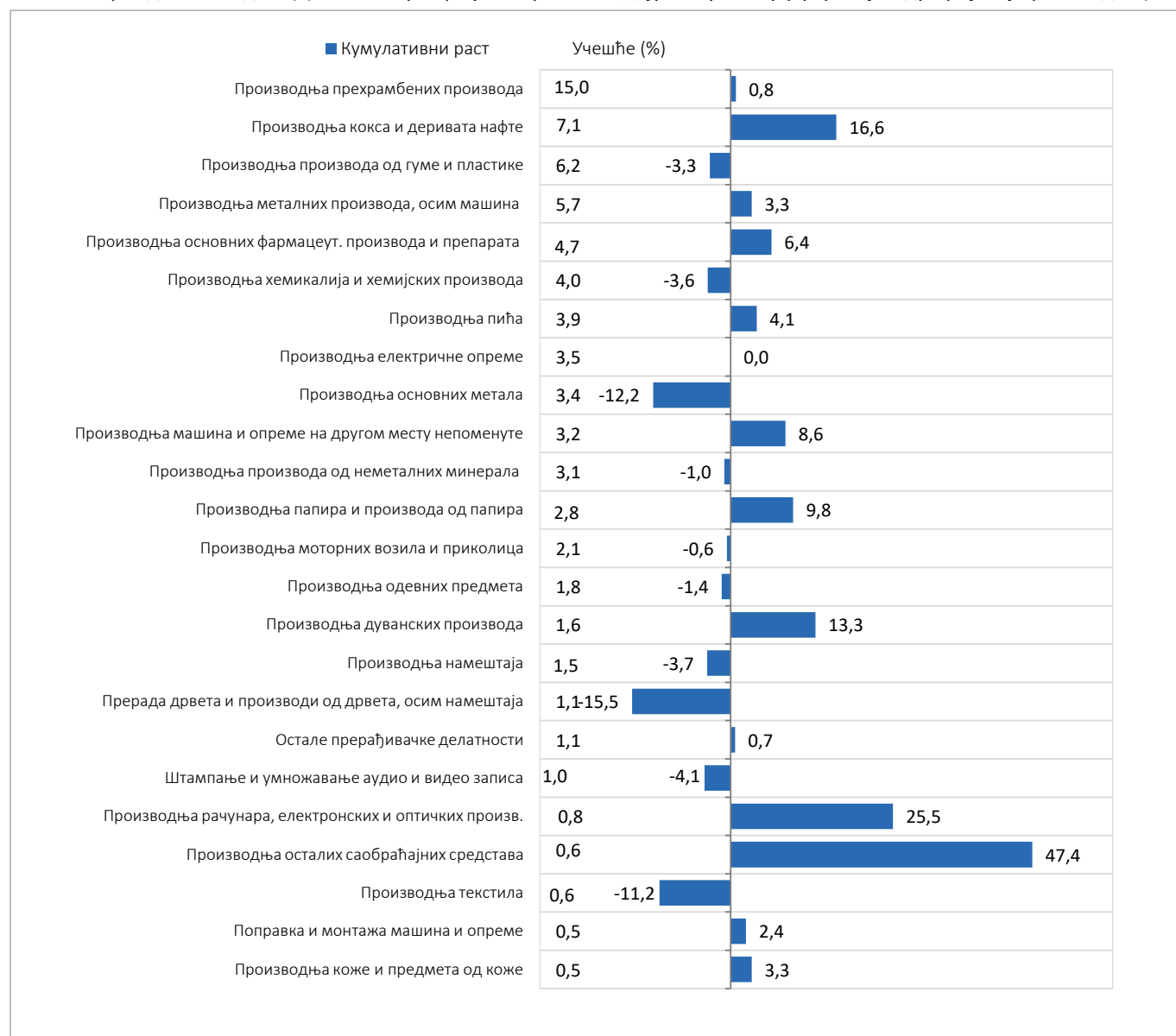
Графикон 3.3. Компоненте временске серије Прерађивачке индустрије, индекси (y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2021 = 100)

Посматрано по областима, Прерађивачка индустрија је у периоду јануар–септембар 2022. године забележила раст у 13 од 24 области (заједно учествују са 47,5% у укупној индустрији) у односу на исти период 2021. године. Најзначајније области – мерено учешћем у укупној индустријској производњи – у којима су остварени позитивни резултати у деветомесечном периоду су: Производња прехранбених производа (раст од 0,8%), Производња кокса и деривата нафте (раст од 16,6%), Производња металних производа, осим машина (раст од 3,3%) и Производња основних фармацеутских производа и препарата (раст од 6,4%).

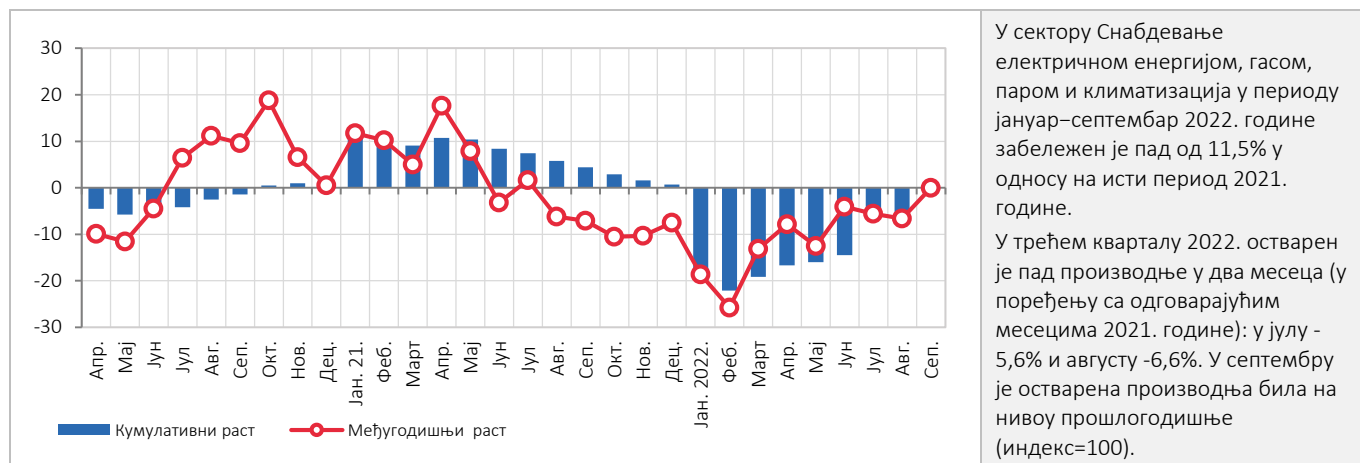
Пад је забележен у 10 области (заједно учествују са 24,8% у укупној индустријској производњи): Производња производа од гуме и пластике (пад од -3,3%), Производња хемикалија и хемијских производа (пад од -3,6%), Производња основних метала (пад од -12,2%), Производња производа од неметалних минерала (пад од -1%), и Производња моторних возила и приколица (пад од -0,6%).

Графикон 3.4. Прерађивачка индустрија по областима, кумулативне стопе раста (%) (јануар–септембар 2022. у односу на исти период 2021. године) (области су поређане према опадајућем учешћу у укупној индустријској производњи)

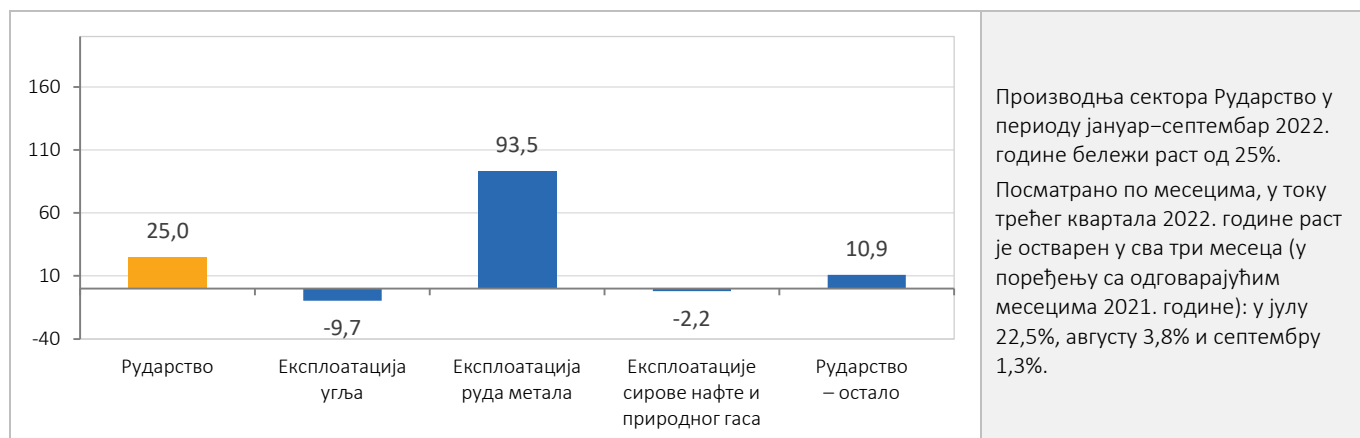
3.3. СНАБДЕВАЊЕ ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ, ПАРОМ И КЛИМАТИЗАЦИЈА (Д) (учешће од 16,1% у укупном индексу индустријске производње)

Графикон 3.5. Кумулативне и међугодишње стопе раста у енергетском сектору (%) (кумулативне – период у односу на исти период претходне године; међугодишње – месец у односу на исти месец претходне године)

3.4. РУДАРСТВО (Б) (учешће од 8% у укупном индексу индустријске производње)

Графикон 3.6. Кумулативне стопе раста у сектору Рударство (%) (јануар–септембар 2022. у односу на исти период 2021. године)

КАКО ТУМАЧИТИ ВРЕМЕНСКУ СЕРИЈУ?

Сезонски ефекти могу унети дисторзије у кретање серије, маскирајући на тај начин њену „праву“ природу и важне карактеристике неопходне за детаљну анализу појаве. Приликом одабира индикатора који ће се користити у анализама (оригинални, десезонирани или тренд) треба обратити пажњу на природу посматране серије и сврху анализе која се спроводи. Три одвојене компоненте (добијене дезагрегацијом серије), заједно са оригиналном серијом, описују различите аспекте једне појаве и користе се за различите аналитичке сврхе – у зависности од интересовања истраживача. Десезониране вредности користе се за поређење узастопних периода и процењивање потенцијалне вредности неке серије када ефекти календара и сезоне не би постојали, као што је случај код индустријске производње.

4. ГРАЂЕВИНАРСТВО

4.1. ГРАЂЕВИНСКА АКТИВНОСТ

Од друге половине 2017. године индекси вредности изведених грађевинских радова у Србији били су у порасту. Након краћег застоја грађевинске активности у другом кварталу и другој половини 2020. године изазваног епидемијом коронавируса, индекси вредности изведених радова на територији Републике Србије током 2021. године поново бележе раст. Поред великих инфраструктурних пројеката, у 2021. години забележена је и веома интензивна изградња стамбених и нестамбених зграда на територији целе земље. Годишња стопа раста за зграде износила је 17,0%, а за остале грађевине 19,6%.

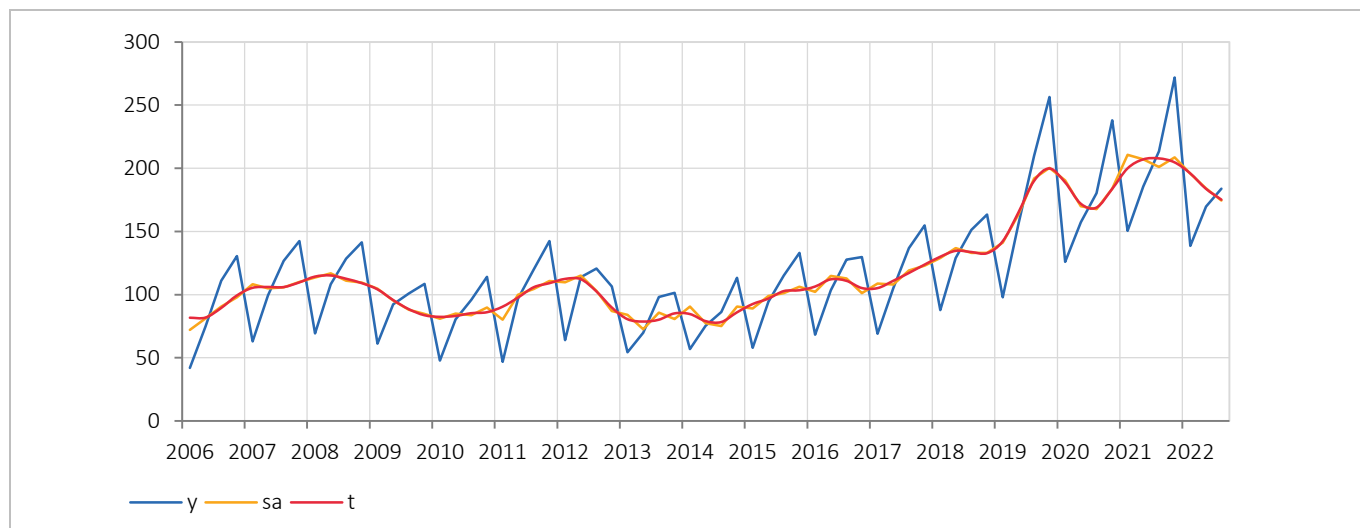
У првих девет месеци 2022. године, кумулативна вредност изведених грађевинских радова бележи пад и на зградама (-11,2%) и на осталим грађевинама (-9,0%), док је укупна вредност изведених радова у Републици Србији, изражена у сталним ценама, у првих девет месеци смањена за 9,8% у односу на исти период претходне године.

4.2. КРЕТАЊЕ У ПРВИХ ДЕВЕТ МЕСЕЦИ 2022.

Грађевинска активност на територији Републике Србије у периоду јануар–септембар 2022. смањена је за 9,8% у сталним ценама, у поређењу са истим периодом претходне године.

Посматрано према врсти грађевина, вредност изведених радова на зградама бележи пад од 11,2% и на осталим грађевинама (саобраћајнице, цевоводи, сложене индустријске грађевине и сл.) за 9,0% у сталним ценама.

Графикон 4.1. Компоненте временске серије вредности изведених грађевинских радова на територији Републике Србије у сталним ценама, индекси (у – оригинална серија, са – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2015 = 100)

4.3. КРЕТАЊЕ У ТРЕЋЕМ КВАРТАЛУ 2022.

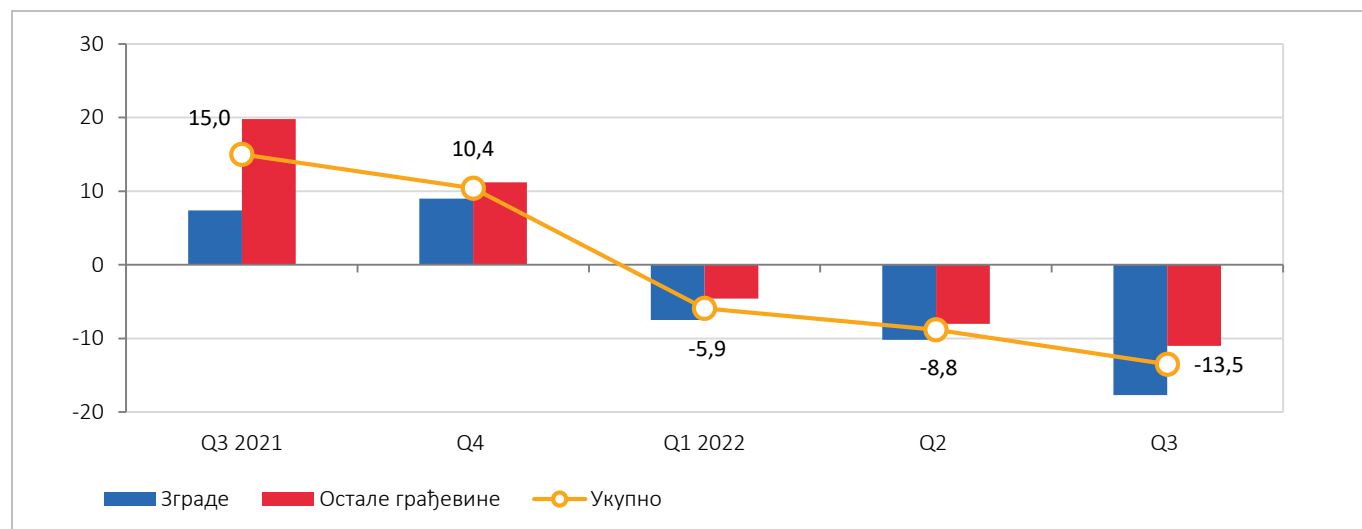
У трећем кварталу 2022. године грађевинска активност на територији Републике Србије је, у односу на исти период претходне године, порасла за 2,7% у текућим ценама, док је у сталним ценама опала за 13,5%. Индекс цена грађевинског материјала, који се користи као дефлатор вредности у грађевинарству, у посматраном периоду износио је 118,7.

Вредност грађевинских радова, изражена у сталним ценама, нижа је за 11,0% на осталим грађевинама (саобраћајнице, цевоводи, сложене индустријске грађевине и сл.), а на зградама за 17,8% у односу на трећи квартал 2021. године.

Табела 4.1. Вредност изведених грађевинских радова, квартални индекси (поређење са istim периодом претходне године)

	2020				2021				2022		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Текуће цене	133,7	104,4	86,8	95,0	116,7	124,7	128,8	127,1	110,3	108,4	102,7
Сталне цене	127,2	99,4	84,2	91,2	117,4	114,9	115,0	110,4	94,1	91,2	86,5

Графикон 4.2. Вредност изведених грађевинских радова у сталним ценама, стопе раста (%) (квартал у односу на исти квартал претходне године)

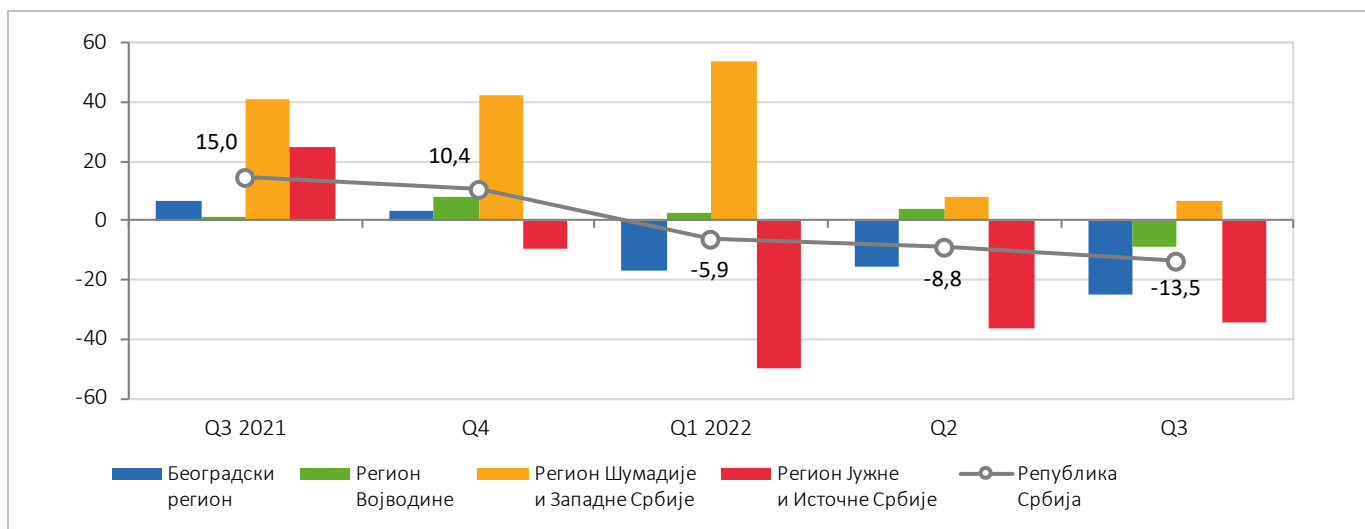
У трећем кварталу 2022. године грађевинска активност повећана је само у **Региону Шумадије и Западне Србије** у односу на исти период прошле године, и то повећање износи 6,4%, у сталним ценама. Посматрано према врстама грађевина, активност је повећана на грађевинама саобраћајне инфраструктуре, што је, пре свега, резултат веома интензивних радова на Моравском коридору.

У свим осталим регионима забележен је пад грађевинске активности – највећи у **Региону Јужне и Источне Србије** (-34,1%), где је грађевинска активност смањена на свим врстама грађевина осим на изградњи стамбених зграда. Истовремено, интензивирана је стамбена изградња на територији нишких општина. На пад целокупне вредности изведених радова највећи утицај имао је завршетак радова на изградњи Магистралног гасовода (Турски ток).

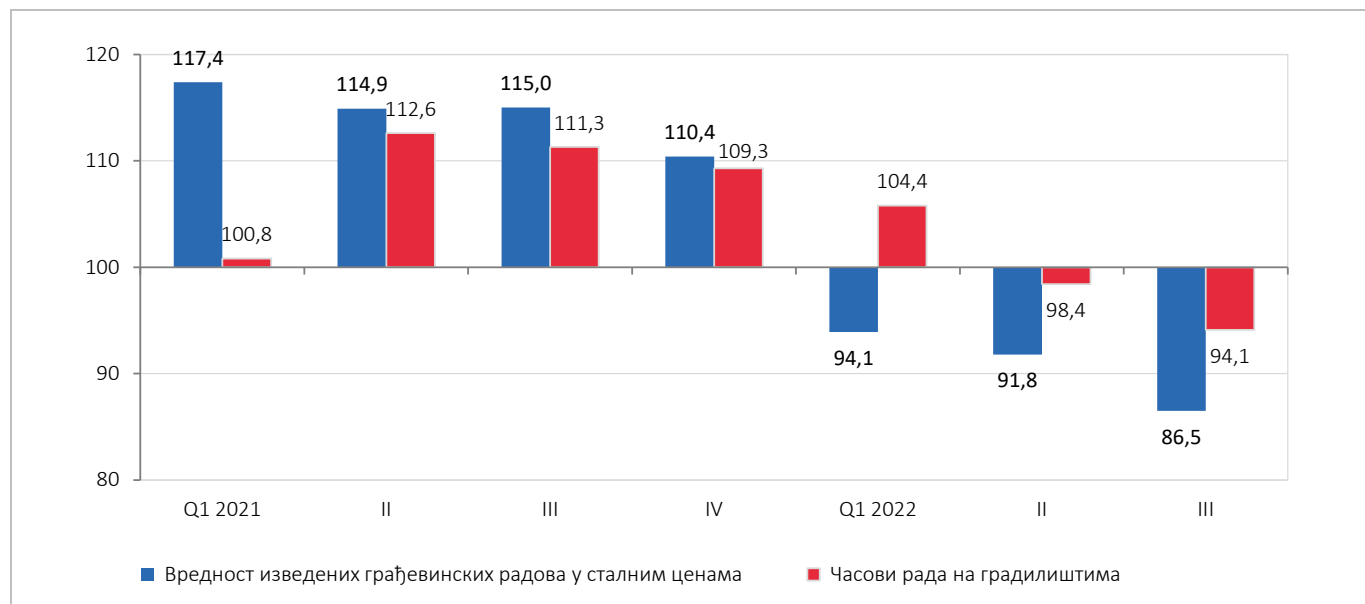
У **Београдском региону** грађевинска активност је смањена 25%, у сталним ценама, у односу на исти период прошле године. Највећи пад вредности забележен је на грађевинама саобраћајне инфраструктуре, а главни разлог је што су радови на модернизацији пруге Београд–Будимпешта највећим делом завршени на територији овог региона, док су, с друге стране, радови на овом пројекту интензивирани у Региону Војводине.

Смањење грађевинске активности у трећем кварталу забележено је и у **Региону Војводине** и износило је 8,7%, у сталним ценама. У овом региону вредност грађевинских радова смањена је на зградама (стамбеним и нестамбеним), док је на грађевинама саобраћајне инфраструктуре приметно повећање грађевинске активности. Од пројеката саобраћајне инфраструктуре издвајају се модернизација пруге, деоница Нови Сад – Суботица, и изградња аутопута Сремска Митровица – Сремска Рача.

Графикон 4.3. Вредност изведених грађевинских радова по регионима, у сталним ценама, стопе раста (%) (квартал у односу на исти квартал претходне године)

Графикон 4.4. Вредност изведених грађевинских радова и часови рада на градилиштима, упоредни преглед, индекси (квартал у односу на исти квартал претходне године)

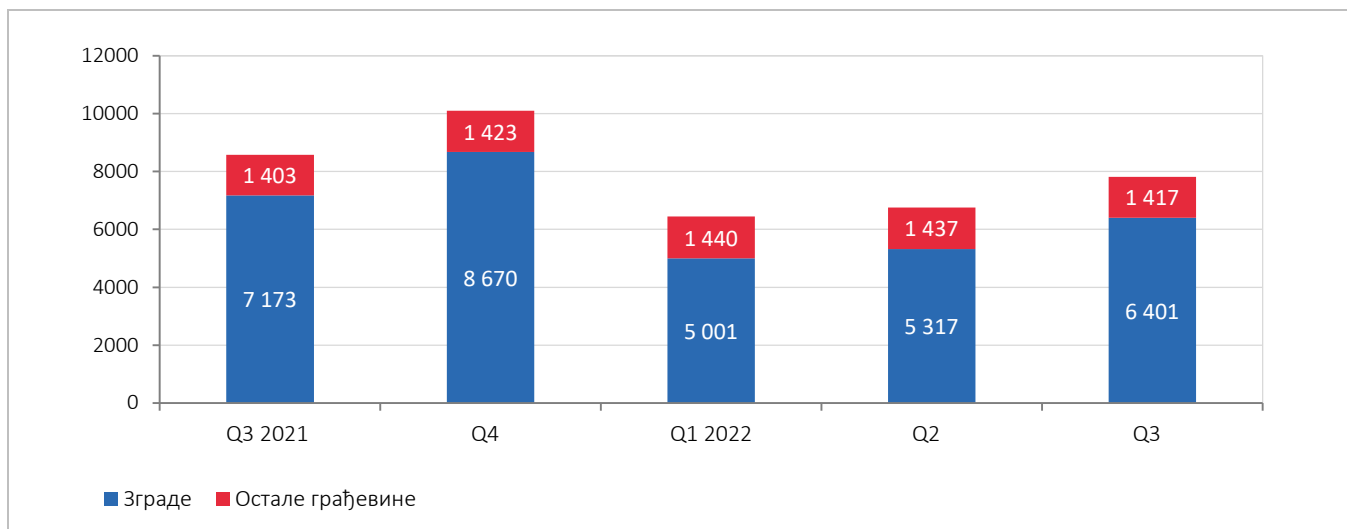
На графикону 4.4 дат је упоредни преглед кретања часова рада и вредности изведених радова на градилиштима. Као што је уочљиво, од другог квартала 2021. године индекси часова рада су високи, што је директна последица ангажовања великог броја радника на изградњи грађевина саобраћајне инфраструктуре (аутопутева и железнице). У првом кварталу 2022. вредност радова је била нижа, али је број ангажованих радника био већи. У другом и трећем кварталу 2022. године часови рада и вредност изведених радова потврђују пад грађевинске активности.

4.4. ГРАЂЕВИНСКЕ ДОЗВОЛЕ

Поред вредности изведених радова и часова рада на градилиштима, статистика грађевинарства води месечну евиденцију и о издатим **грађевинским дозволама и решењима**, којима се одобрава извођење грађевинских радова у Србији и које показују будуће кретање грађевинске активности.

У трећем кварталу 2022. године издато је укупно 7818 грађевинских дозвола. Највећи број тих дозвола (6401) односи се на извођење радова на зградама, а остатак (1417) на радове у вези са саобраћајном инфраструктуром, цевоводима и сложеним индустријским грађевинама. Укупан број издатих дозвола у трећем кварталу смањен је за 8,8% у односу на исти период претходне године.

Графикон 4.5. Број издатих грађевинских дозвола за зграде и остале грађевине

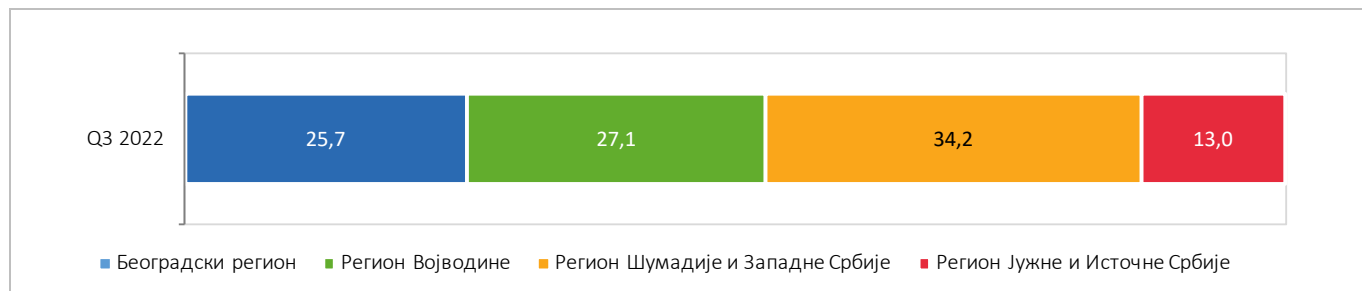

Предвиђена вредност радова, према издатим дозволама, у трећем кварталу је 273 411 мил. РСД, што представља повећање од 78,9% у односу на исти квартал претходне године.

У Региону Шумадије и Западне Србије је предвиђена вредност радова највећа и износи 34,2% од укупне предвиђене вредности радова у Републици Србији.

Следи Регион Војводине, са учешћем од 27,1%, затим Београдски регион (учешће од 25,7%) и Регион Јужне и Источне Србије (учешће од 13,0%).

Графикон 4.6. Предвиђена вредност радова према издатим дозволама, по регионима; учешће у %¹⁴

¹⁴ Напомена: Уместо раније објављиваног податка о процентуалном учешћу броја дозвола по регионима, убудуће ћемо приказивати учешће предвиђене вредности радова према издатим дозволама. Наиме, вредност радова је бољи показатељ обима грађевинске активности у будућности, док број дозвола не даје кључну информацију о вредности предвиђене инвестиције, која је најважнија за процену вредности будућих грађевинских радова.

РЕЧНИК ТЕРМИНА

Вредност изведених грађевинских радова је најважнији индикатор кретања грађевинске активности у Републици Србији. Представља вредност изведених радова на грађевини коју је извештајна јединица извела са радницима које је непосредно ангажовала за извођење радова.

Вредност изведених радова укључује: вредност рада, вредност уграђеног материјала и готових производа за уградњу, утрошене енергенте и остале трошкове у вези са извођењем радова на грађевини. Вредност изведених радова не укључује: вредност радова подизвођача, трошкове набавке земљишта, пројектовања, надзора и ПДВ-а.

Према Класификацији грађевина, која се примењује од 2004. године, а која је у потпуности усаглашена са класификацијом Евростата (*Classification of Types of Constructions*), све грађевине се могу класификовати на два подручја: зграде и остале грађевине.

Вредност на зградама обухвата вредност изведених радова на стамбеним и нестамбеним зградама.

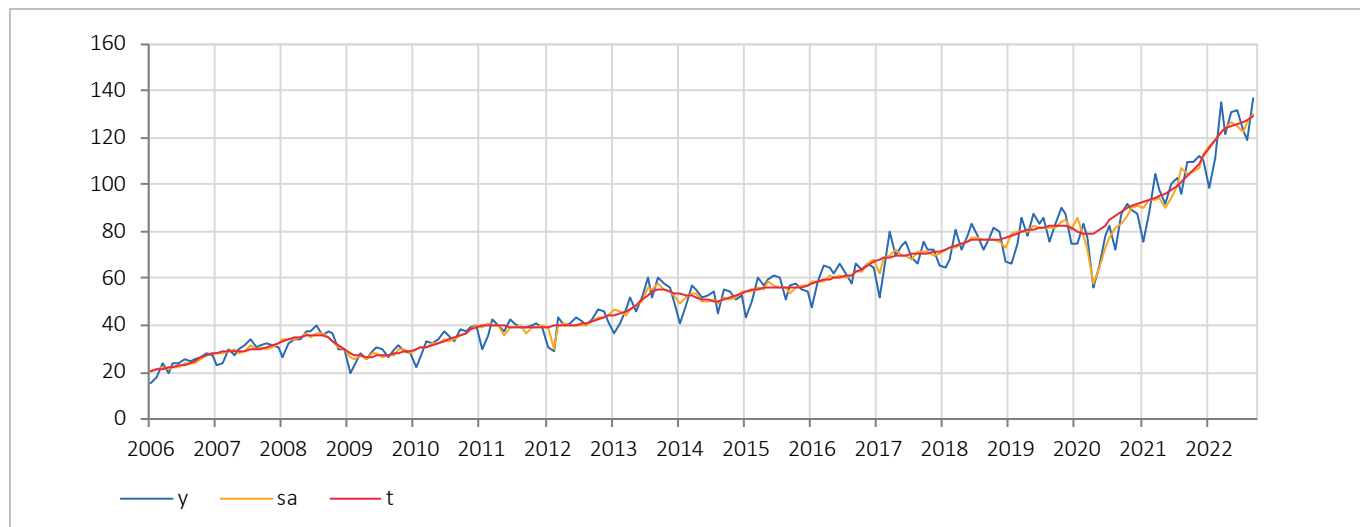
Остале грађевине, поред саобраћајне инфраструктуре (путеви, железничке пруге, мостови и сл.), обухватају и радове изведене на цевоводима, сложеним индустријским грађевинама и осталим непоменутиим грађевинама (нпр. грађевине за спорт).

5. СПОЉНА ТРГОВИНА

5.1. ИЗВОЗ РОБЕ (по текућем курсу, у еврима)

Укупна вредност извоза робе у Републици Србији у првих девет месеци 2022. године већа је за 27,7% у односу на исти период 2021. године. На кретање укупног извоза највише су утицали раст од 24,8% у извозу сектора прерађивачке индустрије, који чини 86,4% укупног извоза, и раст од 195,1% извоза рударства, који чини 6,7% укупног извоза у прва три квартала 2022. године.

Графикон 5.1. Компоненте временске серије извоза, индекси (у – оригинална серија, са – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2021 = 100)

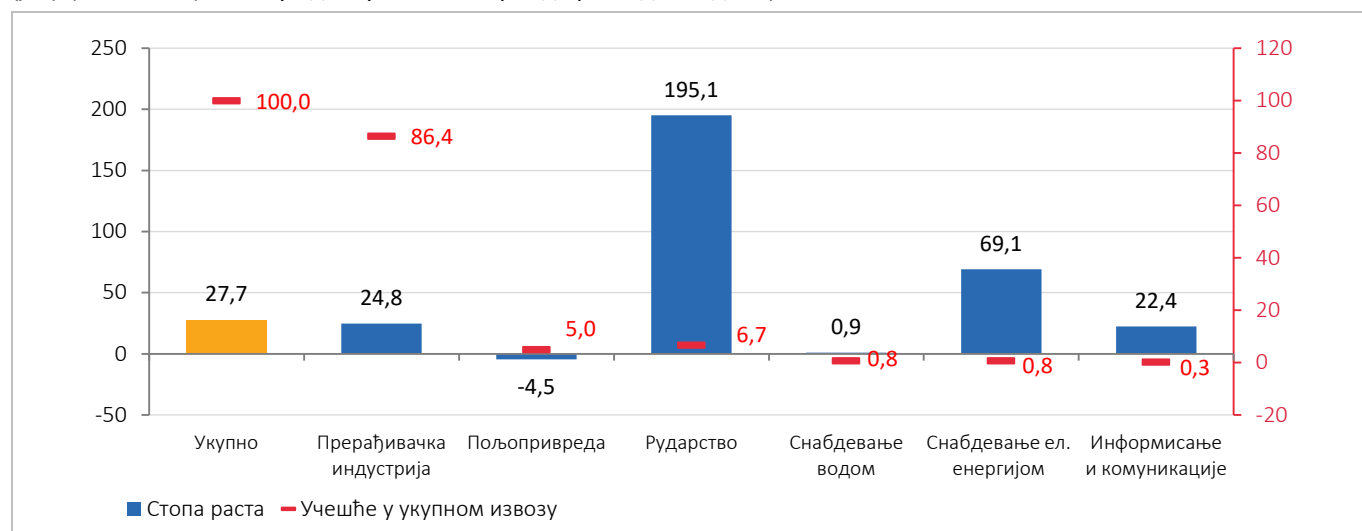

Табела 5.1. Извоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (поређење са истим периодом претходне године)

	2020	2021				2022			
	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q1-Q4 ¹
Извоз робе – укупно	106,8	114,2	145,6	127,2	123,4	128,5	130,5	127,7	124,0
Прерађивачка индустрија	102,0	111,5	145,4	122,4	122,4	125,9	126,1	124,8	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	141,7	132,7	97,1	119,2	73,5	76,3	94,3	95,5	...
Рударство	574,9	202,8	916,1	1369,6	366,8	1129,0	488,6	295,1	...

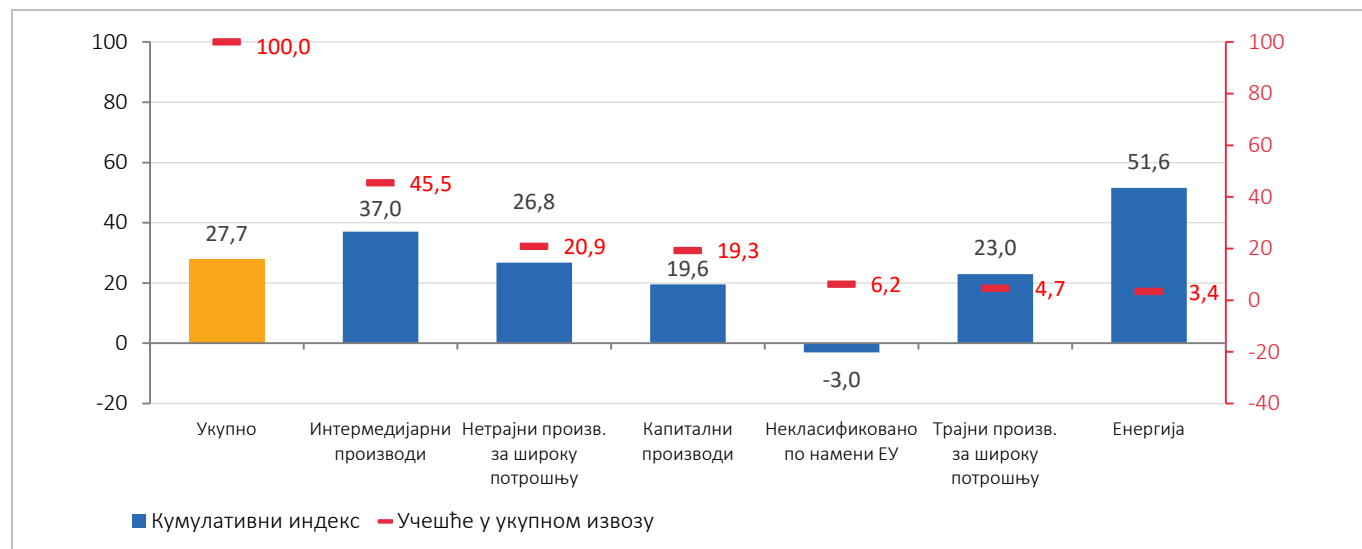
¹ Прогноза (добijена на бази модела анализе временских серија).

Графикон 5.2. Кумулативне стопе раста извоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у извозу (%) (јануар–септембар 2022. у односу на исти период претходне године)

Посматрано према наменским групама, највећи утицај на кретање укупног извоза у првих девет месеци 2022. године имао је раст извоза интермедијарних производа (учешће од 45,5%, раст од 37,0%).

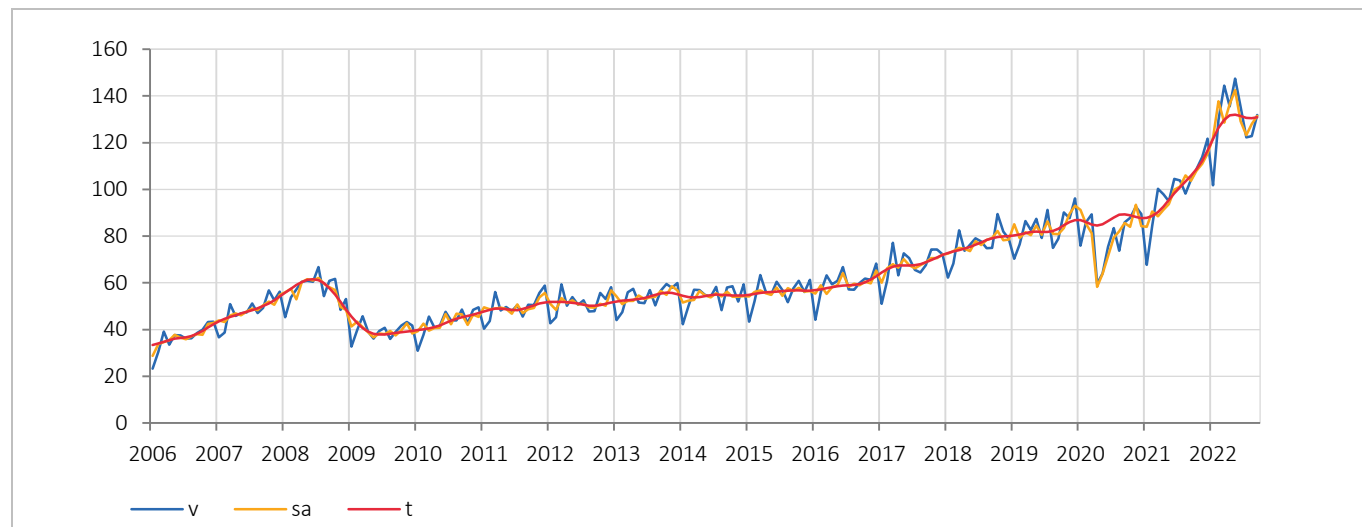
Графикон 5.3. Кумулативне стопе раста извоза по економској намени Европске уније (%) (јануар–септембар 2022. у односу на исти период претходне године)

5.2. УВОЗ РОБЕ (по текућем курсу, у еврима)

Укупна вредност увоза робе у Републици Србији у првих девет месеци 2022. године већа је за 36,8% у односу на исти период 2021. године. На кретање укупног увоза највише су утицали раст од 27,5% у увозу сектора прерађивачке индустрије, који чини 72,9% укупног увоза, и раст од 117,7% увоза рударства, који чини 11,8% укупног увоза у прва три квартала 2022. године.

Графикон 5.4. Компоненте временске серије увоза, индекси (у – оригинална серија, са – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2021 = 100)

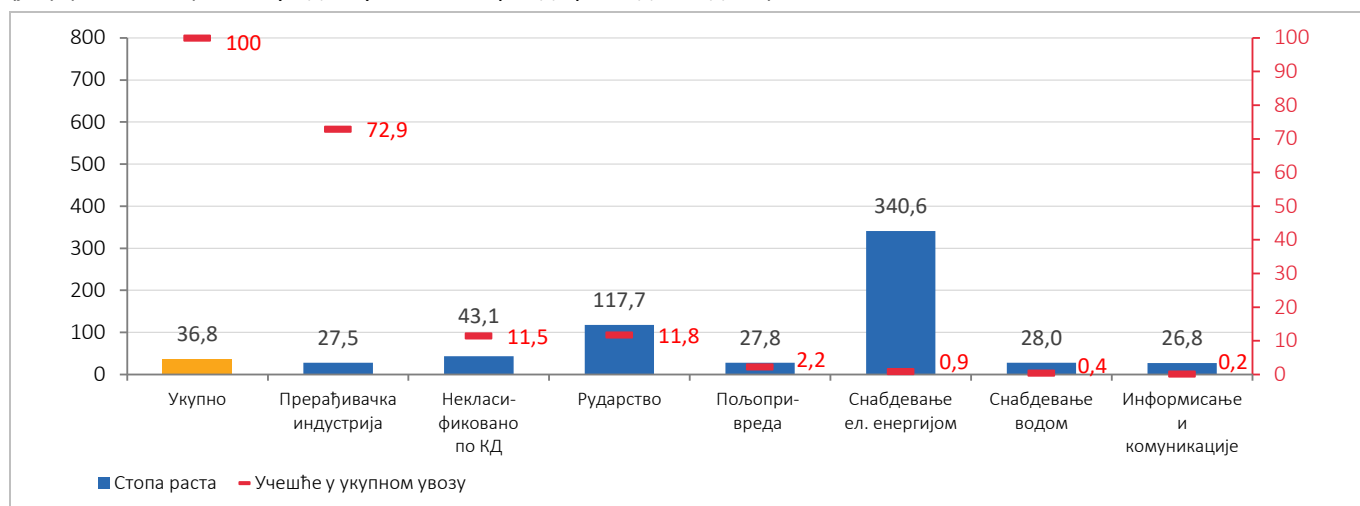

Табела 5.2. Увоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (поређење са истим периодом претходне године)

	2020	2021				2022			
	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q1-Q4 ¹
Увоз – укупно	98,5	100,5	149,4	125,9	127,5	148,5	142,2	136,8	132,0
Прерађивачка индустрија	102,4	104,8	148,9	120,6	123,3	130,6	131,8	127,5	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	105,1	102,3	101,0	113,6	143,8	127,6	125,5	127,8	...
Рударство	52,9	58,2	206,4	181,1	158,2	373,7	272,7	217,7	...

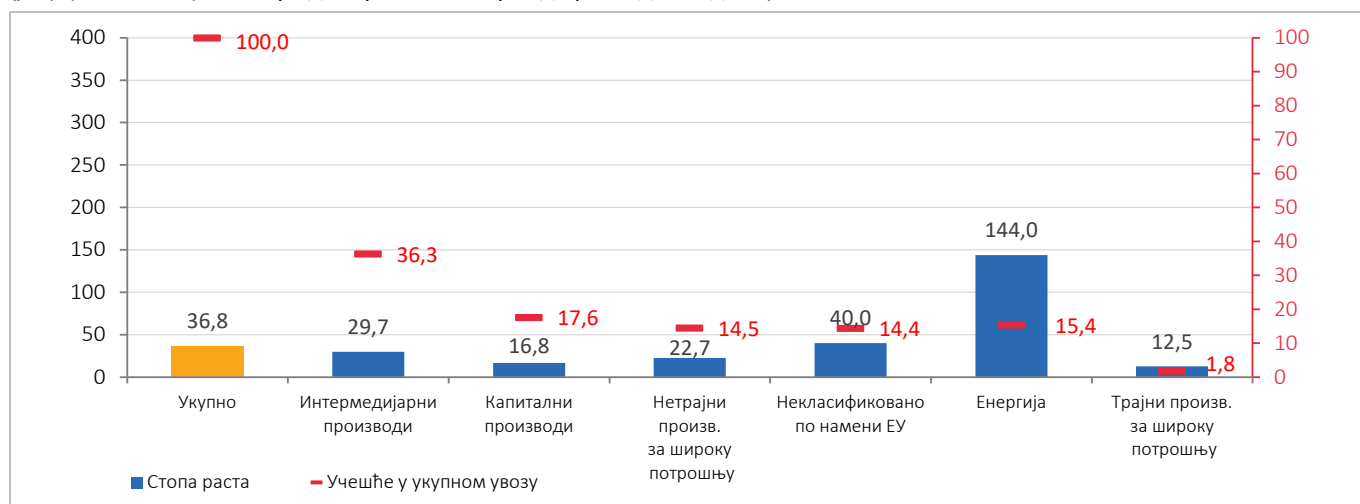
¹ Прогноза (добита на бази модела анализе временских серија).

Графикон 5.5. Кумулативне стопе раста увоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у увозу (%) (јануар–септембар 2022. у односу на исти период претходне године)

Посматрано према *наменским групама*, највећи утицај на кретање укупног увоза у првих девет месеци 2022. године имали су раст увоза интермедијарних производа (учешће од 36,3%, раст од 29,7%), капиталних производа (учешће од 17,6%, раст од 16,8%) и енергије (учешће од 15,4%, раст од 144,0%).

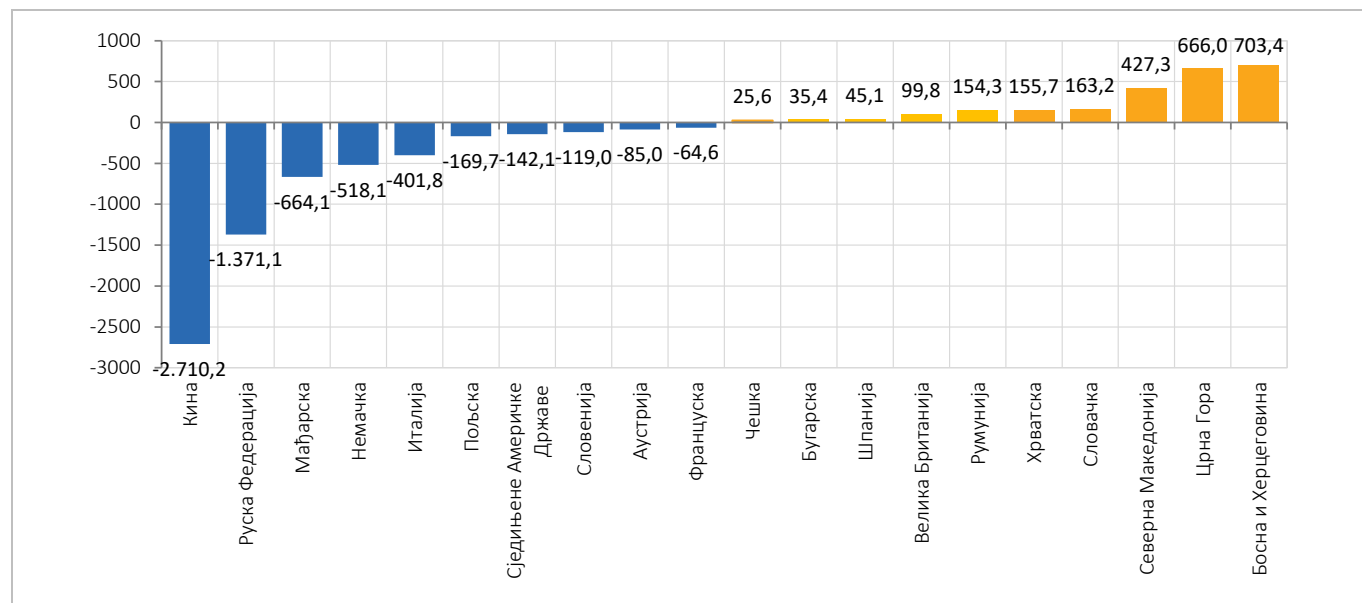
Графикон 5.6. Кумулативне стопе раста увоза по економској намени Европске уније (%) (јануар–септембар 2022. у односу на исти период претходне године)

На графикону 5.7 приказано је 20 највећих спољнотрговинских партнера Републике Србије, који чине 78,5% од укупне спољнотрговинске размене. Позитиван спољнотрговински салдо у првих девет месеци 2022. године, односно суфицит, Република Србија је остварила са десет европских земаља (укупно 2,5 милијарди евра), од којих је Босна и Херцеговина на првом месту (суфицит од 703,4 милиона евра). Република Србија је у овом периоду у БиХ извезла највише кокса и деривата нафте (15,6% од укупног извоза у БиХ), прехранбених производа (14,4% од укупног извоза у БиХ) и основних метала (11,0% од укупног извоза у БиХ).

С друге стране, негативан спољнотрговински салдо, односно дефицит, забележен је исто код 10 држава и износи укупно -6,2 милијарде евра. Највећи спољнотрговински дефицит у првој половини године забележен је у трговини са Кином (-2,7 милијарди евра) и Руском Федерацијом (салдо -1,4 милијарди евра). Посматрано по делатностима производа КД (2010), увоз производа из Кине највише се састојао од неклассификованих производа (17,1% од укупног увоза из Кине), увоза рачунара, електронских и оптичких производа (15,8% од укупног увоза из Кине), као и непоменутих машина и опреме (14,9% од укупног увоза из Кине). Са Руском Федерацијом, негативан спољнотрговински салдо резултат је високе вредности увоза сирове нафте и природног гаса (62,5% од укупног увоза из Русије). Следе Мађарска (дефицит од 664,1 милион евра), Немачка (-518,1 милион евра) и Италија (-401,8 милиона евра).

Графикон 5.7. Спољнотрговински биланс Републике Србије по земљама, јануар–септембар 2022. (у мил. евра)

5.3. НАЈВАЖНИЈИ СПОЉНОТРГОВИНСКИ ПАРТНЕРИ

Табела 5.3. Најважнији спољнотрговински партнери, јануар–септембар 2022.

Извоз	мил. EUR	Увоз	мил. EUR
Немачка	2759,4	Кина	3571,6
Италија	1502,3	Немачка	3277,5
Босна и Херцеговина	1489,8	Руска Федерација	2141,2
Мађарска	1020,3	Италија	1904,1
Румунија	891,1	Мађарска	1684,4

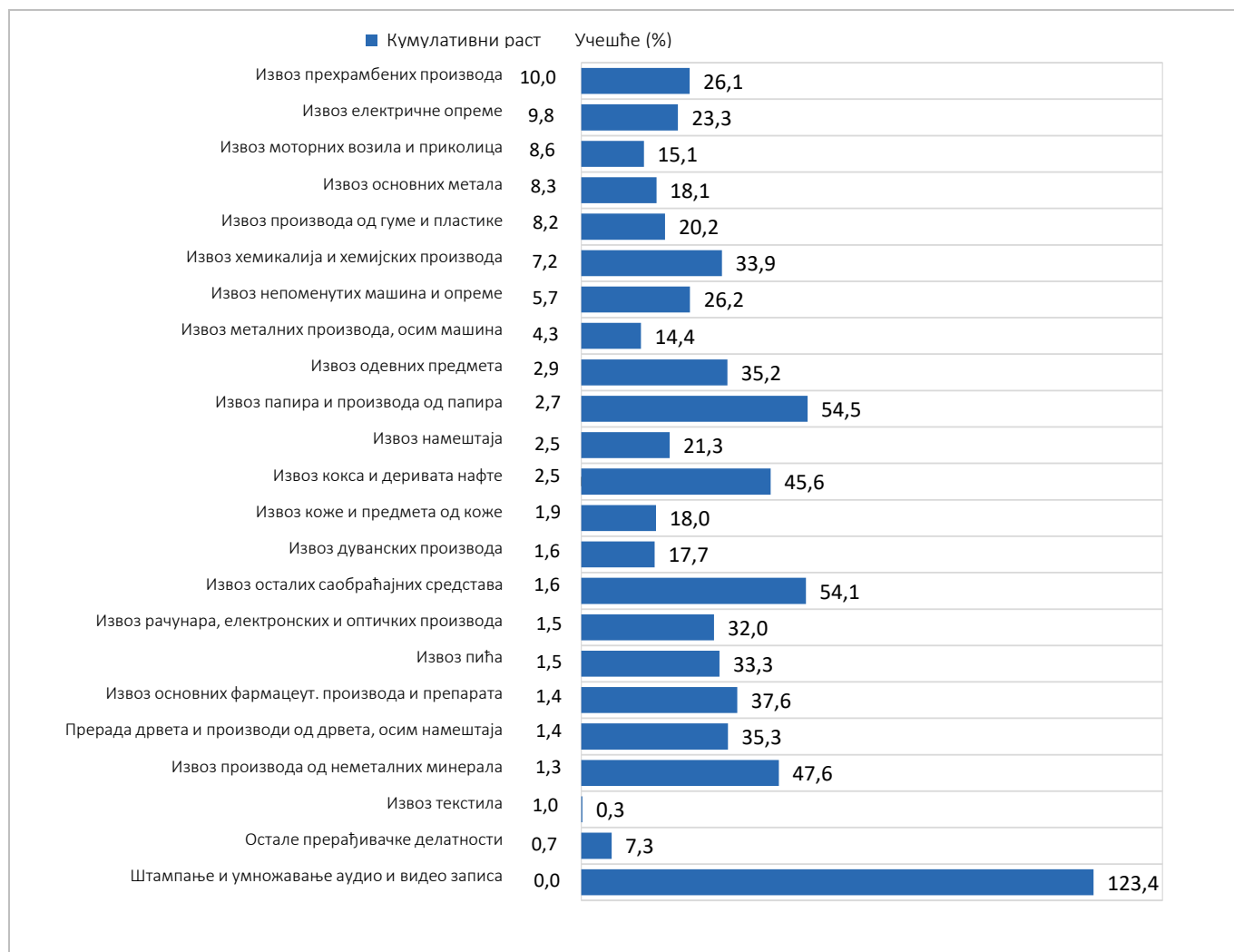
Најважнији спољнотрговински партнери у првих девет месеци 2022. године биле су земље са којима Република Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Земље чланице ЕУ учествовале су са 58,7% у укупној трговинској размени, док је АПЕС (Азијско-пацифичко економско удружење) на другом месту, са 20,2% учешћа. Појединачно гледано, главни спољнотрговински партнери приказани су у табели 5.3.

5.4. ПЕРАЋИВАЧКА ИНДУСТРИЈА (Ц) (учешће од 86,4% у укупном извозу и 72,9% у укупном увозу)

Извоз прерађивачке индустрије је у првих девет месеци 2022. године остварио раст од 24,8% у односу на исти период 2021. године, и то раст је забележен у свих 23 области.

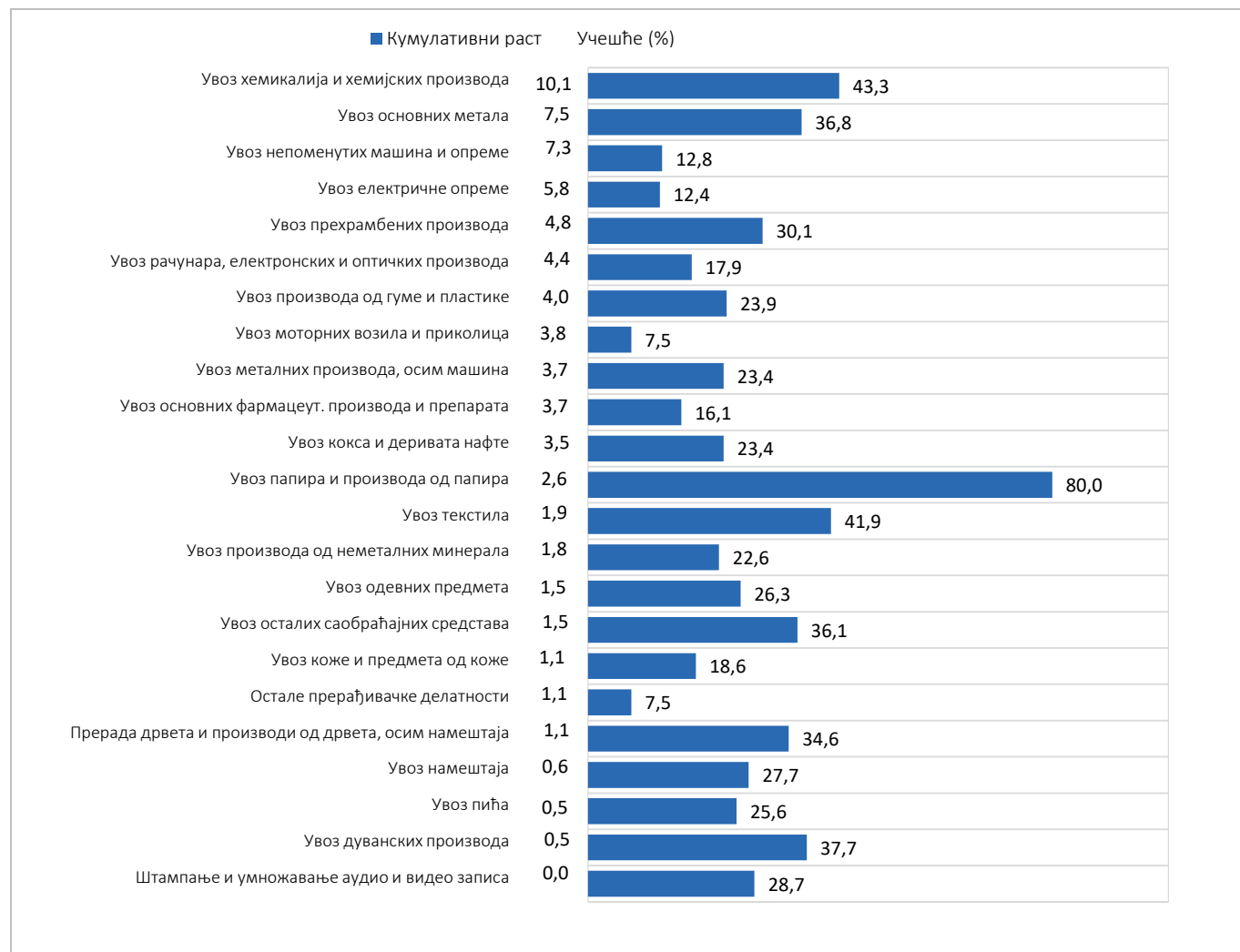
Извоз **прехранбених производа**, област са појединачно највећом вредношћу извоза (1990,8 милиона евра), остварио је кумулативни раст од 26,1%, са учешћем у укупном извозу од 10,0% (10,1% у истом периоду претходне године). Извоз **електричне опреме** бележи кумулативни раст од 23,3% и вредност извоза од 1953,5 милиона евра, уз учешће од 9,8% у укупном извозу (10,1% у истом периоду 2021). Извоз **моторних возила и приколица**, област са вредношћу извоза од 1724,1 милион евра и учешћем од 8,6% бележи кумулативни раст од 15,1%. Извоз **основних метала**, са вредношћу од 1667,1 милион евра и учешћем у укупном увозу од 8,3%, бележи кумулативан раст од 18,1%. Извоз **производа од гуме и пластике** позициониран је на петом месту, са учешћем у укупном увозу од 8,2%, и бележи кумулативни раст од 20,2% и вредност извоза од 1637,5 милиона евра.

Графикон 5.8. Извоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%) (јануар–септембар 2022. у односу на исти период претходне године, према опадајућем учешћу у укупном извозу)

Увоз прерађивачке индустрије је у првих девет месеци 2022. године, у односу на исти период 2021. године, остварио раст од 27,5%, при чему је раст остварен у свих 23 области. На овај резултат највише су утицали раст увоза **хемикалија и хемијских производа** од 43,3% (са највећим учешћем у укупном увозу, које износи 10,1%), увоз **основних метала** (раст од 36,8% и учешће од 7,5%), увоз **непоменутих машина и опреме** (раст од 12,8% и учешће од 7,3%), и увоз **електричне опреме**, који је остварио раст од 12,4% и учешће у укупном увозу од 5,8%.

Графикон 5.9. Увоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%) (јануар–септембар 2022. у односу на исти период, према опадајућем учешћу у укупном увозу)

5.5. ПОЉОПРИВРЕДА, ШУМАРСТВО И РИБАРСТВО (А) (учешће од 5,0% у укупном извозу и 2,2% у укупном увозу)

Извоз овог сектора у првих девет месеци 2022. године остварио је пад од 4,5%, као и смањење учешћа у укупном извозу са 6,7% на 5,0% у односу на исти период 2021. године. Овом резултату је највише допринео кумулативни пад од 9,7% извоза жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица, групе која чини 64,8% извоза читавог сектора у посматраном периоду. У већем броју сектора остварен је раст извоза, од којих су највећи – извоз осталог жбунастог и језграстог воћа (учешће 5,0%, раст 0,3%), извоз поврћа, коренастих и кртоластих биљака (учешће 4,1%, раст 3,1%), извоз садног материјала (учешће 2,3%, раст 12,9%) и извоз дувана (учешће 2,2%, раст 46,3%).

У увозу је остварен раст од 27,8% и смањење учешћа у укупном увозу са 2,4%, у истом периоду претходне године, на 2,2%. Група са највећим учешћем у сектору (17,8%) – Увоз поврћа, коренастих и кртоластих биљака – бележи раст од 23,0% у првих девет месеци 2022. године. Следећа по учешћу (15,1%), група жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица – остварила је раст увоза од 78,4% у посматраном периоду. С друге стране, остварен је пад од 6,8% код увоза јабучастог и коштичаваг воћа, чије учешће у сектору износи 1,8%.

5.6. РУДАРСТВО (Б) (учешће од 6,7% у укупном извозу и 11,8% у укупном увозу)

Сектор Рударство бележи највећи раст учешћа у укупном извозу – са 2,9% у првих девет месеци 2021. на 6,7% у истом периоду 2022. године. Остварена вредност извоза у прва три квартала износи 1,3 милијарде евра, што је за 195,1% више од извоза у истом периоду прошле године. Овај резултат је последица раста извоза руда метала, групе која чини 98,3% извоза читавог сектора Рударство, а која је остварила раст од 199,3% у односу на исти период прошле године.

Вредност увоза овог сектора у првих девет месеци 2022. године износи 3,3 милијарде евра, што представља учешће од 11,8% у укупном увозу (7,4% у истом периоду прошле године). Остварен је раст увоза од 117,7% у односу на исти период претходне године.

Раст увоза је највећим делом проузрокован растом од 161,6% у увозу сирове нафте и природног гаса, групе која чини 88,1% увоза читавог сектора.

РЕЧНИК ТЕРМИНА

Роба која није класификована по КД (2010) обухвата робу на складиштењу, робу у слободној зони, као и робу за коју није попуњена царинска тарифа.

6. УНУТРАШЊА ТРГОВИНА

6.1. ПРОМЕТ РОБЕ У ТРГОВИНИ НА МАЛО (Област 47 Класификације делатности)

Промет робе у трговини на мало у првих девет месеци 2022. године, у односу на исти период 2021. године, већи је у текућим ценама за 22,8%, а у сталним ценама за 7,2%.

Табела 6.1. Промет робе у трговини на мало, индекси (поређење са истим периодом претходне године)

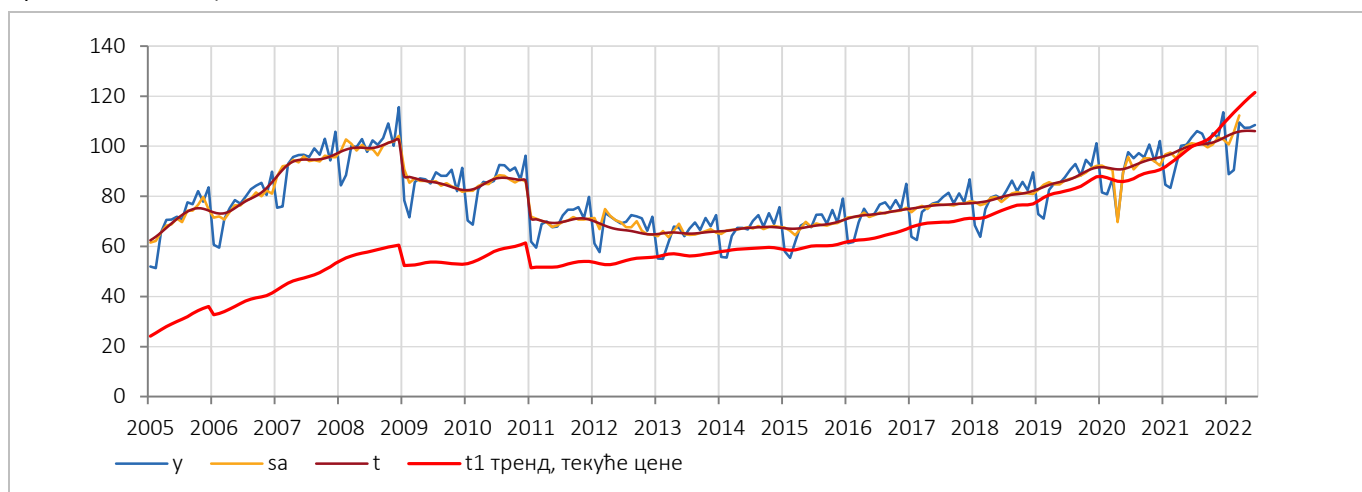
	2020				2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q1-Q4 ¹
Текуће цене	111,4	97,9	105,8	102,5	104,8	124,2	114,3	118,9	124,0	121,4	123,0	123,0
Сталне цене ²	110,0	99,8	105,9	103,0	104,7	118,6	107,7	108,4	111,0	106,2	105,0	108,0

¹ Прогнозе (добијене на бази модела анализе временских серија).

² Индекси су прерачунати преко месечних индекса у сталним ценама.

Наставља се тренд раста промета у трговини на мало, присутан већ десет година уназад. Стопе раста промета у текућим ценама су знатно више него у сталним ценама, што је последица убрзане инфлације.

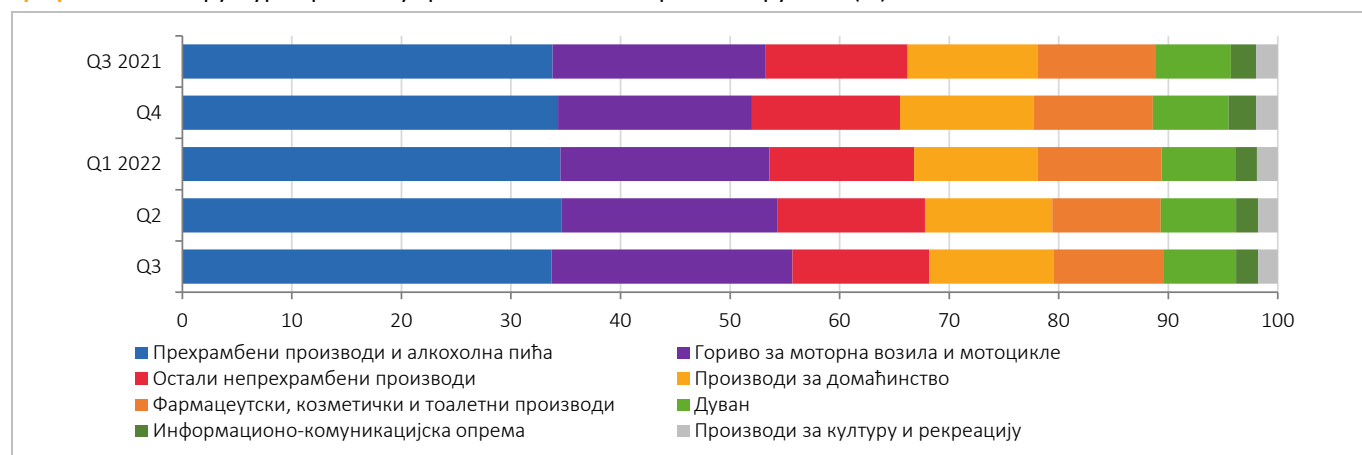
Графикон 6.1. Компоненте временске серије промета робе у трговини на мало у сталним ценама, индекси (у – оригинална серија, са – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента; просек 2021 = 100)

Посматрано по основним агрегатима КД (2010), у првих девет месеци 2022. године, у поређењу са истим периодом претходне године, највећи раст промета остварен је у трговини моторним горивима (38,6% у текућим и 13,4% у сталним ценама), затим у трговини непрехрамбеним производима (19,0% у текућим и 9,0% у сталним ценама). Најмањи раст трговине забележен је у категорији Храна, пиће и дуван и износи 18,6% у текућим, а 2,8% у сталним ценама.

У структури промета робе у трговини на мало у трећем кварталу 2022. године најзаступљенији су били Прехрамбени производи и алкохолна пића (33,7%), затим Гориво за моторна возила и мотоцикле (22,0%) и Остали непрехрамбени производи (12,5%).

Графикон 6.2. Структура промета у трговини на мало по робним групама (%)

6.2. ПРОМЕТ РОБЕ У ТРГОВИНИ НА ВЕЛИКО (Област 46 Класификације делатности)

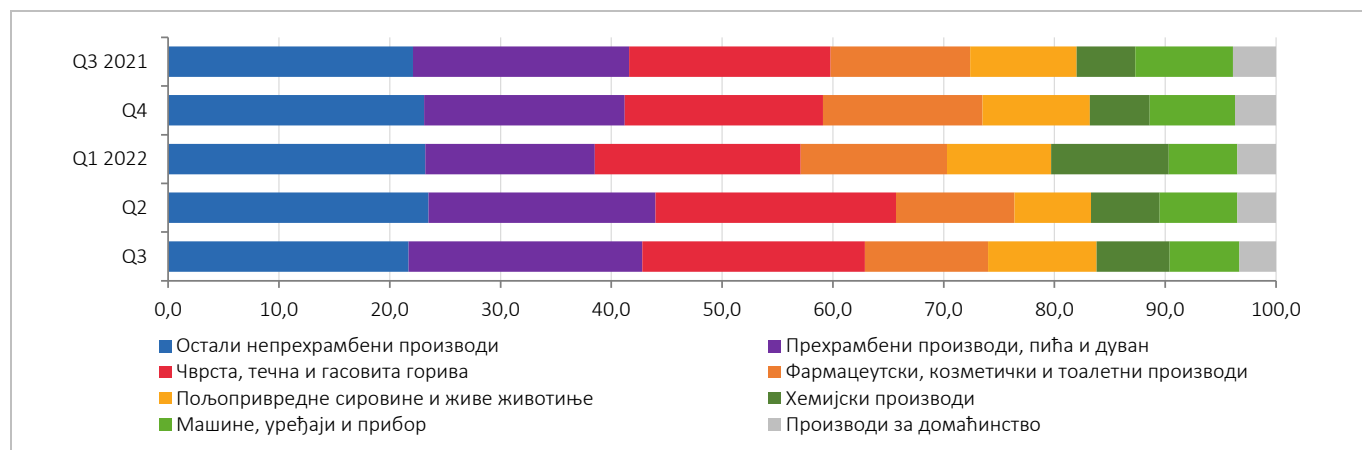
Промет робе у трговини на велико у **трећем кварталу 2022. године**, у односу на исти период претходне године, бележи раст од 15,2% у текућим ценама. У **првих девет месеци** промет у трговини на велико био је за 19,2% виши у односу на исти период претходне године.

Табела 6.2. Промет робе у трговини на велико, индекси (поређење са истим периодом претходне године)

	2020				2021				2022		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Текуће цене	101,9	86,7	96,1	96,2	110,9	133,5	123,6	126,5	120,1	122,6	115,2

Посматрано по робним групама, у **трећем кварталу 2022. године**, у структури промета робе у трговини на велико најзаступљенији су били: Остали непрехрамбени производи (21,7%), Прехрамбени производи, пића и дуван (21,1%), Чврста, течна и гасовита горива (20,1%).

Графикон 6.3. Структура промета у трговини на велико по робним групама (%)

6.3. ПРОМЕТ РОБЕ У ТРГОВИНИ НА ВЕЛИКО И МАЛО И ПОПРАВКА МОТОРНИХ ВОЗИЛА (Област 45 Класификације делатности)

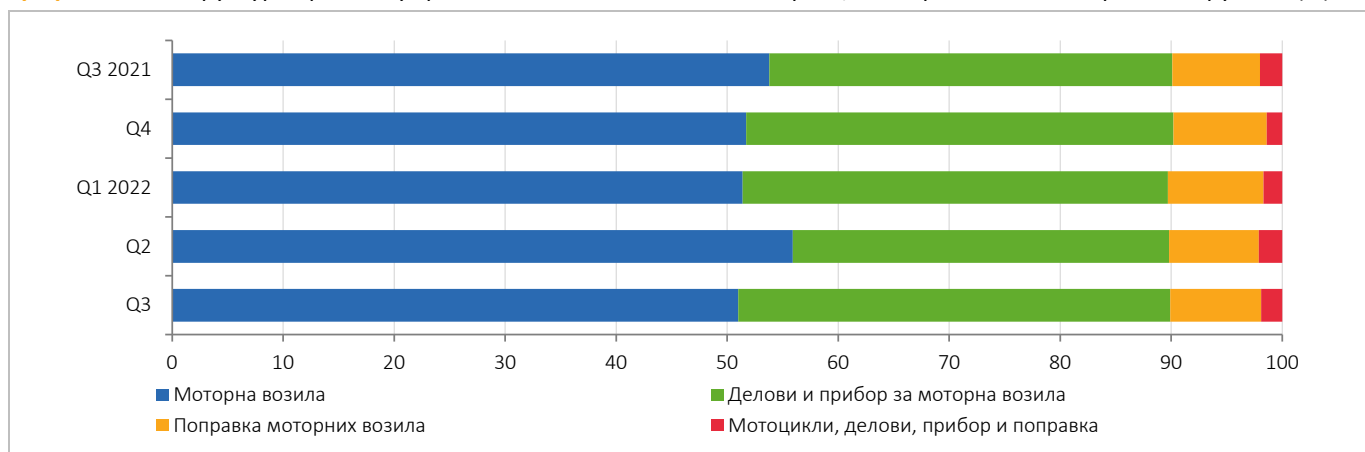
Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила у **трећем кварталу 2022. године**, у односу на исти период 2021. године, бележи раст од 18,8% у текућим ценама. У **првих девет месеци** ова област је остварила раст од 22,6% у односу на исти период претходне године.

Табела 6.3. Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила, индекси (поређење са istim периодом претходне године)

	2020				2021				2022		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Текуће цене	95,9	77,6	104,1	100,5	111,1	138,4	113,6	116,1	124,5	124,8	118,8

Посматрано по робним групама, у **трећем кварталу 2022. године**, слично као у претходним кварталима, у структури промета робе у трговини на велико и мало и поправци моторних возила била су најзаступљенија Моторна возила (51,0%) и Делови и прибор за моторна возила (38,9%).

Графикон 6.4. Структура промета у трговини на велико и мало и поправци моторних возила по робним групама (%)

НАПОМЕНА

Индекси промета робе трговине на мало у сталним ценама добијени су дефлационирањем индекса у текућим ценама одговарајућим индексима потрошачких цена, из којих су искључени: вода (из комуналних система), струја и моторна возила, мотоцикли и делови.

7. ЦЕНЕ

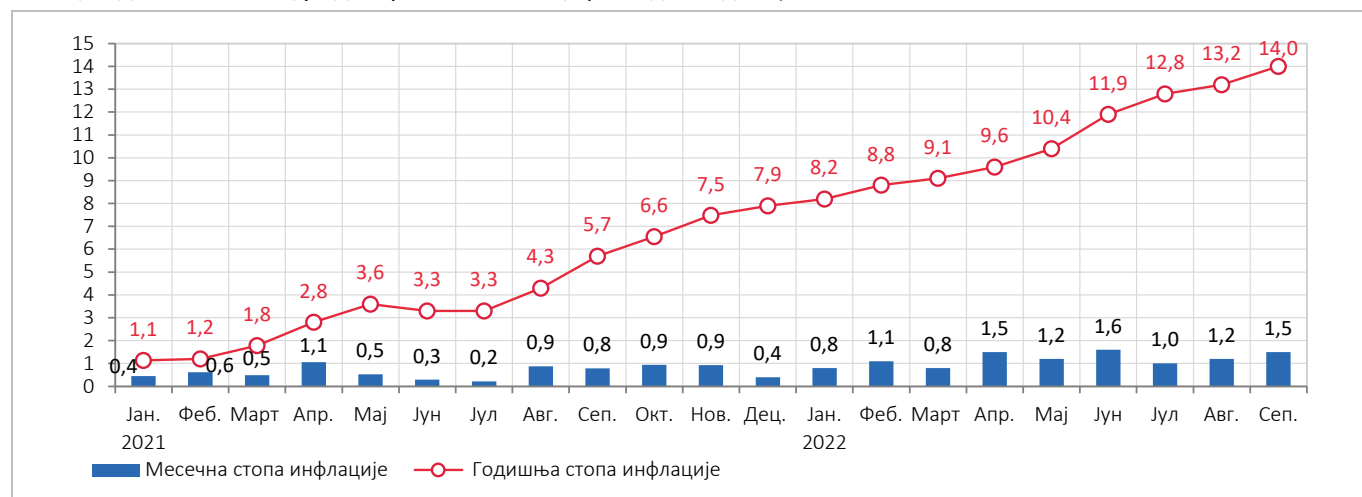
У периоду Q1-Q3 2022. године остварен је кумулативан просечан међугодишњи раст укупних потрошачких цена од 10,9%. Посматрано на нивоу производа, највећи утицај на раст потрошачких цена имао је раст цена меса, горива за аутомобиле, поврћа, хлеба и житарица, млечних производа и чврстих горива (огрев). У Q3 2022. нарочити утицај на међугодишњи раст потрошачких цена имао је раст цена огрева, млечних производа и хлеба и житарица, услед чега је динамика кумулативног раста од почетка године у трећем кварталу добила мало измењену структуру редоследа по значају утицаја на међугодишњи раст потрошачких цена поменутих група производа.

Табела 7.1. Потрошачке цене, међугодишња стопа инфлације (%) (квартал у односу на исти квартал претходне године)

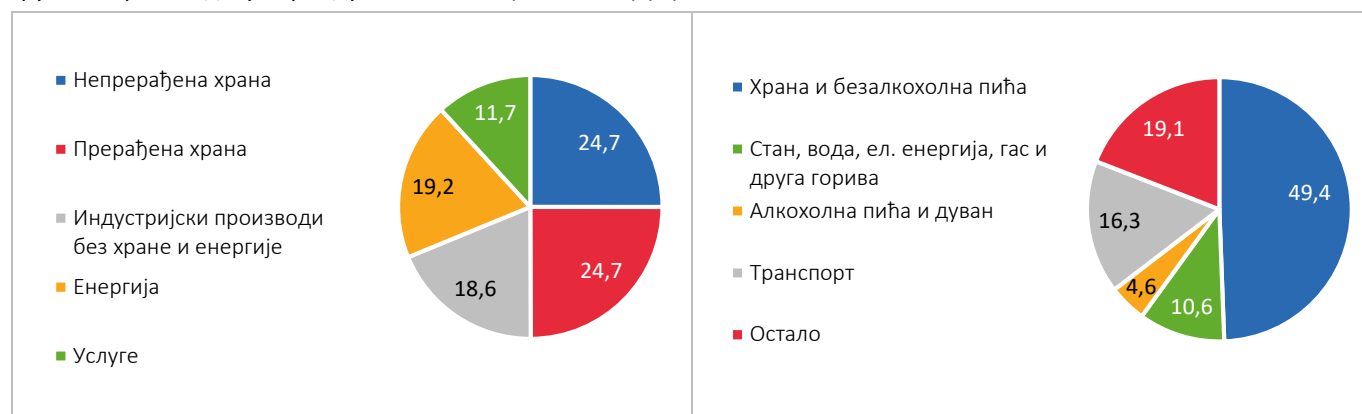
	2021				2022			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4 ¹
Потрошачке цене	1,4	3,2	4,4	7,3	8,7	10,5	13,1	15,0

¹ Прогноза на основу водећег индикатора РЗС-а (ИПЦ).

Графикон 7.1. Стопа инфлације мерена индексима потрошачких цена (%) (месечна – месец у односу на претходни месец; годишња – месец у односу на исти месец претходне године)

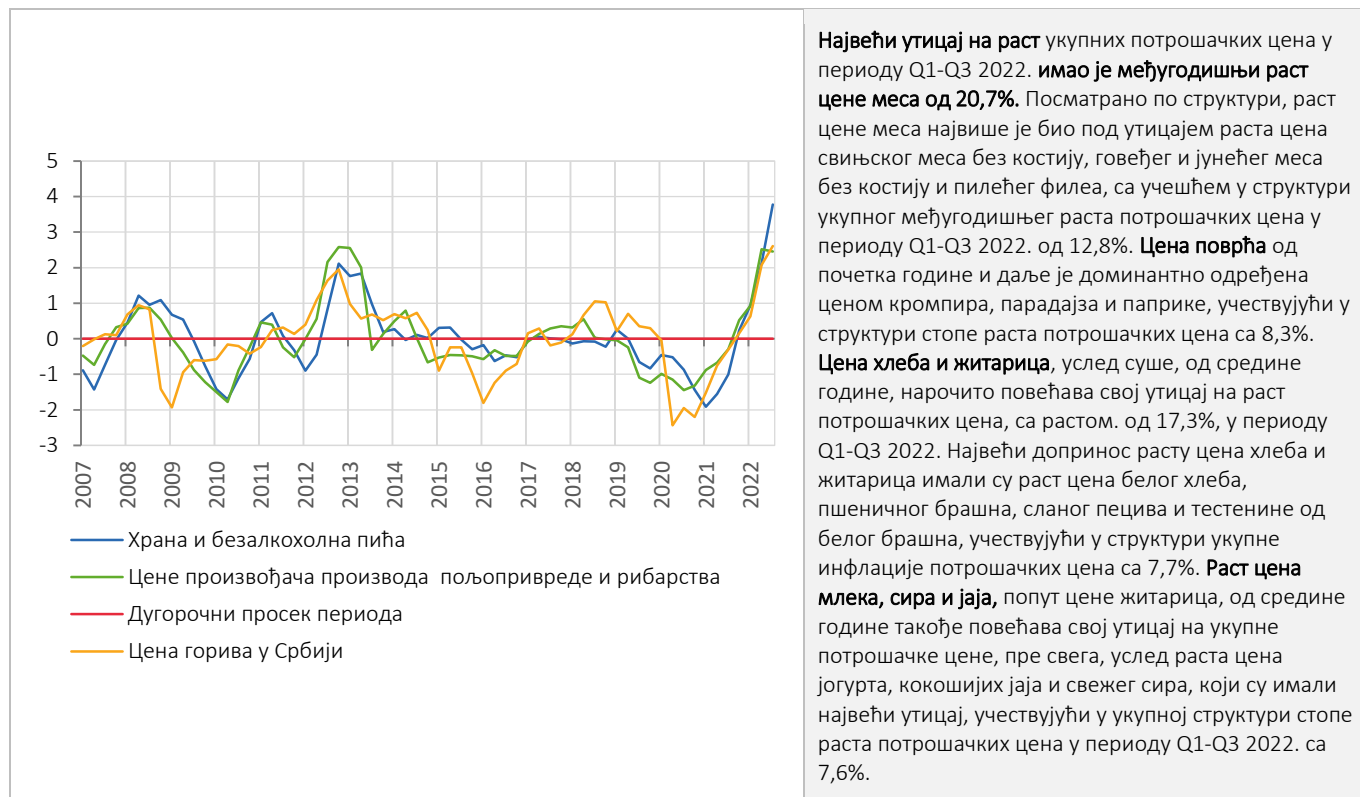

Графикон 7.2. Учешће у структури просечне годишње стопе раста потрошачких цена према намени и основним групама производа, у периоду Q1-Q3 2022. (тотал=100) (%)

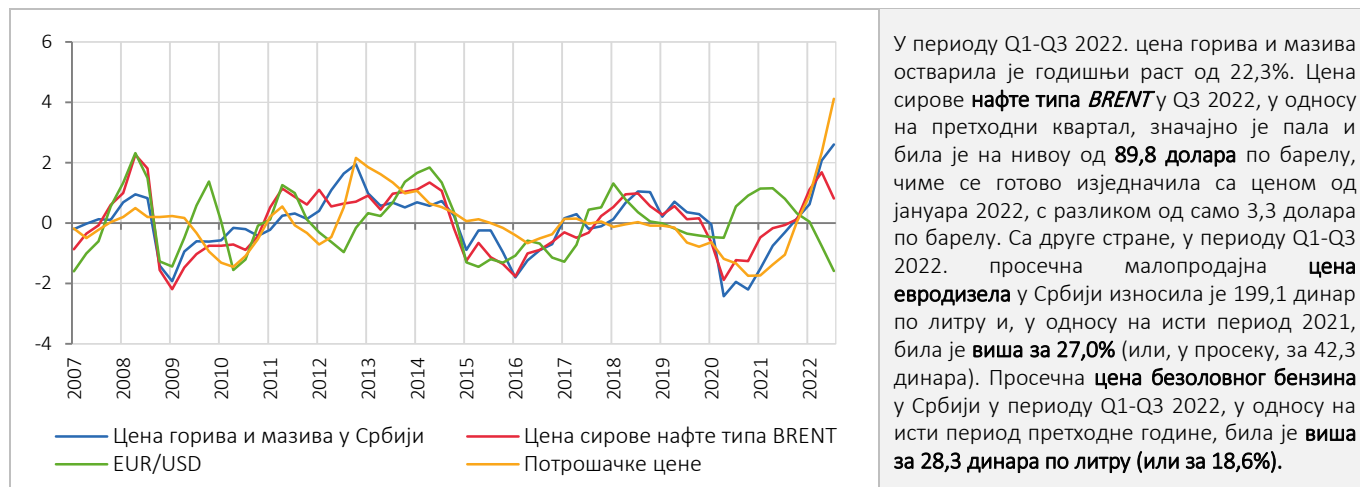
7.1. МЕСО, ПОВРЋЕ, ХЛЕБ И ЖИТАРИЦЕ И МЛЕЧНИ ПРОИЗВОДИ (учешће у структури годишњег раста потрошачких цена у периоду Q1-Q3 2022. – 36,1%)

Графикон 7.3. Кретање цена хране и безалкохолних пића; десезонирани и стандардизовани квартални подаци, одступања од просека периода (%)

7.2. ГОРИВА И МАЗИВА ЗА ПУТНИЧКЕ АУТОМОБИЛЕ (учешће у структури годишњег раста потрошачких цена у периоду Q1-Q3 2022. – 12,3%)

Графикон 7.4 . Кретање цена горива и мазива према цени сирове нафте типа *BRENT*, паритету EUR/USD и укупних потрошачких цена; детрендовани и стандардизовани квартални подаци, одступања од просека периода (%)

7.3. ЧВРСТА ГОРИВА – ОГРЕВ (учешће у структури годишњег раста потрошачких цена у периоду Q1-Q3 2022. – 5,8%)

Графикон 7.5. Кретање цена дрвних горива и произвођачких цена сектора производње и прераде дрвета и производа од дрвета (осим намештаја) за домаће тржиште; детрендовани и стандардизовани подаци, одступања од просека периода (%)

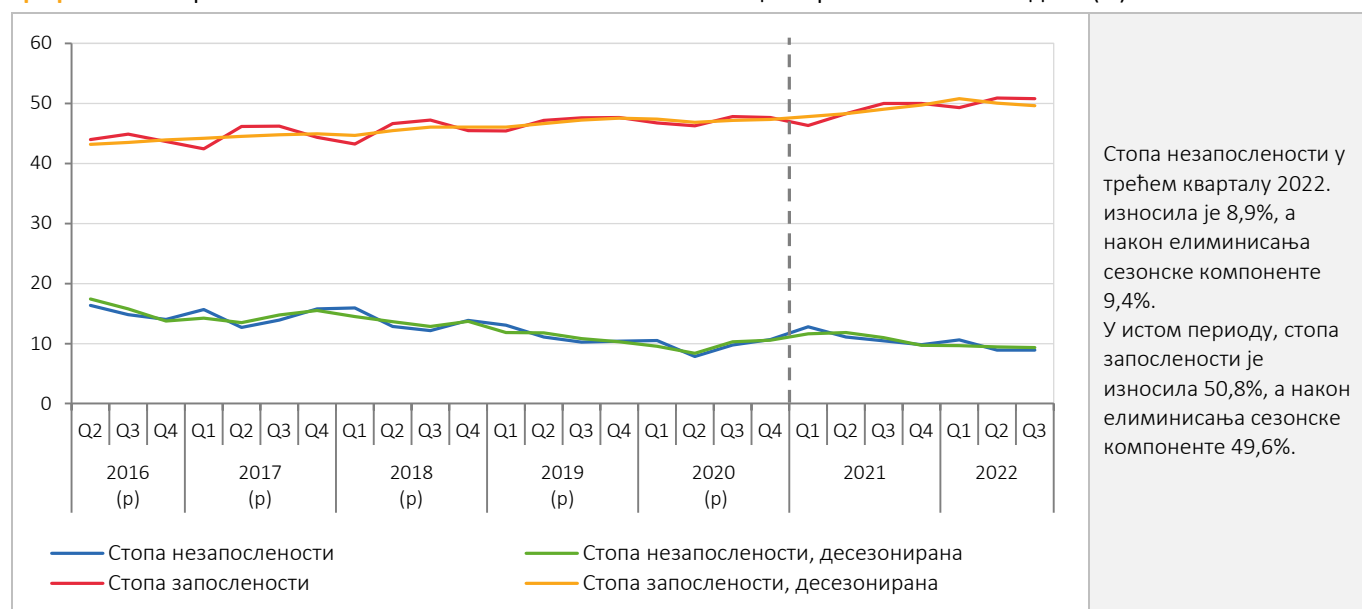
8. ТРЖИШТЕ РАДА

У Републици Србији је у трећем кварталу 2022. године било запослено 2,942 милиона лица, незапослено 288,9 хиљаде лица, а ван радне снаге 2,556 милиона лица старијих од 15 година.

Стопа незапослености износи 8,9% и непромењена је у поређењу са другим кварталом 2022. године, при чему је број незапослених лица повећан за 1,7 хиљада, док је број лица ван радне снаге мањи за 7,4 хиљаде.

Стопа незапослености је, у поређењу са другим кварталом 2022. године, смањена у Региону Војводине (са 7,7% на 7,4%) и Региону Шумадије и Западне Србије (са 10,4% на 9,7%). У Региону Јужне и Источне Србије стопа незапослености бележи раст (са 10% на 11,9%), док је у Београдском региону (са вредношћу од 7,5%) непромењена у односу на претходни квартал.

Графикон 8.1. Кретање стопа запослености и незапослености лица старости 15 и више година (%)

(р) – ревидирани подаци

Табела 8.1. Стопе активности, запослености и незапослености – недесезониране и десезониране вредности

	2020(р)				2021				2022		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Стопа активности (%)	52,2	50,2	53,0	53,3	53,1	54,3	55,8	55,4	55,2	55,8	55,8
Десезониране вредности	53,1	49,9	52,3	53,5	54,0	54,0	55,1	55,5	56,0	55,7	55,2
Стопа запослености (%)	46,7	46,3	47,8	47,6	46,3	48,3	50,0	50,0	49,3	50,9	50,8
Десезониране вредности	47,3	47,0	47,0	47,4	47,9	48,4	48,8	49,4	51,0	50,4	49,6
Стопа незапослености (%)	10,5	7,9	9,8	10,7	12,8	11,1	10,5	9,8	10,6	8,9	8,9
Десезониране вредности	9,5	8,4	10,3	10,4	11,6	11,9	11,2	9,7	9,6	9,4	9,4

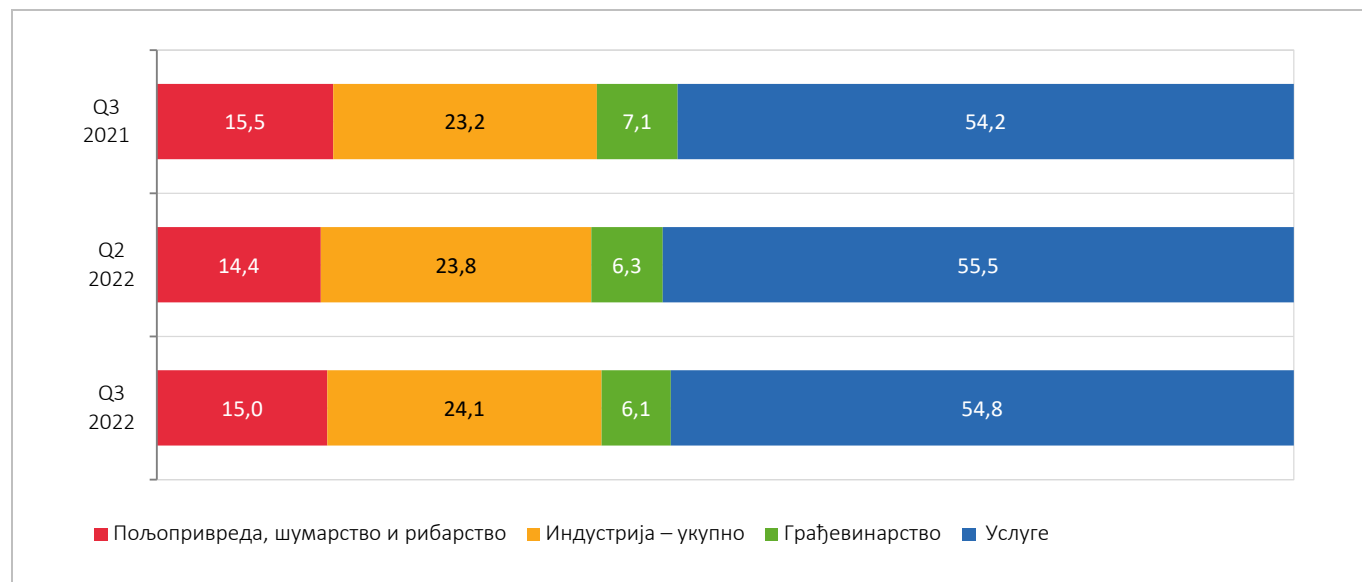
Табела 8.2. Тржиште рада – лица старости 15 и више година

	Актуелни квартал	Претходни квартал		Исти квартал претходне године	
	Q3 2022 (у хиљ.)	Q2 2022 (у хиљ.)	промена, %	Q3 2021 (у хиљ.)	промена, %
Незапослени	288,9	287,2	0,6	341,5	-15,4
Запослени	2 942,0	2 953,5	-0,4	2 924,5	0,6
		%	промена, п. п.	%	промена, п. п.
Стопа незапослености	8,9	8,9	0,0	10,5	-1,6
Стопа запослености	50,8	50,9	- 0,1	50,0	0,8

Посматрано по секторима, највеће учешће броја запослених у трећем кварталу 2022. забележено је у услужном сектору (54,8%), затим у индустрији (24,1%) и пољопривреди (15%), а најмање у грађевинарству (6,1%). У поређењу са претходним кварталом, пад учешћа запослених бележе сектори услуге (са 55,5% на 54,8%) и грађевинарство (са 6,3% на 6,1%). С друге стране, раст учешћа запослених забележили су сектори индустрија (са 23,8% на 24,1%) и пољопривреда, шумарство и рибарство (са 14,4% на 15%).

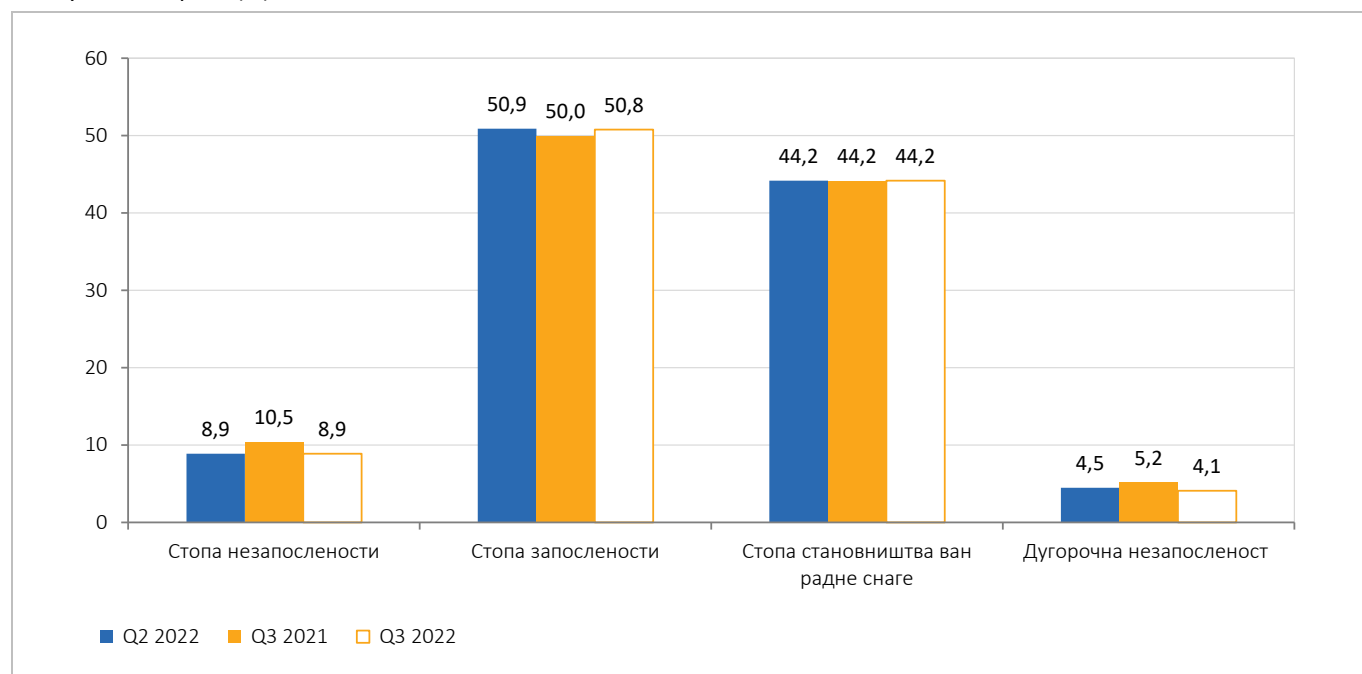
У међугодишњој периодици (III квартал 2022 – III квартал 2021), највећи пад удела запослених забележен је у сектору грађевинарство (са 7,1% на 6,1%), наспрот сектору индустрије, где је забележен највећи раст (са 23,2% на 24,1%).

Графикон 8.2. Учешће запослених по секторима (%)

Индикатори тржишта рада који у текућем кварталу, у односу на исти период претходне године, показују тенденцију пада незапослености и неактивности (лица ван радне снаге), уз истовремени раст запослености, указују на извесну стабилизацију стања на тржишту рада.

Графикон 8.3. Тржиште рада – најважнији показатељи за претходни квартал, исти квартал претходне године и актуелни квартал (%)

8.1. ПОРЕЂЕЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ КВАРТАЛОМ

У поређењу са претходним, другим кварталом 2022, број незапослених лица већи је за 1,7 хиљада, док је број запослених и становништва ван радне снаге смањен за 11,4 и 7,4 хиљаде лица, редом. Незнатни помаци основних контингената радне снаге разлог су за скоро непромењене стопе запослености, незапослености и становништва ван радне снаге у односу на претходни квартал.

Стопа незапослености младих (старости од 15 до 24 године) у трећем кварталу 2022. износила је 25,4%, што је за 6,7 п. п. више у односу на други квартал 2022, када је износила 18,7%.

Стопа дугорочне незапослености износила је 4,1%, што је за 0,4 п. п. мање у односу на други квартал 2022.

Посматрано према полу, стопа незапослености у трећем кварталу 2022, у односу на претходни квартал, бележи пад код женске популације за 0,6 п. п., уз истовремени раст за 0,6 п. п. код мушке популације.

Стопа незапослености мушке популације бележи раст у готово свим регионима, и то: у Београдском са 7,5% на 7,8%, у Региону Шумадије и Западне Србије са 8,4% на 8,9%, и у Региону Јужне и Источне Србије са 7,3% на 10,9%. Регион Војводине једини бележи пад стопе незапослености мушкараца са 7,8% на 6,7%.

Насупрот томе, стопа незапослености женске популације бележи пад у готово свим регионима, и то: у Београдском региону са 7,6% на 7,3%, Региону Јужне и Источне Србије са 13,6% на 13,2%, Региону Шумадије и Западне Србије са 12,9% на 10,7%, са изузетком Региона Војводине, где је забележен раст са 7,5% на 8,3%.

Посматрано према професионалном статусу, у односу на претходни квартал, број запослених лица је повећан само у категорији неплаћених породичних радника (за 0,2%), док је код samozапослених и запослених радника дошло до смањења броја запослених за 1,4% и 0,2%.

Табела 8.3. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q2 2022 – Q3 2022.

	Q2 2022 (у хиљ.)	Q3 2022 (у хиљ.)	Промена, %
Запослена лица – укупно	2 953,5	2 942,0	-0,4
Самозапослени	484,9	478,0	-1,4
Запослени радници	2 276,3	2 271,4	-0,2
Неплаћени породични радници	192,3	192,6	0,2

8.2. ПОРЕЂЕЊЕ СА ИСТИМ КВАРТАЛОМ ПРЕТХОДНЕ ГОДИНЕ

У поређењу са истим кварталом претходне године, број незапослених лица смањен је за 15,4% (са 341,5 хиљада на 288,9 хиљада). Истовремено, број запослених лица је повећан за 0,6% (са 2 924,5 у трећем кварталу 2021. на 2 942 у трећем кварталу 2022. године).

Стопа незапослености младих (старости од 15 до 24 године) у трећем кварталу 2022. износила је 25,4%, што је за 2,3 п. п. више у односу на трећи квартал 2021, када је износила 23,1%.

Стопа дугорочне незапослености бележи пад на међугодишњем нивоу. У трећем кварталу 2022. године стопа дугорочне незапослености износила је 4,1%, што је у односу на трећи квартал 2021. године смањење од 1,1%.

Посматрано према полу, стопа незапослености у трећем кварталу 2022, у односу на исти квартал претходне године, бележи пад код оба пола, и то за 1,6 п. п. код мушкараца и за 2,4 п. п. код жена.

Посматрано по регионима, стопа незапослености мушкараца је у готово свим регионима смањена: у Региону Војводине са 7,8% на 6,7%, у Региону Шумадије и Западне Србије са 10% на 8,9%, и у Региону Јужне и Источне Србије са 12,1% на 10,9%, са изузетком Београдског региона, где је забележен незнатан раст (са 7,5% на 7,8%).

Слична кретања забележена су и код женске популације – стопа незапослености је смањена у сва четири региона: у Београдском са 10,3% на 7,3%, у Региону Војводине са 10,1% на 8,3%, у Региону Јужне и Источне Србије са 15% на 13,2%, и у Региону Шумадије и Западне Србије са 13,5% на 10,7%.

Посматрано према професионалном статусу, у односу на исти квартал 2021, број запослених лица је смањен само у категорији самозапослених (за 2,3%), док је код запослених и неплаћених породичних радника дошло до повећања броја запослених за 1,1% и 2,3%.

Табела 8.4. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q3 2021 – Q3 2022.

	Q3 2021 (у хиљ.)	Q3 2022 (у хиљ.)	Промена, %
Запослена лица – укупно	2 924,5	2 942,0	0,6
Самозапослени	489,0	478,0	-2,3
Запослени радници	2 247,3	2 271,4	1,1
Неплаћени породични радници	188,2	192,6	2,3

РЕЧНИК ТЕРМИНА

Активно становништво (радну снагу) чине сва запослена и незапослена лица.

Запослени су лица старости 15–89 година која су најмање један сат у посматраној седмици обављала неки плаћени посао (у новцу или натури), као и лица која су имала запослење, али која су у тој седмици била привремено одсутна са посла. Према класификацији професионалног статуса запослених, они се деле на *самозапослене*, *запослене раднике* и *помажуће чланове у породичном послу*.

Самозапослени су она лица која раде самостално у властитом предузећу, установи, приватној радњи или на пољопривредном имању, као и лица која обављају самосталну професионалну делатност или неки други посао за сопствени рачун. Самозапослена су она лица која сама одређују услове свог рада (као и рада својих запослених) и сnose ризик за свој посао.

Запослени радници су она лица која раде за послодавца у било ком сектору својине, без обзира на то да ли имају формални уговор о запослењу или раде на основу усменог договора. Чланови домаћинства који помажу у обављању породичног посла и који су плаћени за свој рад сматрају се запосленим радницима.

Неплаћени породични радници су лица која помажу другом члану домаћинства у вођењу породичног посла или пољопривредног газдинства, а да при томе нису плаћена за тај рад. Ова лица сматрају се запосленима и поред тога што нису плаћена за свој рад, пошто од свог рада имају користи у виду бенефиција као што су смештај, храна и сл.

Незапослени су лица старости 15–74 године која нису обављала ниједан плаћени посао у посматраној седмици, активно су тражила посао током четири седмице које су претходиле посматраној седмици и у могућности су да почну да раде у року од две седмице након истека посматране седмице.

Становништво ван радне снаге чине сва лица стара 15 и више година која нису сврстана у запослено или незапослено становништво. У становништво ван радне снаге спадају студенти, пензионери, лица која обављају кућне послове, као и остала лица која у посматраној седмици нису обављала ниједан плаћени посао, нису активно тражила посао или нису била у могућности да почну да раде у року од две седмице након истека посматране седмице.

Стопа активности представља удео активног становништва у укупној посматраној популацији (становништву старом 15 и више година).

Стопа запослености представља удео запослених у укупној посматраној популацији (становништву старом 15 и више година).

Стопа незапослености представља удео незапослених у радној снази (запослени и незапослени).

Стопа дугорочне незапослености представља удео лица незапослених дуже од годину дана у радној снази (запослени и незапослени) старости 15 и више година.

Стопа становништва ван радне снаге представља проценат становништва ван радне снаге у укупном становништву старом 15 и више година.

9. ЗАРАДЕ

Просечна зарада без пореза и доприноса обрачуната у Републици Србији за трећи квартал 2022. године износила је 74 459 динара.

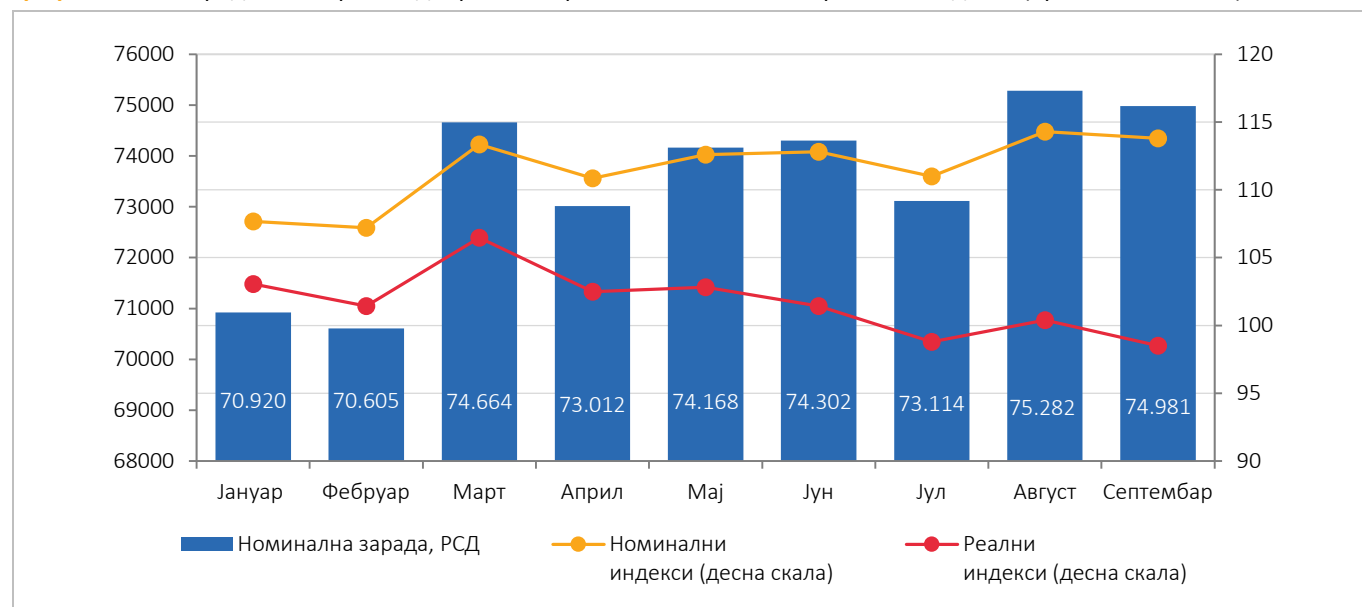
У поређењу са истим периодом претходне године, номинално је виша за 14,8%, а реално за 1,3%. У односу на претходни квартал, тј. други квартал 2022, номинално је виша за 0,9%, док је реално нижа за 2,9%.

За првих девет месеци 2022. године обрачуната просечна зарада без пореза и доприноса износила је 73 456 динара и, у односу на исти период претходне године, номинално је виша за 13,9%, а реално за 2,7%.

Табела 9.1. Зараде без пореза и доприноса – реални и номинални индекси (поређење са истим периодом претходне године)

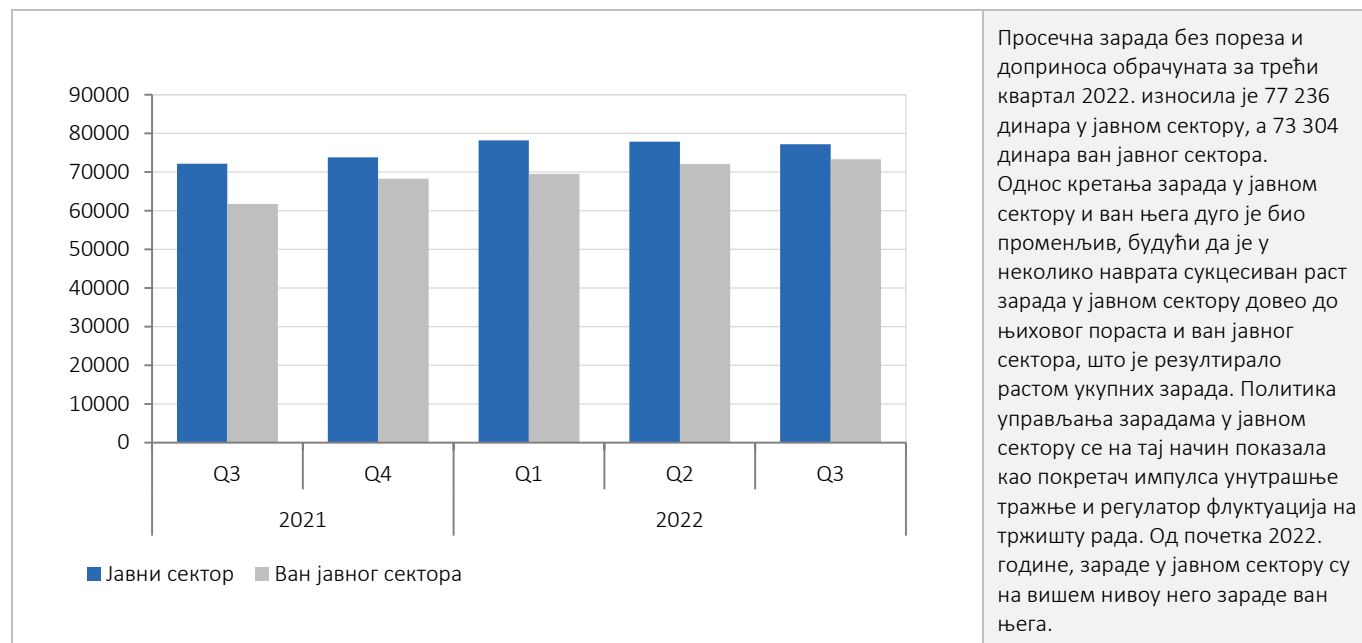
	2019				2020				2021				2022		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Реални индекси	106,9	107,6	109,5	100,4	108,3	107,4	107,4	107,6	105,8	106,4	104,5	104,5	104,3	102,7	101,3
Номинални индекси	109,5	110,0	110,9	112,0	110,3	108,5	109,4	109,3	107,3	109,8	109,2	112,1	113,4	113,6	114,8

Графикон 9.1. Зараде без пореза и доприноса, кретање номиналних и реалних индекса (просек 2021 = 100)

Номиналне зараде су се од почетка године кретале у складу са кретањем реалне економије и буџета, истовремено се прилагођавајући тржишним показатељима, тј. понуди и потражњи радне снаге. Просечна зарада без пореза и доприноса бележи тренд раста и у септембру 2022, са износом од 74 981 РСД, достиже међугодишњи раст од 15% номинално, односно 0,9% реално. Будући да је раст зарада у септембру превазишао међугодишњи раст инфлације (14%), може се констатовати да је очуван расположиви доходак и куповна моћ становништва. На раст зарада утицала је и одлука о повећању минималне цене рада са 183,9 динара по радном часу у 2021. години на 201,2 динара у 2022. години. Такође, просечна зарада без пореза и доприноса, изражена у еврима, као показатељ животног стандарда и међународне конкурентности привреде Републике Србије, бележи раст и у септембру 2022. достиже вредност од 639 евра или међугодишњи раст од 15,1%.

Графикон 9.2. Зараде без пореза и доприноса у јавном сектору и ван јавног сектора, РСД

Просечне зараде без пореза и доприноса у јавном сектору (јануар – септембар 2022)

Јавни сектор – укупно	77 780 РСД
Јавна државна предузећа	87 964 РСД
Јавна локална предузећа	68 043 РСД
Администрација – сви нивои	82 115 РСД
Ниво државе	85 614 РСД
Ниво аутономне покрајине	86 806 РСД
Ниво локалне самоуправе	64 835 РСД
Здравствени и социјални рад	78 381 РСД
Образовање и култура	70 737 РСД

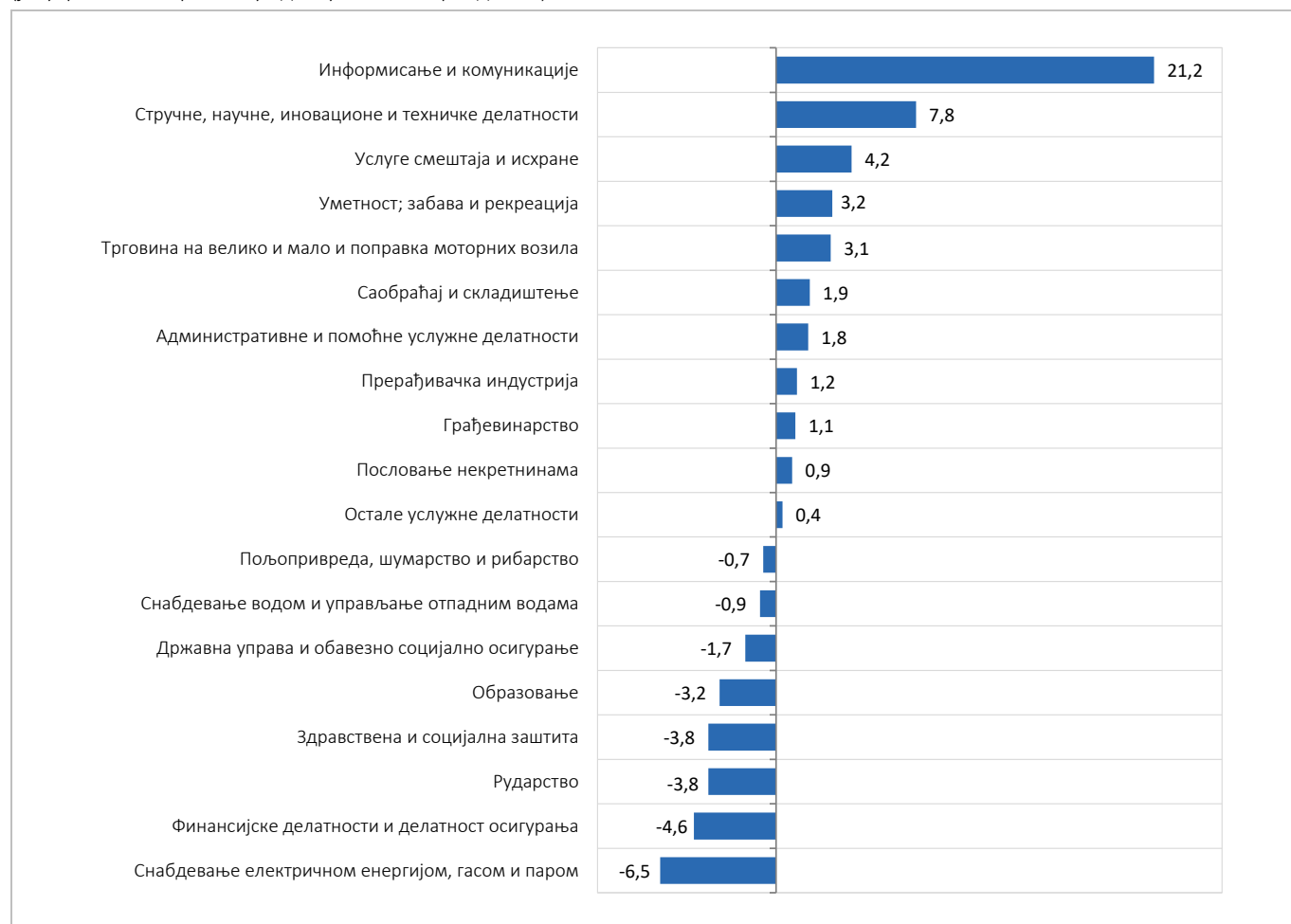
Уколико се зараде без пореза и доприноса упореде по секторима КД (2010), запажа се да је највећи реалан раст у периоду од девет месеци 2022. године, у односу на исти период 2021. године, остварен у секторима Информисање и комуникације (21,2%), Стручне, научне, иновационе и техничке делатности (7,8%) и Услуге смештаја и исхране (4,2%).

Највиша зарада без пореза и доприноса у периоду јануар–септембар 2022. године обрачуната је у следећим областима делатности: Рачунарско програмирање и консултантске делатности (240 126 динара), Ваздушни саобраћај (174 209), Научно истраживање и развој (153 346), Експлоатација сирове нафте и природног гаса (131 332) и Управљачке делатности; саветовање у вези са управљањем (128 809).

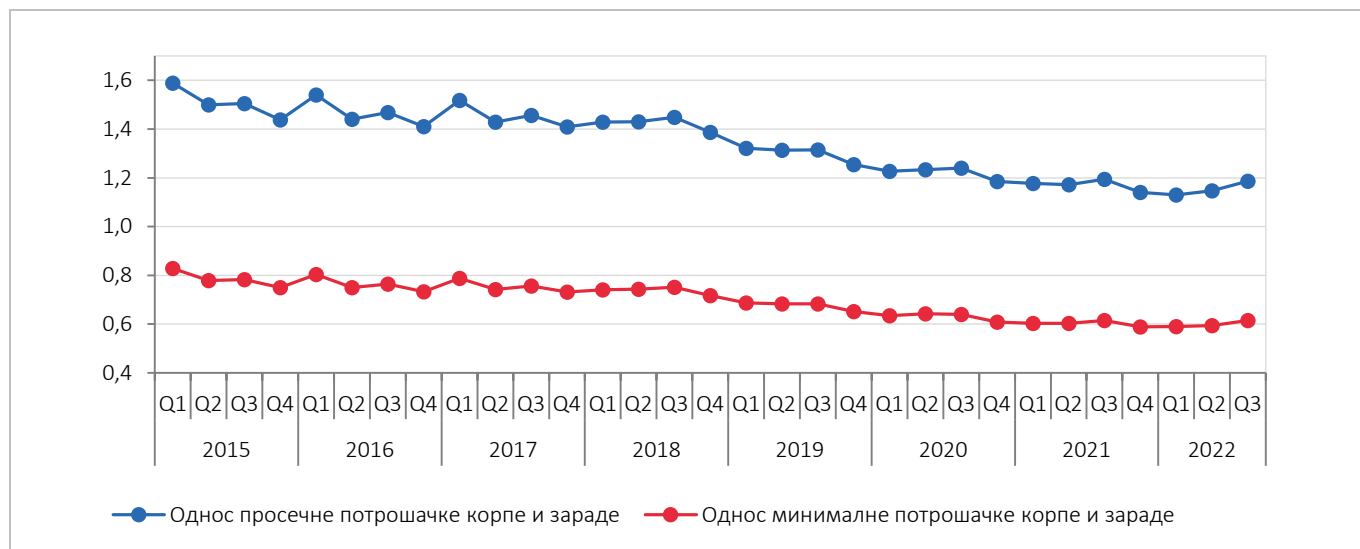
У свим осталим областима зараде су се кретале у распону од 41 837 динара (Делатност припремања и послуживања хране и пића) до 128 261 динар (Производња дуванских производа).

Посматрано по регионима, највиша просечна зарада без пореза и доприноса у периоду јануар–септембар 2022. године обрачуната је у Београдском региону (92 540 динара). У Региону Војводине зарада је износила 69 742 динара, у Региону Јужне и Источне Србије 63 579 динара, а у Региону Шумадије и Западне Србије 61 629 динара.

Графикон 9.3. Реални раст зарада без пореза и доприноса по секторима КД (2010)
(јануар–септембар 2022. у односу на исти период 2021)

Графикон 9.4. Однос потрошачке корпе¹⁵ и зараде без пореза и доприноса

Раст животног стандарда становништва у периоду 2015–2021. резултат је, пре свега, динамичног раста зарада. У 2015. години однос просечне потрошачке корпе и просечне зараде (без пореза и доприноса) износио је 1,51, док је у 2021. износио 1,17, што указује да, док је у 2015. за просечну потрошачку корпу домаћинству било потребно 1,51 просечне зараде, у 2021. тај однос је побољшан, тако да је за просечну потрошачку корпу домаћинству било потребно 1,17 просечне зараде.

Однос зараде без пореза и доприноса и просечне потрошачке корпе у трећем кварталу 2022. године указује на пад куповне моћи у односу на претходни квартал. За покриће просечне потрошачке корпе у трећем кварталу 2022. године било је потребно издвојити 1,19 просечних зарада (у другом кварталу 2022. – 1,15), док је за покриће минималне потрошачке корпе било довољно 0,61 просечне зараде (у другом кварталу 0,59).

У поређењу са истим кварталом претходне године, однос зараде без пореза и доприноса и просечне потрошачке корпе остао је непромењен (1,19), као и минималне потрошачке корпе од 0,61 просечне зараде, што је на истом нивоу као у трећем кварталу 2021. године.

Посматрано по градовима, у трећем кварталу 2022. године, куповну моћ (однос просечне потрошачке корпе и просечне зараде) изнад просека Републике (1,19) имали су Београд (0,98), Нови Сад (1,12), Крагујевац (1,15) и Ниш (1,16), док су у осталим градовима, који се статистички прате, просечне зараде покривале минималну, али не и просечну потрошачку корпу домаћинства.

¹⁵ Минимална потрошачка корпа односи се на потрошњу домаћинства која обезбеђује одржавање живота и радног капацитета чланова домаћинства, имајући у виду оптимални биохемијски састав хране (угљени хидрати, беланчевине, масти и калорије). Укупну вредност минималне потрошачке корпе чини збир издатака за храну и осталих производа и услуга који чине личну потрошњу домаћинства.

Просечна потрошачка корпа односи се на потрошњу производа и услуга личне потрошње просечног домаћинства.

Од јануара 2011. године почело је објављивање Нове Просечне и Нове Минималне потрошачке корпе, које су израчунате од јануара 2008. године по новој методологији у Републичком заводу за статистику.

10. ТУРИЗАМ

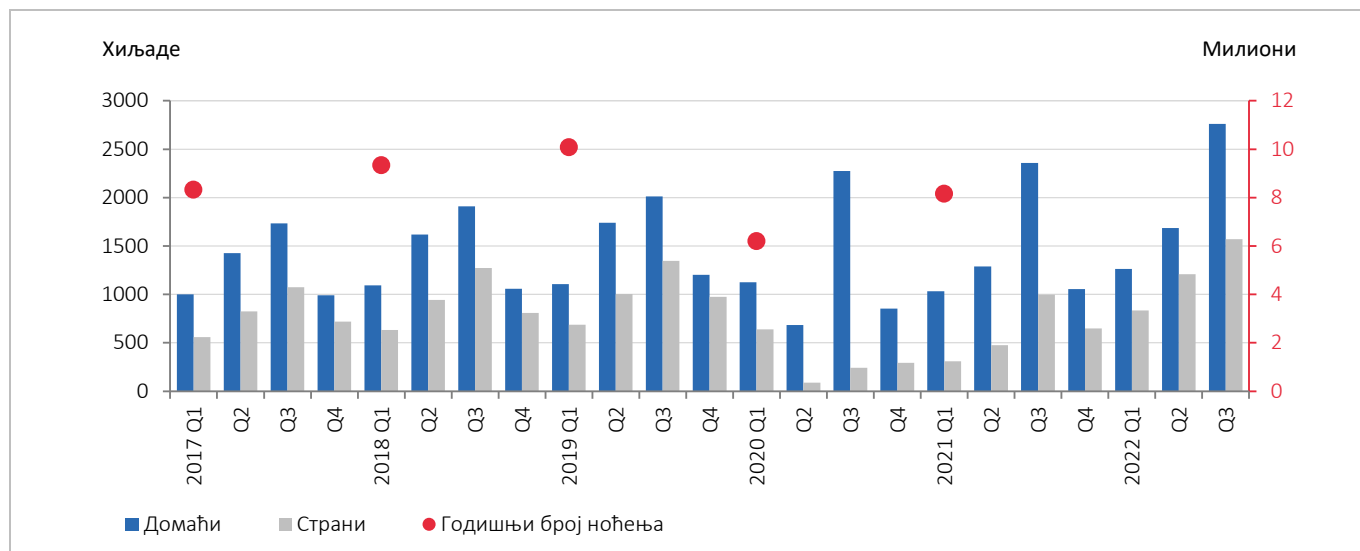
Мултидимензионална и комплексна природа туризма карактерише га као активност испреплетану са многим другим економским активностима – јер, поред пружања смештаја и гастрономских услуга, неизоставне делатности у вези са туризмом су и транспорт, културно-рекреационе делатности, платни промет итд. Изузев тога што промовише и обликује национални идентитет једне земље, туризам има велику улогу и у њеној економији – у неким регионима је чак и једини фактор креирања радних места за локалну популацију и, уопште, једини чинилац одрживог развоја – због чега заслужује посебну аналитичку пажњу.

10.1. НОЋЕЊА ТУРИСТА

Експанзија туризма у Републици Србији започета је 2015. године, најпре подстицајним мерама домаћег туризма, али и порастом интересовања страних туриста у овом периоду. Изражено бројем ноћења, туристички промет је био у порасту све до 2019. године, када је остварен рекордан број од укупно 10,1 милион ноћења. У 2020. години долази до контракције туристичке активности и пада броја ноћења на 6,2 милиона, где су домаћи туристи остварили скоро 5 милиона, а страни око 1,3 милиона ноћења. У 2021. години долази до опоравка и раста броја ноћења на 8,2 милиона. Иако су домаћи туристи поново остварили доминантан број ноћења, и страни туристи су гостовали у нашој земљи у готово дупло већем броју (2,4 милиона) него у 2020. години.

У трећем кварталу 2022. године број остварених туристичких ноћења износио је 4,3 милиона, што је за 29,2% више у односу на трећи квартал 2021. године. Домаћи туристи су остварили 63,7%, а страни 36,3% од укупног броја ноћења.

Графикон 10.1. Ноћења туриста – домаћи, страни и укупно; квартални и годишњи подаци

Табела 10.1. Ноћења туриста, индекси (поређење са истим периодом претходне године)

	2020				2021				2022		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Укупно	98,3	28,1	74,9	52,8	76,1	228,4	133,3	148,2	156,3	164,1	129,2
Домаћи туристи	101,5	39,3	113,0	71,1	91,9	188,5	103,6	123,5	122,2	130,8	117,2
Страни туристи	93,2	8,9	17,9	30,2	48,3	535,8	412,6	220,0	270,1	253,8	157,5

10.2. НАЈВАЖНИЈА ТУРИСТИЧКА МЕСТА

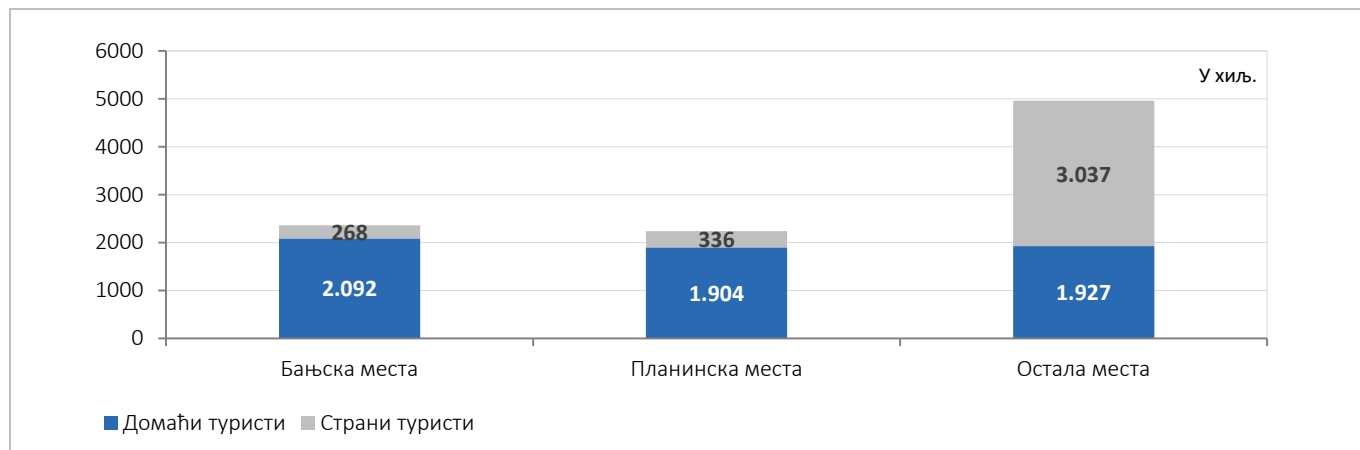
Изражено бројем туристичких ноћења¹⁶, најфреквентније посећивана туристичка места у првих девет месеци 2022. године била су **Остала туристичка места**, са 5,0 милиона ноћења (или око 52% од укупних ноћења), што је за 34,5% више ноћења него у првих девет месеци 2021. године. У ову категорију места спадају Београд (2,3 милиона ноћења) и већи градови Србије (Нови Сад, Суботица, Ниш). Већину посетилаца Београда чинили су страни туристи (84%), а слична ситуација је забележена и у Новом Саду (страни туристи 69,5%) и Суботици, где је око 60% посетилаца било из иностранства.

У **Бањским местима**, другој по реду категорији места према броју туристичких ноћења у првих девет месеци 2022. године остварено је око 2,4 милиона ноћења, што је 30,5% више него у првих девет месеци 2021. године. Туристи су већином били из Србије (88,6%), а најпосећенија је била Сокобања, са 607,5 хиљада посетилаца. Затим следе Врњачка Бања (583,7 хиљада), Бања Врдник (157 хиљада), Луковска Бања (143 хиљаде) и остале бање.

Планински центри су у првих девет месеци 2022. остварили 2,2 милиона ноћења (или 23,4% од укупног броја ноћења), што је за 29,7% више него у истом периоду претходне године. Златибор је привукао највећи број туриста (505,3 хиљада), који су у највећем броју били из Србије (389,5 хиљада). На Копаонику је остварено 481 хиљада ноћења туриста, од којих је такође већина била из Србије (385,6 хиљада). Ове две планине су угостили око 44% укупног броја туриста који су ноћили у планинским центрима.

У готово свим туристичким местима остварен је раст броја ноћења у односу на исти период 2021. године, а највише у Гамзиградској Бањи (индекс 228,8), Голији (индекс 131,7), Новопазарској бањи (индекс 91,3) и Вршцу (индекс 84,5).

Графикон 10.2. Ноћења туриста по изабраним туристичким местима у периоду јануар–септембар 2022.

10.3. ЗЕМЉА ПОРЕКЛА СТРАНИХ ТУРИСТА

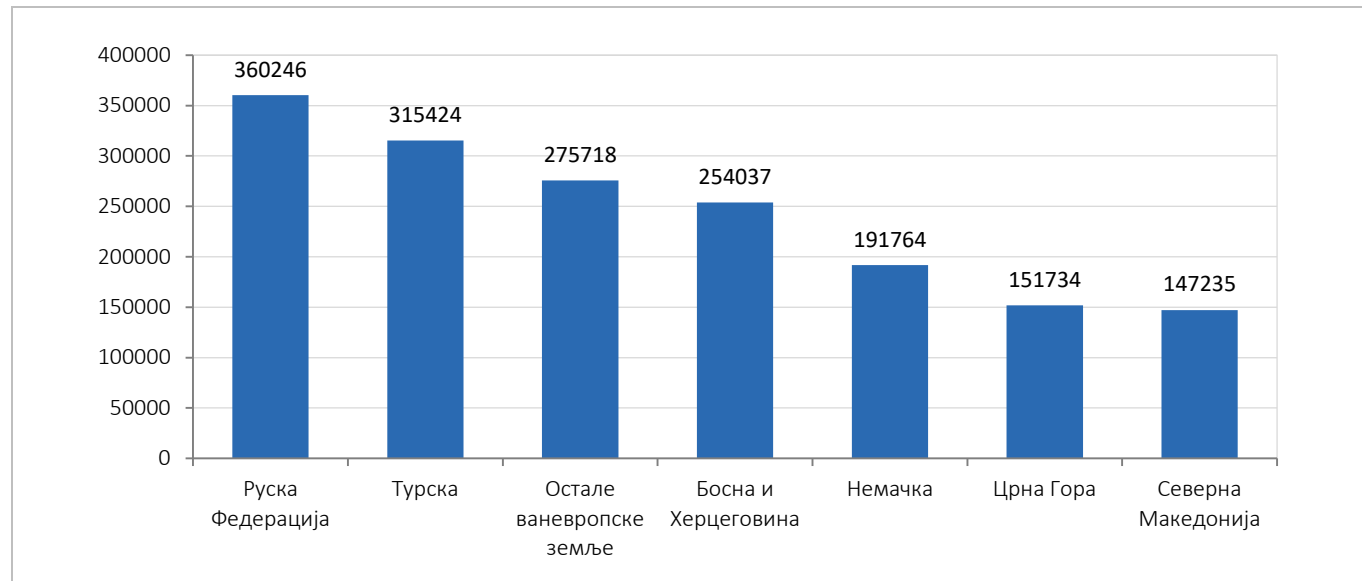
У периоду јануар–септембар 2022. број ноћења страних туриста је био већи за 50,4% него у истом периоду претходне године. У првих 9 месеци 2022. године Србију су посетили страни туристи из око педесет различитих земаља света. Највећи број ноћења (78,3%) остварили су туристи из Европе.

Три земље чији су туристи остварили највише ноћења су Руска Федерација (360,2 хиљаде), Турска (315,4 хиљаде) и остале ваневропске земље (275,7 хиљада). На четвртм месту по броју ноћења су посетиоци из Босне и Херцеговине (254 хиљаде), а затим из Немачке (191,8 хиљада), Црне Горе (151,7 хиљада) и Северне Македоније (147,2 хиљаде). Ноћења туриста из ових седам земаља чине скоро половину од укупног броја ноћења реализованих у првих девет месеци 2022. године.

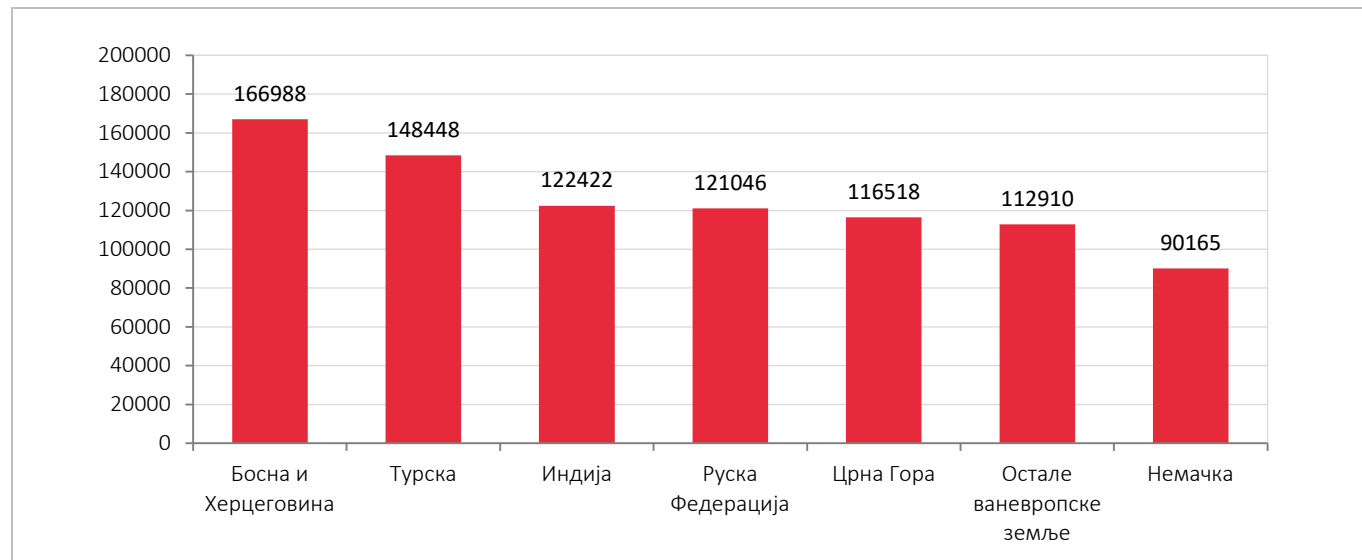
¹⁶ Збир података по врстама места (бање, планински центри, остала места) не даје тачан број ноћења туриста у Републици Србији с обзиром на то да подручја појединих туристичких места припадају истовремено различитим врстама места (нпр. истовремено су и бања и планински центри).

Поређења ради, на графикону 10.4 приказан је број туристичких ноћења у периоду јануар–септембар 2021. године, када је туризам још био под негативним утицајем епидемије коронавируса.

Графикон 10.3. Ноћења страних туриста по земљама из којих долазе, јануар–септембар 2022.

Графикон 10.4. Ноћења страних туриста по земљама из којих долазе, јануар–септембар 2021.

Напомена: У свим публикацијама Републичког завода за статистику од 2022. године подаци о туристичком промету објављују се на основу статистичке обраде података преузетих из административног извора, Централног информационог система у угоститељству и туризму (еТуриста). Закључно са децембром 2021. године, подаци су се прикупљали, обрађивали и објављивали на основу статистичког истраживања о доласцима и ноћењима туриста у смештајним објектима (ТУ-11).

Сви индекси туристичког промета (доласци и ноћења туриста) у 2022. израчунавају се на основу података Централног информационог система у угоститељству и туризму (еТуриста) за 2022. и 2021. Променом извора података, самим тим и обухвата, резултати добијени истраживањем (ТУ-11, за прошлу годину) и из административног извора (еТуриста, за ову годину) нису упоредиви.

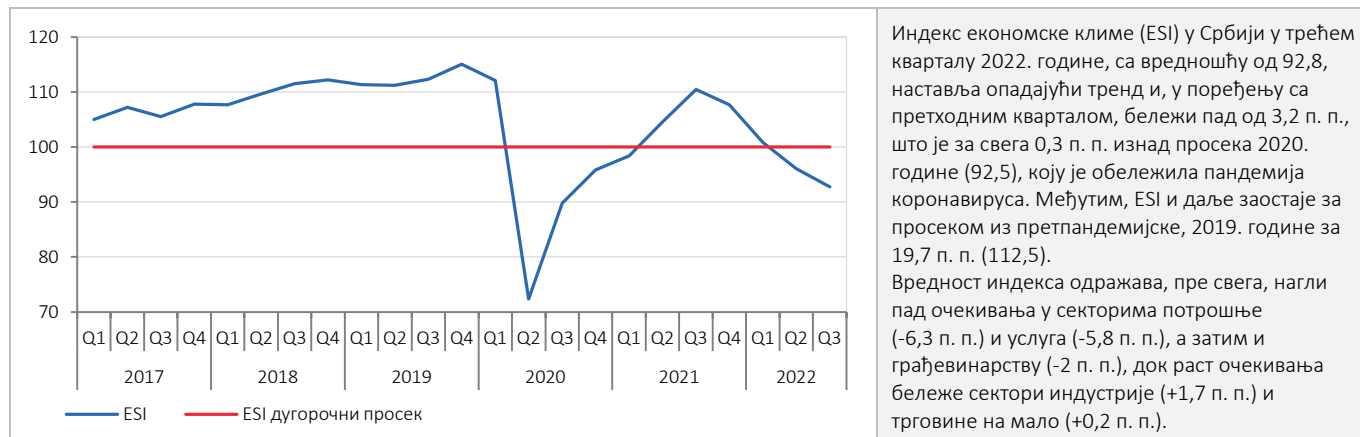
11. ИНДЕКС ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ

11.1. ИНДЕКС ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ (ECONOMIC SENTIMENT INDICATOR – ESI)

Индекс економске климе (енгл. *Economic Sentiment Indicator – ESI*) представља композитни индикатор чија је сврха да прикаже ставове произвођача и потрошача о економским кретањима и економској стабилности. Будући да увид у очекивања економских субјеката може бити важан сигнал промене економских кретања, овај индикатор се често користи за процену економске ситуације, за краткорочне прогнозе, у научне и аналитичке сврхе, као и за међународна поређења и креирање економских политика.

ESI је развијен од стране Генералног директората за привреду и финансије Европске комисије (DG ECFIN). Добија се на основу пет различитих истраживања произвођача и потрошача, чији ставови дају поуздане назнаке економских кретања, а на основу којих су креирани индикатори поверења. Индикатори поверења анализираних сектора су пондерисани, како би најбоље био одражен њихов утицај на привредне активности, и то – прерађивачка индустрија 40%, услужне делатности 30%, потрошња становништва 20%, грађевинарство 5% и трговина на мало 5%. Вредност ESI изнад 100 указује на побољшање економске активности, док вредност испод 100 указује на њено погоршање.¹⁷

Графикон 11.1. Индекс економске климе¹⁸ (%) (десезонирани подаци)

Извор: Европска комисија, обрада: Републички завод за статистику. Квартални подаци представљају тромесечни просек.

Табела 11.1. Индикатори поверења по секторима и индекс економске климе – раст у односу на дугорочни просек (%)

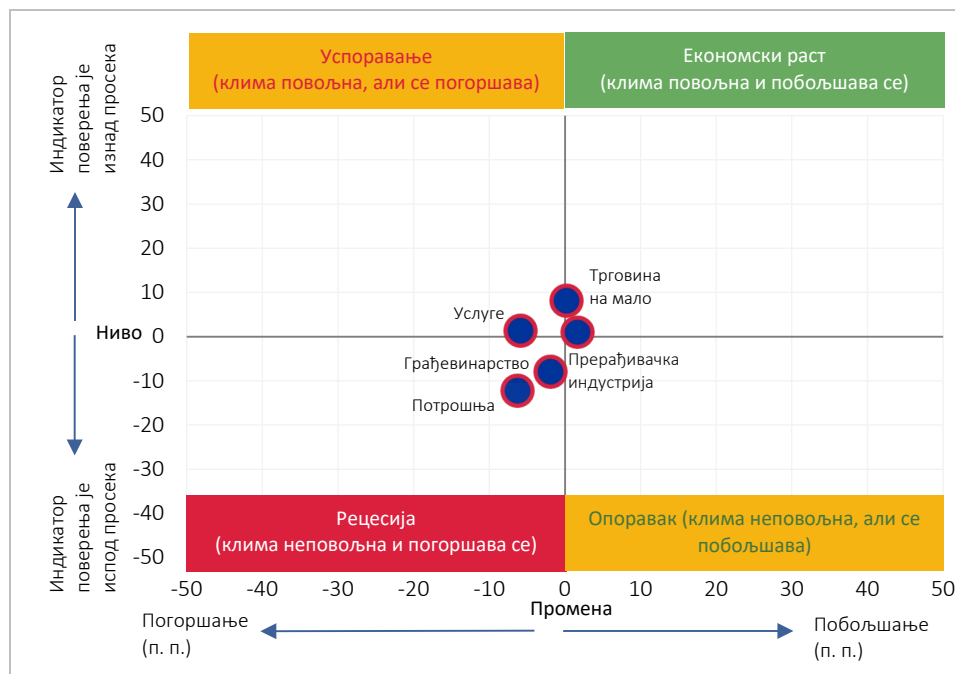
Индикатори поверења	Минимум		Просек	Максимум		2021				2022		
	квартал	вредност		квартал	вредност	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Прерађивачка индустрија	Q2 2020	-9,3	3,9	Q3 2018	8,0	0,0	1,6	4,5	6,6	0,2	-0,7	1,0
Услуге	Q2 2020	-40,5	6,7	Q2 2016	16,2	-0,1	8,1	14,3	8,0	6,7	7,1	1,3
Трговина на мало	Q2 2020	-11,7	8,2	Q4 2019	16,9	4,9	7,5	9,6	7,3	8,4	7,9	8,1
Грађевинарство	Q3 2013	-40,9	-10,8	Q3 2019	6,9	-4,8	-2,1	-2,0	-1,5	-0,9	-6,0	-8,0
Потрошачи	Q4 2014	-20,6	-4,5	Q1 2020	10,7	4,1	5,7	6,8	2,2	2,3	-6,0	-12,3
Индекс економске климе	Q2 2020	72,3	102,5	Q4 2019	115,0	98,4	104,5	110,4	107,7	100,8	96,0	92,8

¹⁷ ESI се израчунава као индекс са средњом вредношћу 100 и стандардном девијацијом 10. Више о методологији:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/bcs_user_guide.pdf

¹⁸ Подаци за Индекс економске климе (ESI) ревидирани су у складу са унапређеном методологијом сезонског прилагођавања података, која се примењује од априла 2022. године.

Графикон 11.2. Семафор економске климе

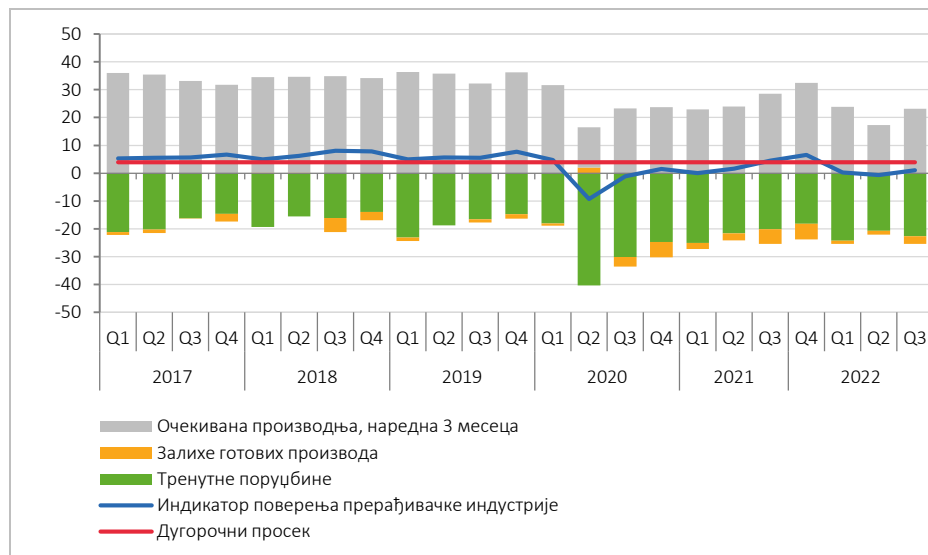

Семафор економске климе, креиран на бази десезонираних индикатора поверења, показује да се у фази рецесије, коју карактерише неповољна клима са тенденцијом погоршања, налазе сектори потрошње и грађевинарства, наспрот сектору трговине на мало, који се налази у фази економског раста.

11.2. ИНДИКАТОР ПОВЕРЕЊА ПЕРАЂИВАЧКЕ ИНДУСТРИЈЕ

Индикатор поверења прерађивачке индустрије укључује одговоре економских субјеката о уговореним поруџбинама, очекиваној производњи и залихама готових производа.

Графикон 11.3. Индикатор поверења прерађивачке индустрије (%) (десезонирани подаци)

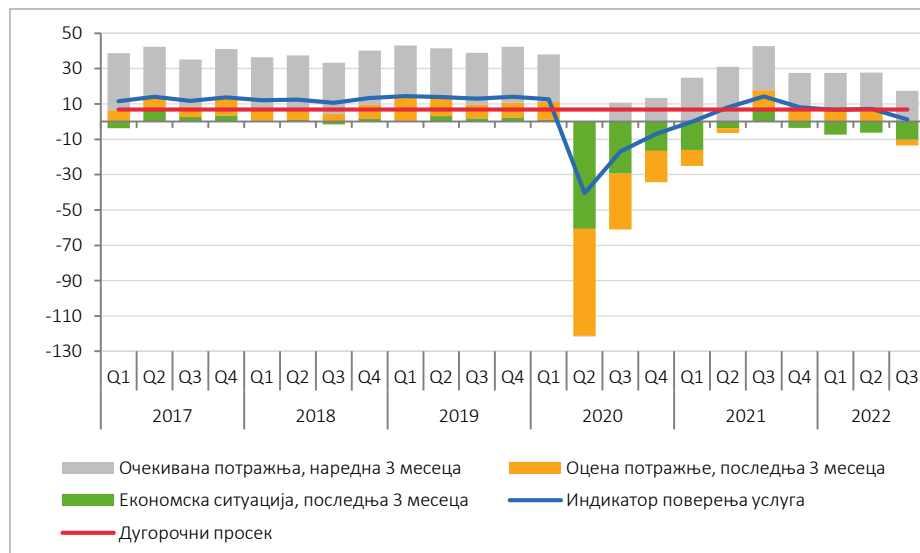

Индикатор поверења прерађивачке индустрије (енгл. *Industry Confidence Indicator – ICI*) у трећем кварталу 2022. износио је 1% или 1,7 п. п. више у односу на претходни квартал, и за 2,9 п. п. испод дугорочног просека. Вредност овог индикатора одражава додатно продубљивање негативних оцена привредника у погледу тренутних поруџбина (-2 п. п.), као и залиха готових производа (-1,3 п. п.), док су нешто оптимистичнија очекивања када је у питању производња у наредном тромесечју (+ 5,8 п. п.).

11.3. ИНДИКАТОР ПОВЕРЕЊА У СЕКТОРУ УСЛУГА

Истраживање у области услужних делатности састоји се од питања о економској ситуацији, текућој и очекиваној потражњи за услугама.

Графикон 11.4. Индикатор поверења услуга (%) (десезонирани подаци)

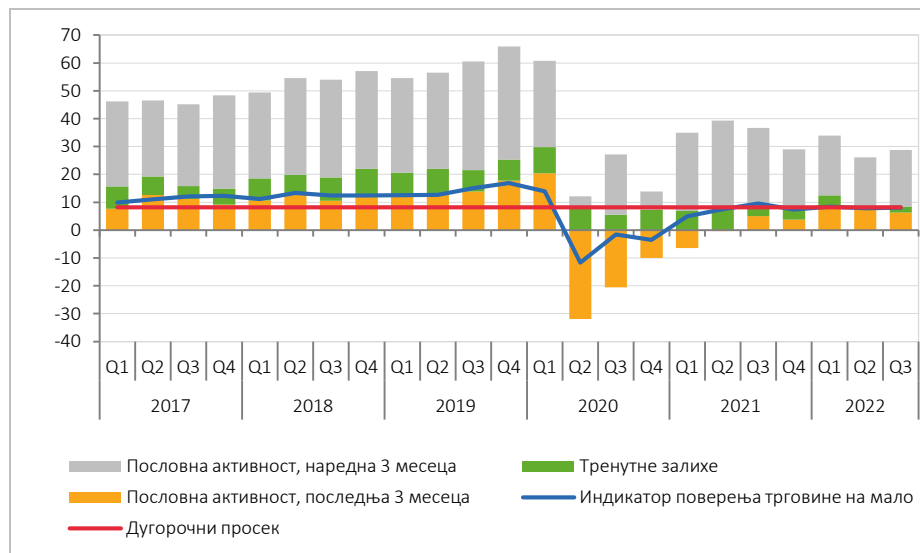

Индикатор поверења услуга (енгл. *Services Confidence Indicator – SCI*) бележи пад од почетка године и у трећем кварталу 2022, са вредношћу од 1,3%, нижи је за 5,8 п. п. у односу на претходни квартал, при чему је за 5,4 п. п. испод дугорочног просека. Све три компоненте овог индекса бележе пад, и то највише оцена потражње у претходном тромесечју (-10,3 п. п.), а затим и оцена економске ситуације у последња три месеца (-4 п. п.) и оцена потражње у наредна три месеца (-3,1 п. п.).

11.4. ИНДИКАТОР ПОВЕРЕЊА ТРГОВИНЕ НА МАЛО

Истраживање у области трговине на мало састоји се од питања о тренутној и будућој пословној активности предузећа и стању залиха.

Графикон 11.5. Индикатор поверења трговине на мало (%) (десезонирани подаци)

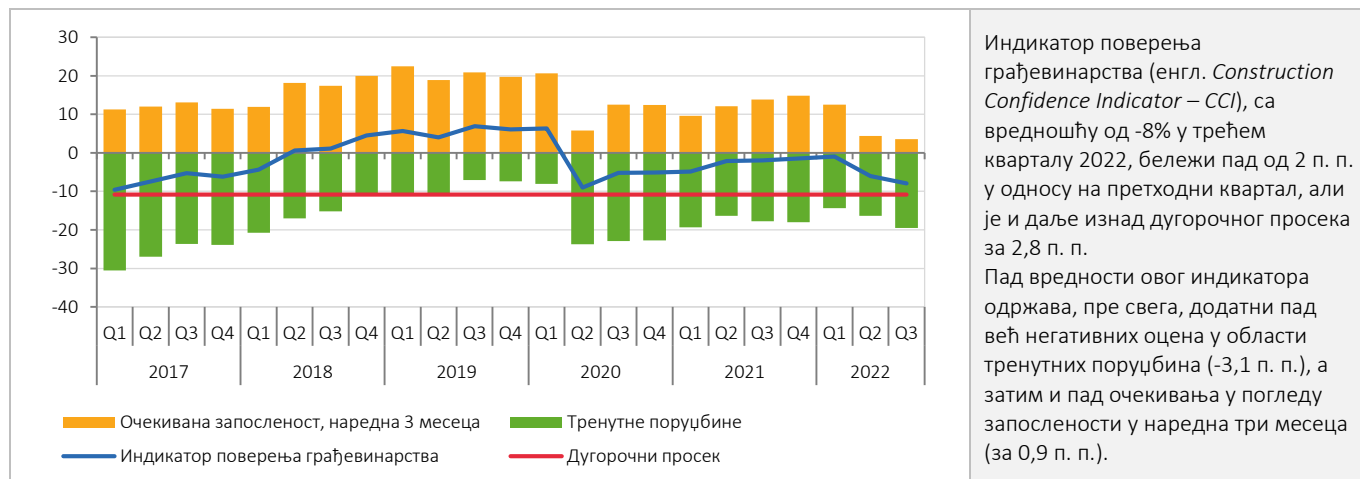

Индикатор поверења трговине на мало (енгл. *Trade Confidence Indicator – TCI*) у трећем кварталу 2022, са вредношћу од 8,1%, бележи минималан раст од 0,2 п. п. у односу на претходни квартал, при чему је приближно на нивоу дугорочног просека. Док су ставови оптимистични у погледу пословне активности у наредна три месеца и тренутних залиха (раст у односу на претходни квартал износи 2,7 и 1 п. п. респективно), незнатан пад бележи оцена пословне активности у последњем тромесечју (-1,1 п. п.).

11.5. ИНДИКАТОР ПОВЕРЕЊА ГРАЂЕВИНАРСТВА

Истраживање у области грађевинарства састоји се од питања о уговореним поруџбинама и очекиваној запослености.

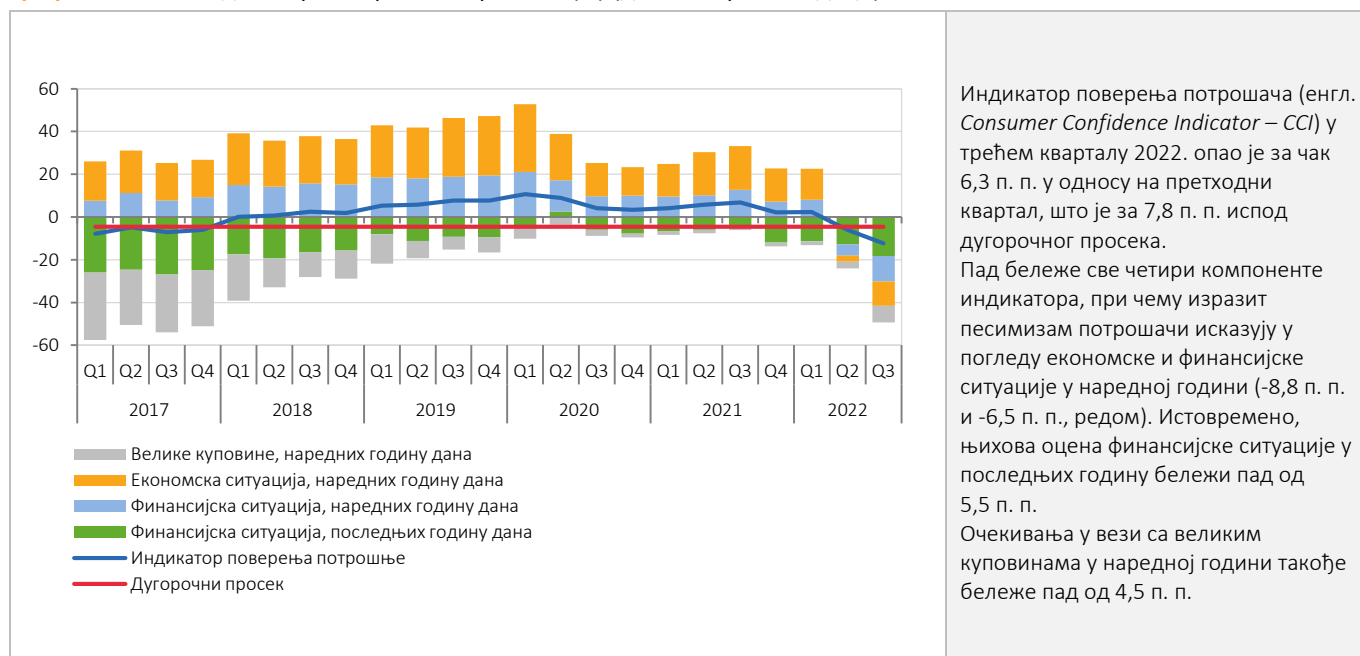
Графикон 11.6. Индикатор поверења грађевинарства (%) (десезонирани подаци)

11.6. ИНДИКАТОР ПОВЕРЕЊА ПОТРОШАЧА¹⁹

Истраживање о потрошњи становништва састоји се од питања о финансијској ситуацији домаћинства, општој економској ситуацији и очекивањима у вези са већим куповинама.

Графикон 11.7. Индикатор поверења потрошача (%) (десезонирани подаци)

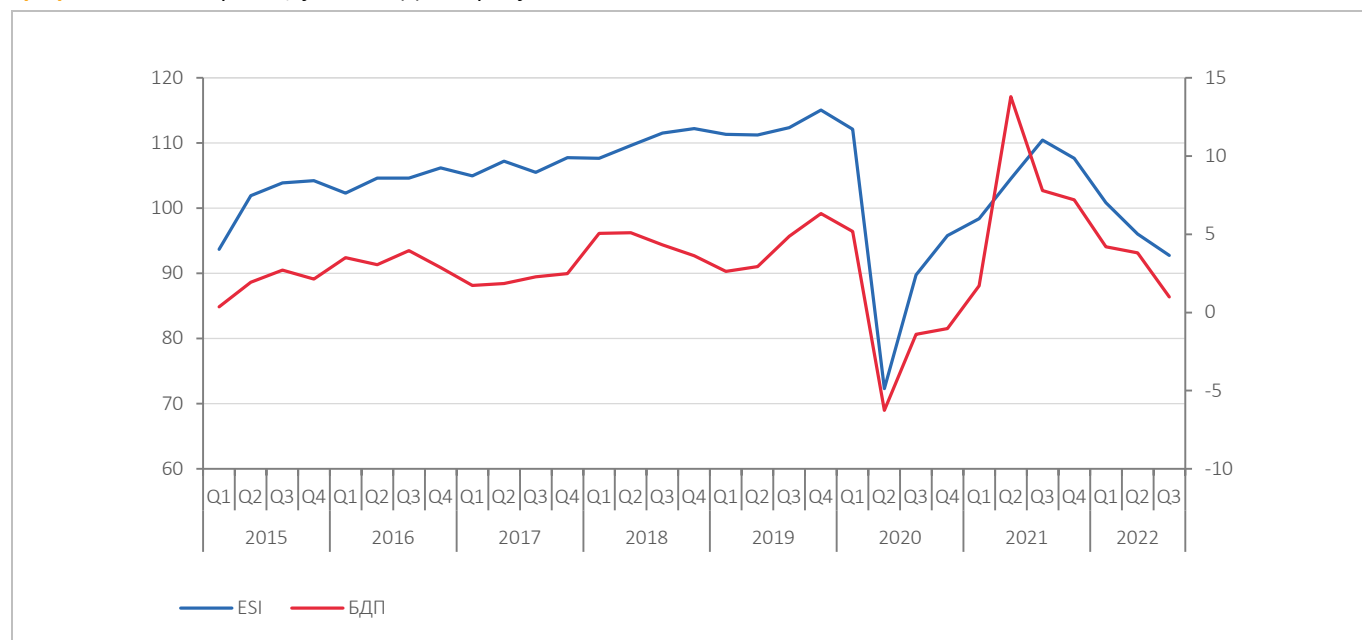

¹⁹ Методологија израчунавања индикатора поверења потрошача је измењена од стране Европске комисије почев од 2018. године и, у складу с тим, подаци су ревидирани.

11.7. КОРЕЛАЦИЈА ESI И БДП-А СРБИЈЕ

Истраживачи и доносиоци економских одлука често укључују ESI као експланаторну варијаблу са релевантним информацијама за моделирање економског развоја, посебно ако се има у виду да су подаци о економској клими расположиви пре већине економских показатеља. Најчешће коришћена референтна (објашњавајућа) серија за ESI је бруто домаћи производ (БДП), јер одражава кретања у привреди као целини. Ако се има у виду да ESI представља коинцидентни индикатор (испољава промене кад и референтна серија), може се закључити да релативно добро прати кретање БДП-а, што потврђује и коефицијент корелације од 0,69.

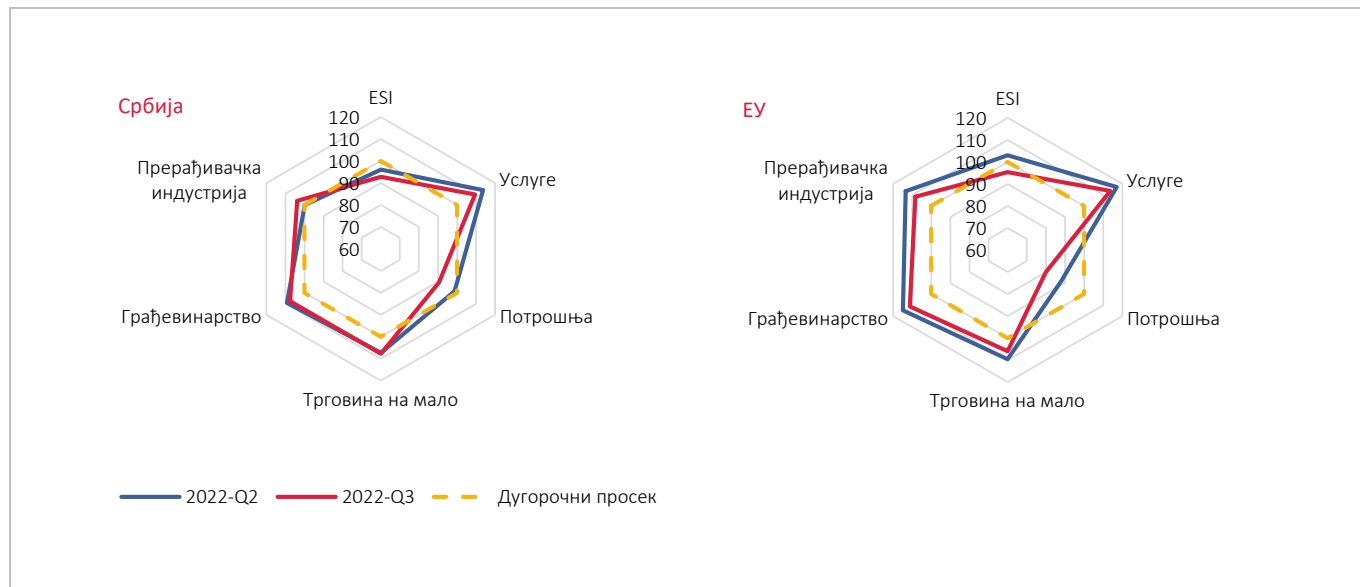
Графикон 11.8. Корелација ESI и БДП-а Србије

11.8. ИНДИКАТОР ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Већина земаља ЕУ бележи погоршање економске климе у трећем кварталу 2022. (у односу на претходни квартал), што је узроковало да *ESI* забележи пад (са вредности 95,3) за 7,7 п. п. Највећи пад очекивања у ЕУ забележен је у сектору потрошње (-8 п. п.), а затим и прерађивачке индустрије (-5 п. п.).

Графикон 11.9. Показатељи економске климе

КАКО ТУМАЧИТИ РАДАР?

Скала радар графика дефинисана је у интервалу од 60 до 120 (просек = 100). Најновији квартални исходи (III квартал 2022) упоређени су са претходним кварталним исходима (II квартал 2022) и дугорочним просеком (= 100) одговарајуће серије индикатора поверења. Развој удаљен од центра одражава побољшање индикатора поверења, а приближавање центру представља погоршање.

12. РЕГИОНАЛНЕ ЕКОНОМСКЕ АСИМЕТРИЧНОСТИ

Полазна тачка у сагледавању различитих аспеката регионалних асиметрија је статус градова и општина Србије на основу Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину („Службени гласник РС“, број 104/2014). У складу са Уредбом, осим Београдског региона, који нема ниједну општину са статусом неразвијеног подручја, у остала три региона број и величина неразвијених општина изразито варирају – Регион Војводине има само једну у групи изразито недовољно развијених (од укупно 46 општина), Регион Јужне и Источне Србије има чак 30 (од укупно 53), а у Региону Шумадије и Западне Србије овај статус има 13 од укупно 53 општине. С друге стране, ниједна општина у Региону Војводине нема статус девастиране (девастирана општина је она чији је степен развијености испод 50% републичког просека – погледати Речник термина), у Региону Шумадије и Западне Србије овај статус имају три општине, а у Југоисточном региону чак њих 16.

Неуједначен економски раст у Србији последњих деценија допринео је продубљивању већ постојећих територијалних неједнакости. Регионална поларизација присутна је на неколико нивоа – неразвијено подручје, развијени центар и недовољно развијена периферија. Регионалне неравномерности – изражене преко економских, социјалних, демографских и инфраструктурних индикатора – одражавају карактеристике економског и друштвеног система земље.

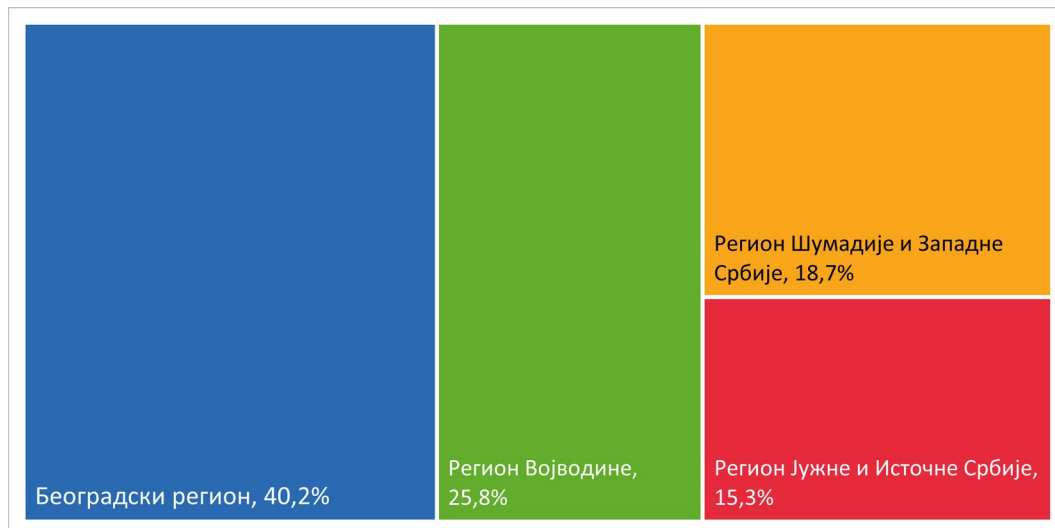
■ Бруто домаћи производ

Регионални бруто домаћи производ представља примарни статистички индикатор за мерење економских перформанси региона и ефективности регионалних политика и програма усмерених на редукацију јаза између региона.

Од укупног БДП-а у 2021. години, посматрано на нивоу НСТЈ 2 региона, највише је остварено у Београдском региону (40,2%), затим у Региону Војводине (25,6%), Региону Шумадије и Западне Србије (18,3%) и Региону Јужне и Источне Србије (14%).

Ако се има у виду да Београдски регион обухвата 3,7% простора на коме живи 24% становника Србије, јасно је да је уједно реч о региону са највећим БДП-ом по становнику (1 492 000 динара по становнику, односно 62,6% више у односу на републички просек, или двоструко више у односу на Регион Јужне и Источне Србије). Остали региони бележе исподпросечне вредности БДП-а по становнику, и то Регион Војводине (-3,5%), Регион Шумадије и Западне Србије (-31,6%) и Регион Јужне и Источне Србије (-27,9%).

Графикон 12.1. Учешћа региона у националном БДП-у, 2021.

■ Просечне зараде

Ниво развијености региона, мерен просечним зарадама (без пореза и доприноса), креће се у размери 1,5 : 1, при чему су највише зараде забележене у Београдском региону, спрам Региона Шумадије и Западне Србије, где су зараде најниже. Просечна зарада без пореза и доприноса у периоду јануар–септембар 2022. године у Београдском региону износила је 92 540 динара или 126% просека Републике Србије (73 456 динара), у Региону Војводине је незнатно испод републичког просека (69 742 динара или 95% републичког просека), док су Регион Јужне и Источне Србије и Регион Шумадије и Западне Србије остварили 87% и 84%, редом, националног нивоа (63 579 динара и 61 629 динара, респективно). У свим регионима просечна зарада бележи раст у периоду јануар–септембар 2022. године у односу на исти период претходне године, а највеће релативно повећање остварено је у Београдском региону, за 15,6%.

У 78 општина су просечне зараде без пореза и доприноса биле испод 80% просека Републике, односно у појединим београдским општинама просечна зарада је била више него дупло већа у односу на општину Бојник (са најнижом просечном зарадом – 49 494 динара). Такође, на зачељу лествице налазе се општине Прешево, са зарадом у просеку од 50 364 динара, Власотинце (51 279) и Сврљиг (51 692).

■ Тржиште рада

Корелација стопе незапослености и степена развијености региона веома је висока, па, у складу с тим, Регион Јужне и Источне Србије, са вредношћу стопе незапослености од 11,7% у периоду јануар–септембар 2022. године, за 23,4% превазилази просек Србије (који износи 9,5%), насупрот Београдском региону, где је стопа незапослености најнижа (7,9%, односно 16,8% испод националног просека). Такође, када је посредни стопа запослености, предњачи Београдски регион, са стопом од 54,1% или 7,5% изнад просека Србије, док је у Региону Јужне и Источне Србије забележена најнижа стопа – 45,7% или 9,2% испод републичког просека (који износи 50,3%).

У периоду јануар–септембар 2022. године, Регион Шумадије и Западне Србије бележи највеће учешће у укупној запослености (27,5%), али је зато у овом региону забележена и скоро трећина укупно незапослених (31,1%). Регион Јужне и Источне Србије са 19% има најмање учешће у укупној запослености Србије, при чему учествује са 24,1% у укупној незапослености Србије (према Анкети о радној снази).

■ Извозна активност

За разлику од других показатеља, Београдски регион у периоду јануар–септембар 2022. године нема примат у укупном робном извозу Србије (учешће износи 23,3%). Регион Војводине предњачи са учешћем у робном извозу Србије од 34,4%, а затим следе Регион Шумадије и Западне Србије (21,5%) и Регион Јужне и Источне Србије (20,7%). Извоз по становнику најбоље осликава регионалне асиметричности, па је тако Регион Војводине, са извозом по становнику од 3 766 евра, за 28,8% виши од републичког просека и за 1,6 пута превазилази вредност извоза по становнику Региона Шумадије и Западне Србије (2 295 евра), који је за 21% нижи од републичког просека. Регион Војводине, као водећи извозник у првих девет месеци 2022. године, бележи у структури извоза²⁰ највеће учешће пољопривредно-прехрамбених производа (22%), пре свега житарица (33,1%), при чему је најзначајнији извозни производ кукуруз (16% извоза пољопривредно-прехрамбених производа).

■ Демографска структура

Према последњим расположивим подацима за 2021. годину, густина насељености у Београдском региону је 6,8 пута виша од просечне густине насељености у Републици Србији, док је у Региону Јужне и Источне Србије забележена најнижа густина насељености – 28% испод републичког просека. Иако сви региони релативно уједначено партиципирају у укупној популацији Србије, унутаррегионалне разлике су знатно израженије. Тако је, на пример, у осам градова Региона Војводине концентрисано више од половине становништва Региона (53,7%). Међутим, популациона неравномерност је најизраженија у друга два региона: Регион Шумадије и Западне Србије има десет градова у којима живи 55% укупног становништва Региона, док у 13 неразвијених општина живи свега 13%. Овај однос је још израженији у Региону Јужне и Источне Србије, у којем у девет градова живи 56% популације, док у чак 30 неразвијених општина живи тек 31% становништва. Поред тога, због економских миграција, број становника Београдског региона константно

²⁰ Према Стандардној међународној трговинској класификацији (СМТК).

расте (за 1,8% између 2011. и 2021. године), док број становника у остала три региона опада. То истовремено значи да ће разлике у густини насељености додатно расти, јер насељеност у Региону Јужне и Источне Србије постаје све разуђенија, док у Београдском региону постаје све гушћа.

■ Саобраћајна инфраструктура

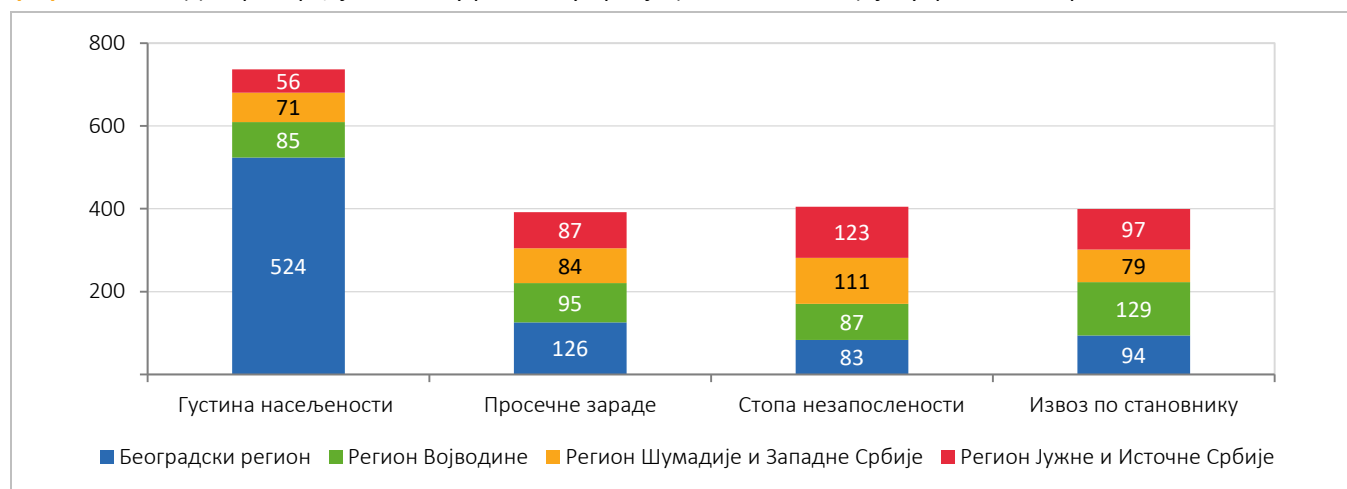
У Републици Србији постоје велике регионалне и унутаррегионалне разлике у погледу инфраструктурне опремљености (саобраћајне, телекомуникационе и водопривредне, односно пратеће супраструктуре). Преко квалитета путева, телекомуникација и савремених услова становања, разлике се, пре свега, манифестују кроз неразвијено јужно подручје и развијенији север Србије. Незадовољавајуће стање путне мреже нарочито је изражено код општинских (локалних) путева, неопходних за свакодневно функционисање, развој и активирање општина и насеља. На ово нам јасно указује податак да је у 38 општина²¹ учешће локалних путева са савременим коловозом испод просека, док четири општине бележе учешће испод 20%, и то су управо неразвијена и девастирана подручја која се суочавају са највећим развојним проблемима. Такође, *стопа обнављања аутомобила* (број први пут регистрованих аутомобила у односу на укупан број регистрованих аутомобила), као показатељ социоекономских неједнакости на регионалном нивоу, у 2021. варира од 7,2 у Региону Јужне и Источне Србије до 9 у Београдском региону, где је регистровано свако треће путничко возило. Број први пут регистрованих аутомобила, у поређењу са бројем становника у периоду јануар–септембар 2022. године, одражава сличан однос, тако што Београдски регион премашује просек Србије за 32%, на супрот Региону Јужне и Источне Србије, који је за 23% испод националног просека.

Регионална асиметричност је сагледана преко односа екстремних (највиших и најнижих) вредности кључних индикатора. На пример, највећа густина насељености је забележена у Београду и девет пута превазилази густину насељености у Региону Јужне и Источне Србије, где је најнижа (табела 12.1).

Табела 12.1. Екстремне вредности индикатора регионалне асиметричности, јануар–септембар 2022.

Индикатори	Густина насељености, km ² , 2021	БДП/ст., 2021	Просечне нето зараде	Стопа незапослености	Извоз по становнику	Демографско пражњење, 2011–2021 (%)
	9 : 1	2,3 : 1	1,5 : 1	1,4 : 1	1,6 : 1	(-9,9) : (+1,8)
Екстремне вредности (највиша : најнижа)	Београдски регион : Регион Јужне и Источне Србије	Београдски регион : Регион Јужне и Источне Србије	Београдски регион : Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије : Београдски регион	Регион Војводине : Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије : Београдски регион

Графикон 12.2. Диспропорције на нивоу региона у Србији (ниво РС = 100%), јануар–септембар 2022.

²¹ Подаци се односе на 2020. годину.

Табела 12.2. Индикатори развијености региона Србије (НСТЈ 2) (ниво РС = 100%)

	2020				2021 ²²				2022		
	Q1	Q1	Q1	Q1	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Београдски регион											
Просечне зараде у динарима	124,0	123,5	123,3	124,1	124,0	123,8	124,6	126,2	125,8	125,8	126,3
Стопа запослености	109,0	104,1	102,0	102,6	109,5	109,1	107,2	106,2	106,7	107,1	108,9
Стопа незапослености	73,2	83,6	86,7	89,9	75,0	81,1	83,8	81,6	81,1	84,3	84,3
Извоз по становнику у еврима	99,5	110,4	97,6	98,8	94,2	94,0	98,3	97,9	92,4	92,5	98,3
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	130,7	137,3	130,0	125,7	125,0	136,8	124,3	125,4	126,3	135,8	132,6
Регион Војводине											
Просечне зараде у динарима	95,2	94,9	95,2	95,5	95,2	94,8	94,5	95,1	95,1	94,9	94,9
Стопа запослености	97,7	97,5	100,0	99,2	101,9	99,2	101,6	102,8	99,8	99,4	101,6
Стопа незапослености	86,6	82,2	80,0	87,9	85,2	86,5	83,8	89,8	91,5	86,5	83,1
Извоз по становнику у еврима	134,3	134,9	130,8	135,4	138,2	133,1	126,8	124,6	127,4	130,6	128,3
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	95,1	91,7	91,1	94,7	94,4	89,7	90,2	94,1	95,2	90,5	88,6
Регион Шумадије и Западне Србије											
Просечне зараде у динарима	84,8	85,1	85,5	84,7	84,9	85,2	85,2	84,2	83,9	83,9	83,9
Стопа запослености	101,4	102,3	102,6	103,6	98,9	100,0	101,0	100,4	102,2	99,4	98,6
Стопа незапослености	118,6	106,8	107,8	104,0	114,8	122,5	110,5	109,2	109,4	116,9	109,0
Извоз по становнику у еврима	81,3	74,5	84,2	83,1	80,5	81,2	79,8	77,8	78,0	78,6	79,0
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	95,2	94,2	97,0	97,5	98,9	94,5	101,0	99,7	96,9	94,3	100,2
Регион Јужне и Источне Србије											
Просечне зараде у динарима	87,6	88,4	88,2	87,8	87,8	88,3	87,9	85,7	86,6	86,9	86,1
Стопа запослености	90,8	95,6	93,6	92,6	88,3	90,3	88,2	88,4	89,5	93,1	89,8
Стопа незапослености	126,8	131,5	133,3	123,2	131,3	109,0	127,6	124,5	124,5	112,4	133,7
Извоз по становнику у еврима	81,4	76,8	84,2	78,5	83,3	89,0	93,9	99,6	102,3	97,3	93,1
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	75,8	74,1	79,5	79,1	78,2	76,0	81,7	77,6	78,6	76,7	75,6

²² Индикатори тржишта рада – стопа запослености и стопа незапослености, креирани су према новој, редизајнираној методологији Евростата, коју Републички завод за статистику спроводи у оквиру истраживања Анкета о радној снази од 2021. године. Промена методологије извршена је на основу и у складу са новом Уредбом Европског парламента и Савета, која је ступила на снагу 1. јануара 2021. године. Више информација о методолошким променама и њиховим ефектима на главне статистичке показатеље може се наћи у посебној публикацији преко линка: <https://www.stat.gov.rs/vesti/20210628-anketa-o-radnoj-snazi-nova-metodologija/>

РЕЧНИК ТЕРМИНА

Класификација региона и јединица локалне самоуправе (општина) према Уредби. Уредбом је утврђена јединствена листа развијености региона (који су, према степену развијености, разврстани у развијене и недовољно развијене регионе) и општина, разврстаних у четири групе и девастирана подручја. У првој групи су општине чији је степен развијености изнад републичког просека, у другој општине са степеном развијености у распону од 80% до 100% републичког просека, трећој припадају недовољно развијене општине, чији је степен развијености у распону од 60% до 80% републичког просека, док су у четвртој групи изразито недовољно развијене општине, чији је степен развијености испод 60% републичког просека.

Девастирана подручја су општине из четврте групе чији је степен развијености испод 50% републичког просека (на основу података органа надлежног за послове статистике и финансија). Региони се разврставају на основу вредности БДП-а по становнику у региону у односу на републички просек, за референтни период. Развијени региони су региони који остварују вредност БДП-а изнад вредности републичког просека (Београдски регион и Регион Војводине). Недовољно развијени региони су региони у којима је вредност БДП-а испод вредности републичког просека (Регион Шумадије и Западне Србије и Регион Јужне и Источне Србије). Такође, статус недовољно развијеног региона има Регион Косово и Метохија.

Демографско пражњење је појам који осликава природни и механички одлив становништва у одређеном географском или административном подручју.

13. ПОЉОПРИВРЕДА

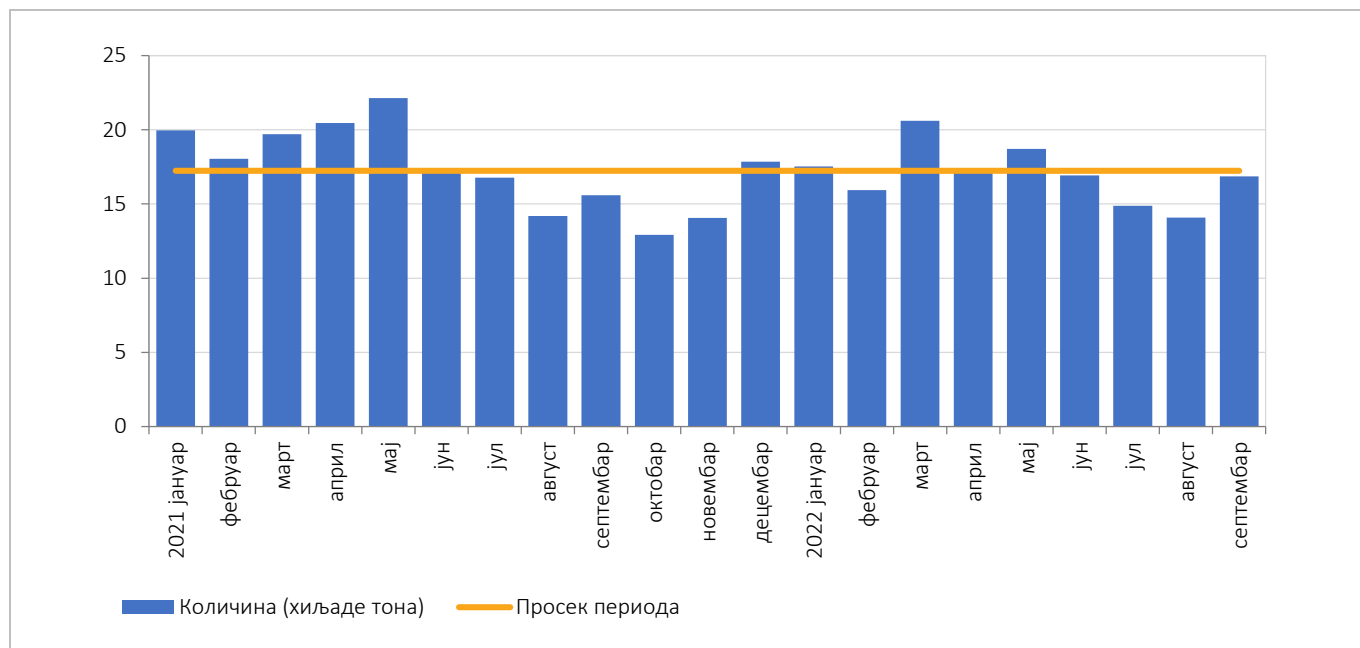
Пољопривредну производњу чине две основне гране: биљна производња и сточарска производња. Због њене специфичне природе, релевантни подаци у вези са пољопривредном производњом расположиви су, углавном, у годишњој периодици. У овом издању *Трендова* приказано је кретање појава у пољопривреди које се односе на сточарску производњу (производња конзумног крављег млека у млекарама и клање стоке у кланицама), цене пољопривредних производа и репродукционог материјала, спољнотрговинску размену пољопривредних производа, као и остварена и очекивана производња појединих биљних култура.

13.1. ЦЕНЕ МЛЕКА, ЖИТА И СТОКЕ

Процене показују да пољопривредна газдинства која се баве производњом крављег млека дистрибуирају откупним станицама (млекарама) око 59% од укупне производње²³. Од количине крављег млека које остаје на газдинству (око 41%) за исхрану чланова газдинства и стоке на газдинству искористи се око 10%, око 22% се преради у млечне производе (углавном сир и кајмак), а остатак (око 9%) прода се непосредним потрошачима. Према истом извору, губици на газдинству су незнатни (до 0,1%).

Заступљеност крављег млека у укупној производњи млека на газдинствима износи око 97%, а остало чине овчије и козје млеко. У периоду јануар–септембар 2022. године производња конзумног крављег млека у млекарама је смањена за 6,8% у односу на исти период претходне године. Посматрано квартално, у III кварталу 2022. године дошло је до пада у производњи конзумног крављег млека од 1,6% у односу на исти квартал претходне године.

Графикон 13.1. Производња конзумног крављег млека у млекарама (у хиљ. тона)

²³ Анкета о пољопривредној производњи – сточарска производња, 2021.

Откупне цене крављег млека порасле су за 32,7% у периоду јануар–септембар ове године у односу на исти период претходне године²⁴. У поређењу са истим кварталом претходне године, у III кварталу 2022. године цена млека је била већа за 52,4%.

Потрошачке цене млека имају тенденцију раста у првих девет месеци 2022. године – биле су веће за 13,5% него у истом периоду претходне године. Посматрано квартално, у III кварталу текуће године раст потрошачких цена је износио 24,0% у односу на исти квартал претходне године.

На основу упоредног приказа и претходне анализе, можемо закључити да су откупне цене крављег млека имале тенденцију бржег раста у периоду јануар–септембар 2022, у односу на исти период претходне године (раст 32,7%), док је код потрошачких цена у истом периоду овај раст износио 13,5%.

Како су у овом издању *Трендова* предмет анализе, поред сточарских производа, и поједине културе из биљне производње, као и одређене категорије стоке, неопходно је приказати и њихове откупне цене.

У периоду јануар–септембар **индекс цена жита** износио је 125,4%. У овом периоду дошло је повећања откупне цене пшенице за 53,6%, док је цена кукуруза порасла за 26,3%. Индекс цена **индустријског биља** у истом периоду порастао је за 13,0%.

Посматрано **по категоријама стоке**, у периоду јануар–септембар дошло је до повећања откупне цене говеда од 27,5% и свиња од 29,0%.

Табела 13.1. Упоредни приказ откупних и потрошачких цена крављег млека

Месец	Цена млека, дин./лит.	
	откупна цена	потрошачка цена
Јануар 2021.	32,35	91,12
Фебруар	31,94	91,22
Март	32,08	90,85
Април	32,04	90,88
Мај	31,83	91,07
Јун	31,60	90,96
Јул	31,58	90,93
Август	31,84	91,09
Септембар	32,37	91,15
Октобар	33,38	92,69
Новембар	34,40	93,81
Децембар	35,25	94,90
Јануар 2022.	36,91	95,33
Фебруар	37,54	95,50
Март	38,08	96,81
Април	39,86	97,41
Мај	40,97	101,62
Јун	42,29	104,46
Јул	45,16	110,10
Август	47,70	111,3
Септембар	53,13	117,4

Табела 13.2. Индекси цена произвођача производа пољопривреде и рибарства

	<u>IX 2022</u> IX 2021	<u>IX 2022</u> VIII 2022	<u>I–IX 2022</u> I–IX 2021
Пољопривреда и рибарство	121,8	101,3	125,4
Жита	140,8	101,4	136,8
Пшеница	146,7	103	153,6
Кукуруз	137,9	100,8	126,3
Индустријско биље	110,9	100,9	113
Стока и живина	132,6	97,3	126,7
Говеда	132,6	101,7	127,5
Свиње	137,5	94,1	129

²⁴ Реч је о ценама произвођача производа пољопривреде и рибарства – ценама по којима се врши откуп од породичних газдинстава и ценама по којима правна лица у области пољопривреде продају своје производе.

13.2. РЕПРОДУКЦИОНИ МАТЕРИЈАЛ

Стабилна и успешна производња у пољопривреди зависи од много фактора. У биљној производњи, поред правилне обраде земљишта, за високе и стабилне приносе од изузетне важности су инпути који се користе. Ту се, пре свега, мисли на семе и садни материјал, ђубрива, као и средства за заштиту. Када је реч о другој грани пољопривреде, тј. сточарској производњи, велики значај за здравље и прираст животиња има њихова адекватна исхрана, као и објекти у којима се држе. За обезбеђење свих ових услова, поред људског рада, велику улогу имају средства за рад, опрема, односно пољопривредна механизација. Због тога, пољопривредници морају да поседују одговарајућу механизацију, машине или пак за ове потребе да ангажују друге (ђубрење, прскање, жетва и сл.). Сви ови фактори чине укупну међуфазну потрошњу (која чини скоро 60% укупне вредности пољопривредне производње), а њихови индекси цена приказани су у табели 13.3.

Укупна међуфазна потрошња, односно цене репродукционог материјала, средстава рада и услуга у пољопривреди у III кварталу 2022. повећани су за 28,7% у односу на исти квартал претходне године. Посматрано по групама производа, највећи раст цена у III кварталу текуће године, у односу на исти квартал претходне године, забележен је у групама: Минерална ђубрива (126,6%), Семе (85,8%), Средства за заштиту биља (24,3%) и Одржавање објеката (16,5%).

У поређењу са претходним кварталом исте године, у III кварталу текуће године укупна међуфазна потрошња је забележила пад од 2,0%, а највећи утицај забележен је у групама: Минерална ђубрива (-10,4%) и Храна за животиње (6,2%).

Табела 13.3. Индекси цена репродукционог материјала, средстава рада и услуга у пољопривреди

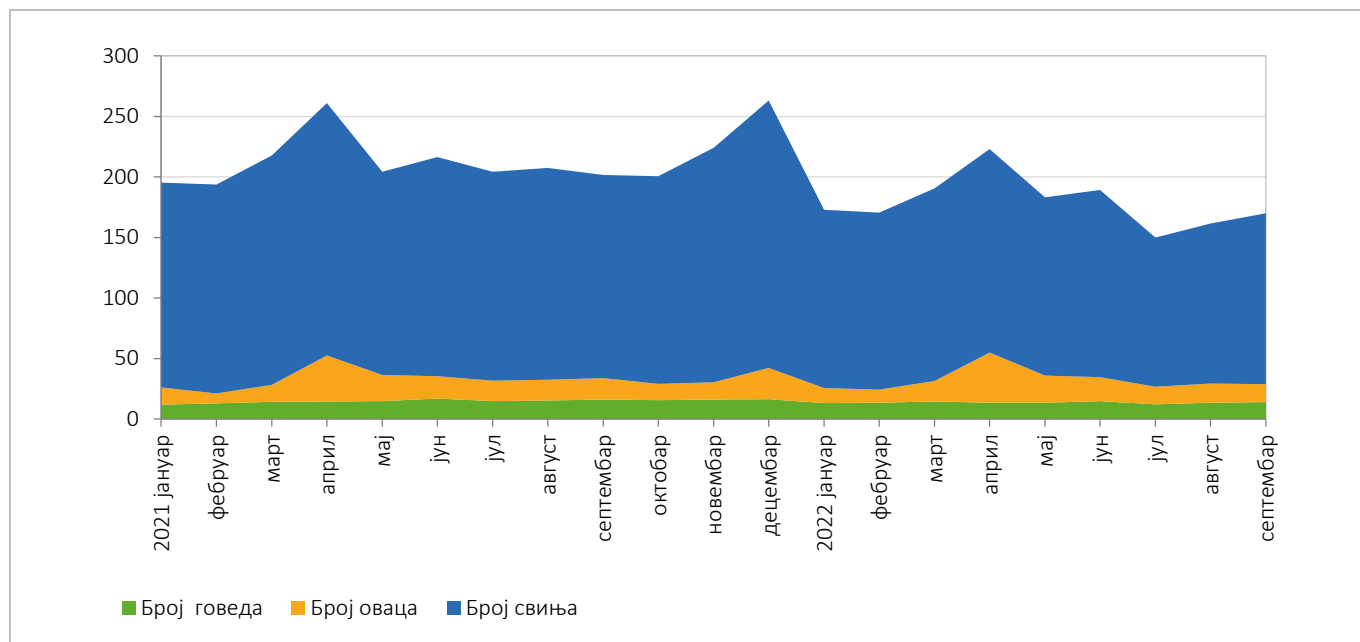
	<u>III квартал 2022</u> III квартал 2021	<u>III квартал 2022</u> II квартал 2022	<u>III квартал 2022</u> Ø 2021
Укупно	128,7	98	127,4
Производи и услуге за текућу употребу у пољопривреди	130,3	97,7	128,5
Семе	185,8	130,2	144,5
Енергенти	115,2	104,5	116,9
Минерална ђубрива	226,6	89,6	218,3
Средства за заштиту биља	124,3	99,6	127
Храна за животиње	111,7	93,8	114,2
Одржавање опреме	109	102,3	108,8
Одржавање објеката	116,5	102,2	118,4
Остали производи и услуге	104,5	100,6	105
Производи и услуге за инвестиције у пољопривреди	111,5	102	115,5
Машине у пољопривреди	111,5	102	115,5

13.3. КЛАЊЕ СТОКЕ

У Републици Србији, клање стокe се обавља у регистрованим кланицама и ван кланица, тј. на газдинствима. Кад је реч о говедима, клање у кланицама износи око 57% од укупног клања ове врсте стокe, док је код свиња и оваца претежно заступљено клање ван кланица, респективно око 60% и 83%. Подацима о клању стокe у кланицама обухваћено је клање у свим регистрованим кланицама на територији Републике Србије, којих је на дан 30. септембра 2022. било 361. У овом издању *Трендова* предмет анализе биће стока заклана у кланицама.

У првих девет месеци 2022. године, у односу на исти период претходне године, забележен је пад броја закланих **говеда** у кланицама у износу од 7,0%. Посматрано квартално, у III кварталу је забележен пад закланих говеда у кланицама од 13,8% у односу на исти квартал претходне године. У категорији закланих говеда, у III кварталу текуће године највећи пад забележен је код *говеда до једне године старости* (пад од 24,1% у односу на исти квартал претходне године). Највеће учешће у укупном клању у III кварталу ове године има категорија говеда старости 1–2 године, и то 75,2%.

Графикон 13.2. Број закланих свиња, оваца и говеда у кланицама (у хиљ.)

Број закланих **свиња** у кланицама у првих девет месеци текуће године нижи је за 17,7% него у истом периоду претходне године. Посматрано квартално, у сва три квартала број закланих свиња у кланицама био је нижи него у истом периоду претходне године: у првом за 14,9%, другом за 15,6%, а у трећем за 22,9%. У категорији закланих свиња, у III кварталу текуће године највећи пад забележен је код *свиња тежине до 25 kg* (пад од 27,6% у односу на исти квартал претходне године). Од укупно закланих свиња у кланицама највеће учешће у укупном клању ове врсте стокe има категорија свиња преко 50 kg, чак 91,7%.

Од укупног броја закланих **оваца** на територији Републике Србије само око 17% се обавља у кланицама. У периоду јануар-септембар 2022. године број закланих оваца у кланицама се повећао за 1,8% у односу на исти период претходне године. Посматрано квартално, у трећем кварталу број закланих оваца забележио је пад од 13,8% у односу на исти квартал претходне године. У категорији закланих оваца, у III кварталу текуће године једино су *шиљежад старости од шест месеци до годину дана* забележили раст (8,2% у односу на исти квартал претходне године). Од укупно закланих оваца у кланицама највеће учешће (95,2%) у укупном клању ове врсте стокe има категорија *јагњади до шест месеци*.

13.4. СПОЉНОТРГОВИНСКА РАЗМЕНА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА

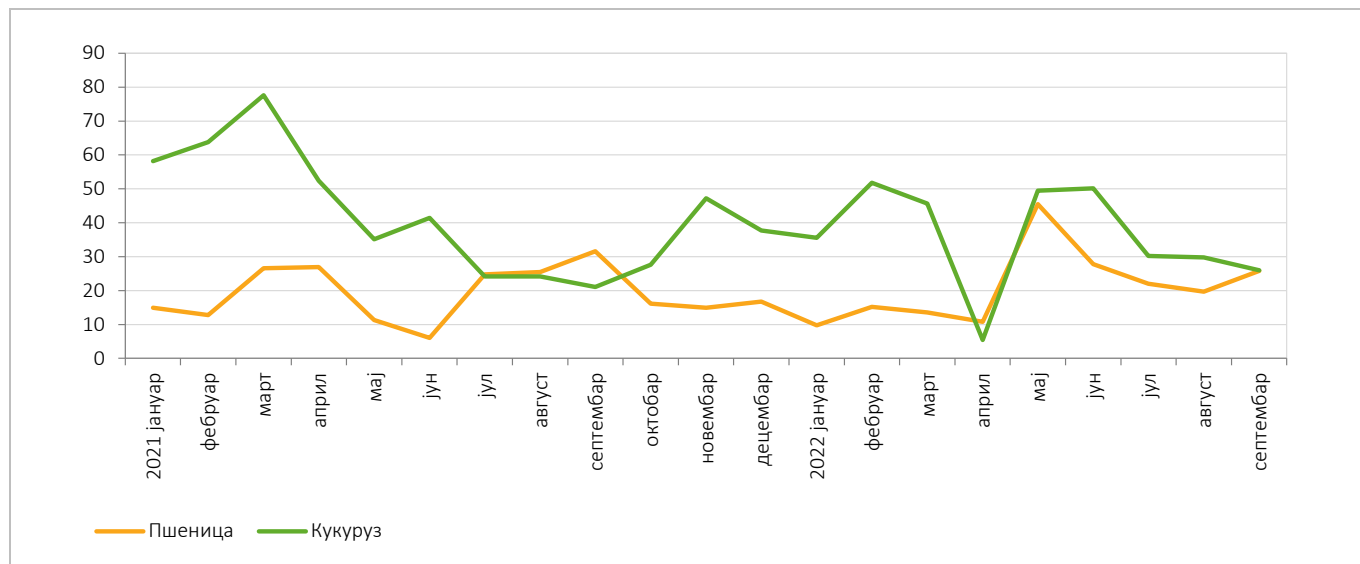
У првих девет месеци 2022. године, сектор Пољопривреда, шумарство и рибарство²⁵ остварио је позитиван спољнотрговински салдо у износу од 376,5 милиона евра. Извоз овог сектора износио је око 1 милијарду евра, што је за 4,5% мање у односу на исти период 2021. године, а учешће у укупном извозу у посматраном периоду смањено је са 6,7% на 5,0%. Увоз сектора износио је 628,0 милиона евра, што је за 27,8% више него у истом периоду претходне године, а учешће у укупном увозу смањено је са 2,4% на 2,2%.

Пад извоза у првих девет месеци текуће године највећим делом је последица кумулативног пада од 9,7% у извозу *жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица*, најзаступљеније групе у овом сектору (учешће од 64,8%). Најзаступљенија група производа, посматрано са стране увоза, јесте *гајење поврћа, коренастих и кртоластих биљака* (учешће од 17,8% у увозу сектора пољопривреде), која бележи кумулативни раст од 23,0% у периоду јануар–септембар текуће године.

Извоз кукуруза у првих девет месеци текуће године износио је 324,0 милиона евра, што представља пад од 18,6% у односу на исти период претходне године. Највише кукуруза (количински и вредносно) извезено је у Румунију (скоро 40% од укупног извоза кукуруза). Посматрано вредносно, у Италију је извезено 19,2%, а затим следе Босна и Херцеговина, Аустрија и Мађарска, са 12,0%, 8,0% и 8,0% од укупног извоза. У односу на III квартал претходне године, извоз кукуруза у III кварталу 2022. године већи је за 24%.

Извоз пшенице у девет месеци текуће године износио је 190,1 милион евра, што представља раст од 5,4% у односу на исти период претходне године. Посматрано вредносно, највише пшенице извозило се у Италију (35,8% од укупног извоза пшенице), затим у Румунију, 23,7%, а потом следе Босна и Херцеговина, Северна Македонија и Албанија са 13,4%, 10,6% и 8,9% од укупног извоза. У односу на III квартал претходне године, извоз пшенице у III кварталу 2022. године мањи је за 17,5%.

Графикон 13.3. Извоз пшенице и кукуруза по месецима (у мил. евра)

²⁵ Према КД (2010).

13.5. ОЧЕКИВАНА И ОСТВАРЕНА ПРОИЗВОДЊА ПОЈЕДИНИХ КУЛТУРА У БИЉНОЈ ПРОИЗВОДЊИ У ПОЉОПРИВРЕДНОЈ 2021/2022. ГОДИНИ

Високе температуре уз минималне падавине довеле су до смањења просечних приноса по хектару. Сам почетак године давао је оптимистичне резултате. Међутим, како је време одмицало, временске прилике су се одразиле веома неповољно по целокупну пољопривредну производњу.

Поред текуће 2022. године као „сушне године“ за пољопривреду можемо издвојити и 2000, 2003, 2007, 2012. и 2017, када су такође просечни приноси и укупна производња била далеко испод просека.

У текућој 2022. години остварена производња пшенице износи 3 113 хиљада тона, што је за 9,6% мање у односу на производњу остварену у претходној години. Насупрот ратарским културама, ситуација је била повољнија кад је реч о воћарској производњи. Остварена производња малине износила је око 115 хиљада тона (4% више у односу на претходну годину), а вишње око 116 хиљада тона (6% више него претходне године).

С друге стране, очекивана производња кукуруза је 4 523 хиљ. тона, што је за 25,0% мање у односу на производњу остварену у прошлој години. У поређењу са прошлом годином, очекује се виша производња сунцокрета за 5,9%, а мања производња шећерне репе за 21,4% и соје за 26,2%.

Табела 13.4. Остварена и очекивана производња појединих култура у биљној производњи²⁶

	Остварена производња			Очекивана производња			
	пшеница	малине	вишње	кукуруз	шећерна репа	сунцокрет	соја
Жетвена површина, ha	631 086	19 703	19 875	952 216	34 728	251 155	235 275
Принос по ha, t	4,9	5,8	8,3	4,8	46,3	2,6	1,7
Производња, t	3 113 085	114 987	164 446	4 523 043	1 609 535	643 459	398 556
Индекс, 2021=100	90,4	104	106	75	78,6	105,9	73,8

²⁶ Извор – Остварена производња пшенице и раног воћа и очекивани приноси касних усева, воћа и грожђа, стање 05.09. 2022. - <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Html/G20221265.html>

14. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ МАКРОЕКОНОМСКИХ НЕРАВНОТЕЖА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ – РЕЗУЛТАТИ ЗА СРБИЈУ

РАЗВОЈ ПРОЦЕДУРЕ ЗА ИДЕНТИФИКОВАЊЕ И КОРЕКЦИЈУ МАКРОЕКОНОМСКИХ НЕРАВНОТЕЖА ЗЕМАЉА ЧЛАНИЦА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ (енг. Macroeconomic Imbalance Procedure – MIP)

Након глобалне финансијске кризе, 2007. године, уследила је криза Еврозоне, 2010. године, која је снажно утицала на европски економски систем и у великој мери довела у питање првобитни концепт јединственог европског тржишта и Европске монетарне уније као дела Европске уније. Јавила се потреба за јачим економским управљањем и бољом координацијом политика међу државама чланицама Европске уније. С тим у вези, Европски савет је одлучио да успостави *Европски семестар*, 2010. године, као посебан инструмент надзора и заједничке координације буџетских, економских и структурних политика држава чланица са циљевима и правилима договореним на нивоу Европске уније. Структура Европског семестра почива на три стуба, а један од тих стубова је *Процедура у случају макроекономских неравнотежа* (енг. Macroeconomic Imbalance Procedure – MIP). Друга два стуба чине стратегија Европа 2020. и Пакт за стабилност и раст (енг. Stability and Growth Pact – SGP).

Процедура у случају макроекономских неравнотежа (MIP) представља главни механизам за надзор и корекцију штетних макроекономских неравнотежа у државама чланицама и њен крајњи циљ јесте јачање њихове отпорности и отпорности целокупне економије Европске уније на сличне шокове у будућности. MIP је један од шест законских предлога о економском управљању које су усвојили Европски парламент и Савет у новембру 2011. године, и, као такав, чини део правних тековина Европске уније (EU acquis), који ће земље кандидати усвојити до датума приступања.

Полазна основа Процедуре у случају макроекономских неравнотежа јесте *Извештај о механизму упозоравања* (енг. Alert Mechanism Report- AMR) Европске комисије. Извештај се заснива на економској интерпретацији дефинисаних индикатора за праћење макроекономских неравнотежа – MIP индикатори, представљених у форми табеле постигнућа (енг. MIP Scoreboard). Реч је о 14 основних индикатора стања и токова који треба да укажу на појаву макроекономских неравнотежа које настају на кратак рок и неравнотежа које настају због структурних и дугорочних трендова. За сваки показатељ дефинисана је референтна вредност, у односу на коју се оцењују остварења држава чланица. На основу резултата детаљног прегледа поменутих индикатора, Европска комисија одлучује о евентуалном покретању поступка у случају прекомерних макроекономских неравнотежа.

Имајући у виду да неке неравнотеже могу бити део динамичког прилагођавања привреде и да све неравнотеже не захтевају интервенцију политике, основне индикаторе (енг. MIP Scoreboard) не треба механички тумачити. Њихово економско тумачење је допуњено анализом ширег скупа помоћних индикатора (енг. MIP Auxiliary), који, међутим, немају придружене референтне вредности (прагове). Постоји 28 помоћних индикатора који пружају додатне информације о аспектима повезаним са општом макроекономском ситуацијом.

Сваки AMR извештај је пропраћен статистичким анексом, који садржи основне и помоћне MIP индикаторе за сваку државу чланицу и обухвата период од 10 година. Списак и структура основних и помоћних индикатора подложни су променама током времена како би на најбољи начин одсликавали промене односно претње макроекономској стабилности.

14.1. ОСНОВНИ ИНДИКАТОРИ (енг. MIP Scoreboard) ЗА ПРАЋЕЊЕ МАКРОЕКОНОМСКИХ НЕРАВНОТЕЖА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Главно аналитичко средство за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији су MIP индикатори (engl. Macroeconomic Imbalances Procedure indicators), који представљају инструмент упозорења, тако што идентификују потенцијалне макроекономске ризике у њиховој раној фази, како би се превенирао настанак тешких макроекономских неравнотежа, али и кориговале већ настале неравнотеже.

Основних (енг. MIP Scoreboard) индикатора има 14 и обухватају индикаторе унутрашње и спољне неравнотеже, као и индикаторе запослености. Представљени су у форми табеле постигнућа, при чему је за сваки показатељ дефинисана референтна вредност, у односу на коју се оцењују остварења држава чланица. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа обухватају: *индикаторе унутрашње неравнотеже* (задуженост, индикатори кретања на финансијском тржишту и тржишту некретнина [цене некретнина], незапосленост), *индикаторе спољне неравнотеже и конкурентности* (текући рачун платног биланса, реално кретање ефективног девизног курса [енг. Real Effective Exchange Rate – REER], удео на извозним тржиштима и номинални јединични трошкови рада) и *индикаторе запослености*. Помоћних индикатора (енг. MIP Auxiliary) има 28 и пружају додатну подршку економском тумачењу података.

МИП основни (енг. MIP Scoreboard) индикатори

Индикатори спољне неравнотеже

- ❑ Салдо текућег рачуна (% БДП-а) – трогодишњи покретни просек
- ❑ Међународна инвестициона позиција (% БДП-а) – текућа година
- ❑ Реални ефективни девизни курс, % промена (3 године)
- ❑ Удео у светском извозу робе и услуга – % промена (5 година)
- ❑ Номинални индекс јединичних трошкова рада – % промена (3 године)

Индикатори унутрашње неравнотеже

- ❑ Индекс цена станова – дефлациониран потрошњом, % промена (1 година)
- ❑ Кредитни токови приватног сектора, консолидовани, (% БДП-а)
- ❑ Дуг приватног сектора, консолидовани, (% БДП-а)
- ❑ Бруто дуг опште државе, (% БДП-а)
- ❑ Стопа незапослености – трогодишњи покретни просек (%)
- ❑ Укупне обавезе финансијског сектора, неконсолидоване – % промена (1 година)

Индикатори запослености

- ❑ Стопа активности – % укупног становништва старости 15–64 (трогодишња промена у п. п.)
- ❑ Дугорочна стопа незапослености – % активног становништва 15–74 (трогодишња промена у п. п.)
- ❑ Стопа незапослености младих – % активног становништва 15–24 (трогодишња промена у п. п.)

14.2. ОСНОВНИ ИНДИКАТОРИ МАКРОЕКОНОМСКИХ НЕРАВНОТЕЖА СРБИЈЕ

Од укупно четрнаест основних (енг. MIP Scoreboard) индикатора, анализом је обухваћено осам, за које су подаци директно доступни. Реч је о следећим индикаторима: салдо текућег рачуна платног биланса, међународна инвестициона позиција, удео у светском извозу робе и услуга, бруто дуг опште државе, стопа незапослености, стопа активности, стопа дугорочне незапослености и стопа незапослености младих.

Анализа упућује на резултате које би Србија остварила хипотетичким учествовањем у регуларном годишњем циклусу спровођења MIP процедуре. С циљем обезбеђивања упоредивости међу државама чланицама ЕУ, Европска комисија прописује да се приликом обрачуна појединих индикатора користе тачно одређене базе података релевантних међународних институција. Реч је, заправо, о MIP индикаторима који се обрачунавају као количник две величине, при чему се подаци за величину у имениоцу преузимају из поменутих база података. То је случај, на пример, са индикатором удела у светском извозу робе и услуга, за чији обрачун се користе подаци из базе података Међународног монетарног фонда¹². Будући да је реч о годишњем податку, последњи расположиви податак односи се на 2021. годину.

Табела 14.1. Постигнућа Србије према основним индикаторима макроекономских неравнотежа, 2015–2021.

	Дефиниција	Референтна вредност	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Салдо текућег рачуна	Трогодишњи покретни просек, % БДП-а	-4% БДП-а / 6% БДП-а	-4,94	-3,99	-3,87	-4,33	-5,65	-5,28	-5,5
Нето међународна инвестициона позиција	Текућа година, % БДП-а	-35% БДП-а	-94,79	-94,27	-90,68	-87,56	-87,99	-90,30	-83,06
Удео у светском извозу робе и услуга	Петогодишња % промена	-6%	22,49	36,98	46,42	25,89	31,44	38,35	31,79
Бруто дуг опште државе	Текућа година, % БДП-а	60% БДП-а	71,20	68,70	58,62	54,35	52,82	57,82	57,14
Стопа незапослености	Трогодишњи покретни просек, %	10%	21,16	18,62	16,60	14,85	13,12	11,53	10,64
Стопа активности становништва 15–64 год.	Трогодишња промена у п. п.	-0,2 п. п.	-0,01	-0,01	0,05	0,06	0,03	0,01	0,05
Дугорочна стопа незапослености активне популације 15–74 год.	Трогодишња промена у п. п.	0,5 п. п.	-0,39	-0,41	-0,36	-0,33	-0,39	-0,40	-
Стопа незапослености младих 15–24 год.	Трогодишња промена у п. п.	2 п. п.	-0,16	-0,30	-0,33	-0,31	-0,21	-0,16	-0,14

Од посматраног броја индикатора (осам) Србија тренутно премашује референтне вредности у неповољном смеру за три индикатора (салдо текућег рачуна, нето међународна инвестициона позиција и стопа незапослености).

Ниво текућег дефицита у Србији, који задовољава критеријуме једино у 2016. и 2017. години, углавном превазилази референтни распон (доња граница референтног распона је -4,0%), као последица повећања спољнотрговинског дефицита услед значајнијег раста робног дефицита (и поред истовременог раста суфицита на рачуну услуга).

¹² <https://data.imf.org/?sk=7A51304B-6426-40C0-83DD-CA473CA1FD52&sid=1542633711584>

Висок негативан салдо међународне инвестиционе позиције као % БДП-а, који премашује референтну вредност (-35% БДП-а), током целокупног посматраног периода, указује на високу зависност Србије од иностраних средстава.

Када је реч о показатељу удела извоза у светском извозу (динамика петогодишње промене), Србија у посматраном периоду, остварује вредности изнад постављене доње границе за овај показатељ (референтна вредност -6%), и у континуитету испуњава критеријум за овај показатељ.

Према стопи незапослености, у целокупном посматраном периоду, Србија бележи вредности које су изнад референтне вредности за овај показатељ (10%), при чему треба нагласити неспоран допринос пакета економских мера очувању радних места и изостанку већих негативних ефеката пандемије коронавируса на индикаторе тржишта рада. Србија је са вредношћу стопе незапослености од 10,6% у 2021. години, незнатно изнад дефинисане граничне вредности МИП-а (10%).

Код осталих показатеља тржишта рада, уместо годишњих вредности, узимају се трогодишње промене, изражено процентним поенима, како би се акценат ставио на средњорочну способност прилагођавања тржишта рада.

Динамика осталих показатеља тржишта рада (стопа активности радно способног становништва, дугорочна стопа незапослености и стопа незапослености младих), креће се у позитивном смеру и у посматраном периоду превазилази референтне вредности трогодишњих промена.

14.2. САЛДО ТЕКУЋЕГ РАЧУНА ПЛАТНОГ БИЛАНСА (РЕФЕРЕНТНИ РАСПОН ОД -4% ДО +6% НОМИНАЛНОГ БРУТО ДОМАЋЕГ ПРОИЗВОДА У ТРОГОДИШЊЕМ ПОКРЕТНОМ ПРОСЕКУ)

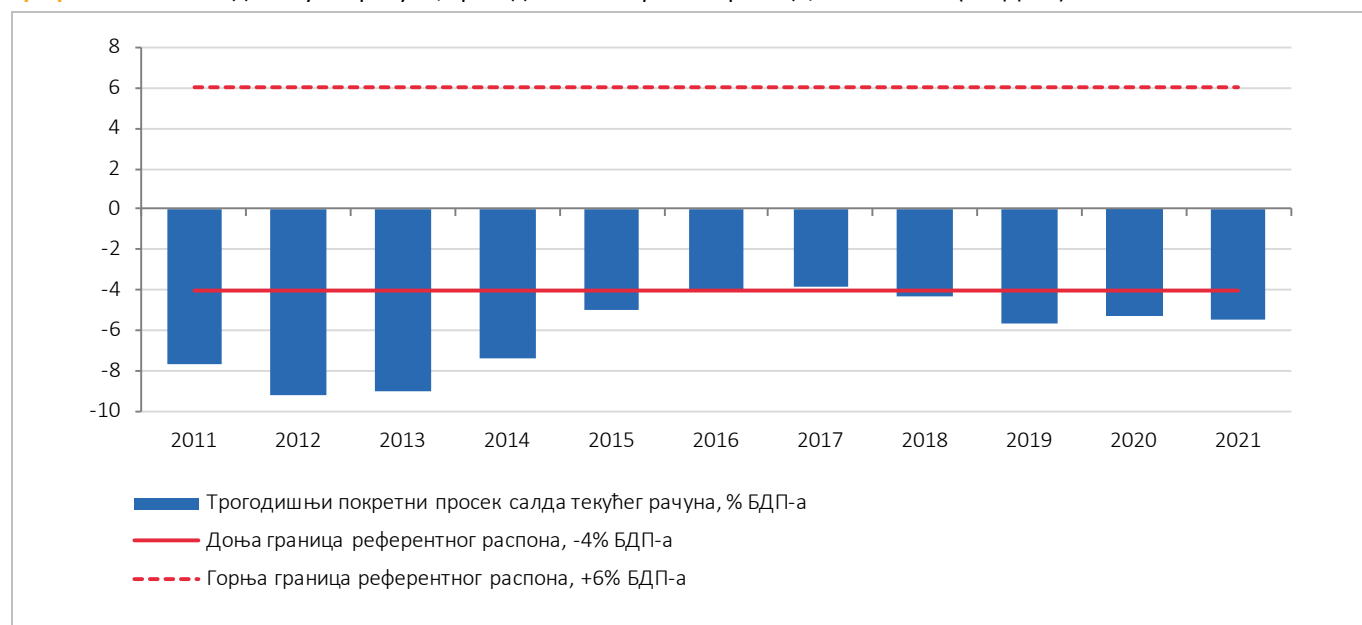
Салдо текућег рачуна платног биланса представља један од најважнијих и најчешће коришћених показатеља екстерне макроекономске позиције земље. Постојање неравнотежа на текућем рачуну може указивати на повећану изложеност економије екстерним шокovima, али и на присуство других макроекономских неравнотежа. При томе, Европска комисија не вреднује неравнотеже на текућем рачуну симетрично. Већа важност се придаје дефицитима који су често повезани са низом других макроекономских неравнотежа и ризика. Ризици који произлазе из суфицита на текућем рачуну нису занемарљиви, али су ипак знатно блажи од ризика повезаних са дефицитима.

Приликом одабира показатеља за салдо текућег рачуна, уместо годишњег односа салда текућег рачуна и БДП-а, користи се трогодишњи покретни просек тог односа, с циљем да се ублаже ефекти могућих наглих годишњих колебања у салду текућег рачуна. Границе референтног распона утврђене су на -4% БДП-а и +6% БДП-а.

Према овом показатељу, Србија задовољава критеријуме једино у 2016. и 2017. години, када је трогодишњи просек односа салда текућег рачуна и БДП-а износио -4,0% и -3,9%, редом (доња граница референтног распона је -4,0%). У свим осталим годинама Србија не задовољава критеријум за овај показатељ.

Треба очекивати да Србија и у наредним годинама неће испунити критеријум за овај показатељ с обзиром на начин његовог израчунавања и на чињеницу да почев од 2017. године раст учешћа дефицита текућег рачуна у БДП-у варира на нивоу од око 5%.

Графикон 14.1. Салдо текућег рачуна, трогодишњи покретни просеци, 2011–2021. (% БДП-а)

Овакав ниво текућег дефицита последица је повећања спољнотрговинског дефицита услед значајнијег раста робног дефицита (и поред истовременог раста суфицита на рачуну услуга). Негативан салдо спољнотрговинске робне размене износио је 5 924 мил. евра у 2021. години, што је 11,1% БДП-а. Истовремено остварени суфицит у трговини услугама износио је 1 398 мил. евра, што представља 2,6% БДП-а. И поред вишегодишњег тренда раста учешћа суфицита у трговини услугама у БДП-у, спољнотрговински дефицит резултат је искључиво пораста робног дефицита. Раст дефицита робне размене повезан је са растом домаће тражње, али и порастом увоза средстава за репродукцију, а услед енергетске кризе и раста цена енергената на светском тржишту.

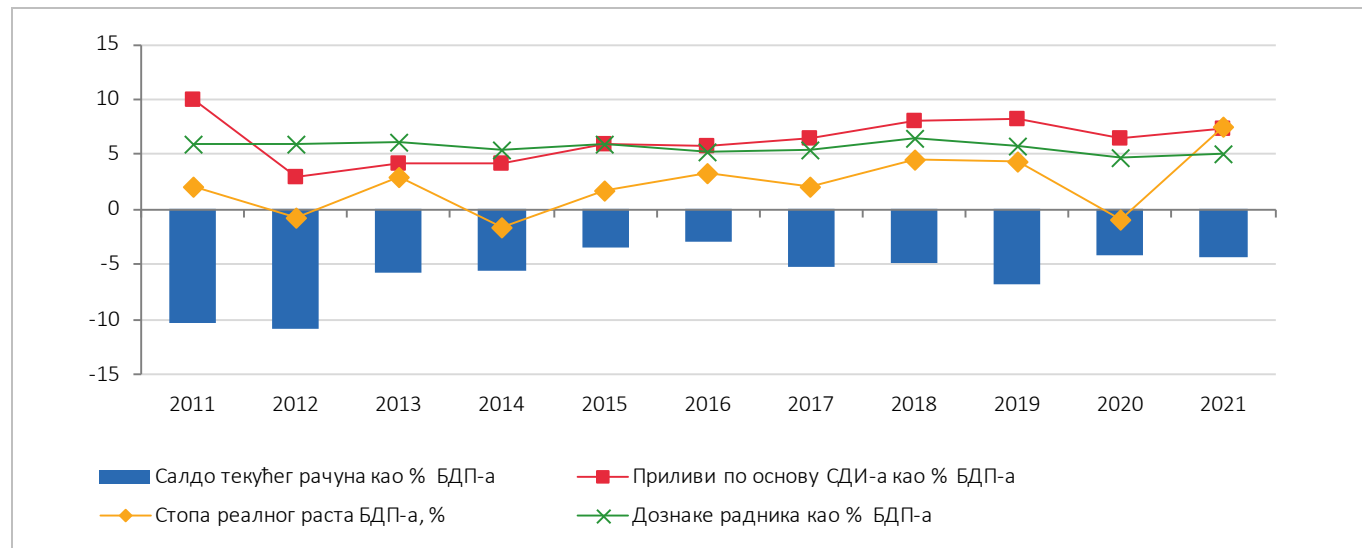
Табела 14.2. Платни биланс Србије, 2015–2021.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Салдо текућег рачуна, мил. евра	-1.233,8	-1.074,9	-2.050,8	-2.076,1	-3.160,9	-1.928,8	-2.296,4
Салдо текућег рачуна, % БДП-а	-3,5	-2,9	-5,2	-4,8	-6,9	-4,1	-4,3
Спољнотрговински салдо (робе и услуга), мил. евра	-2.915,4	-2.211,9	-3.031,4	-4.090,6	-4.611,6	-4.099,1	-4.525,5
Спољнотрговински салдо, % БДП-а	-8,2	-6,0	-7,7	-9,5	-10,0	-8,8	-8,5
Извоз робе и услуга, мил. евра	15.727,6	17.384,9	19.312,0	21.166,3	23.348,6	22.270,8	28.583,3
Извоз робе и услуга, индекси, претходна год.=100	108,8	110,5	111,1	109,6	110,3	95,4	128,3
Увоз робе и услуга, мил. евра	18.643,0	19.596,8	22.343,4	25.256,9	27.960,2	26.369,9	33.108,8
Увоз робе и услуга – индекси, претходна год.=100	103,0	105,1	114,0	113,0	110,7	94,3	125,6
Покривеност увоза извозом, %	84,4	88,7	86,4	83,8	83,5	84,5	86,3

У 2021. години дефицит текућег рачуна износио је 2,3 млрд евра или 4,3% БДП-а. Овај дефицит је донекле компензован приливом од секундарног дохотка (5,1 млрд евра или 10% БДП-а), и то пре свега по основу прилива дознака из иностранства (2,7 млрд евра или 5% БДП-а), уз раст суфицита на рачуну услуга, док је дефицит примарног дохотка продубљен и у 2021. години износи 2,1 млрд евра или 3,9% БДП-а, претежно услед већих расхода по основу дохотка од страних директних инвестиција. Прилив капитала у Србију по основу страних директних инвестиција премашао је рекордан ниво који је остварен у 2019. (3,8 млрд евра или 8,3% БДП-а) и у 2021. години износио је 3,9 млрд евра или

7,3% БДП-а. Од 2015. године текући дефицит Србије је у потпуности покривен нето приливом страних директних инвестиција, што се очекује и у наредним годинама (пројектовани нето прилив СДИ од око 5% БДП-а). Нето прилив портфолио инвестиција у 2021. години износио је 1,6 млрд евра, захваљујући, пре свега, успешним емисијама еврообвезница на међународном тржишту, док је по основу осталих инвестиција забележен одлив од 416 мил. евра или 80% мање у односу на претходну годину.

Графикон 14.2. Салдо текућег рачуна по одабраним компонентама, 2011–2021. (% БДП-а)

14.2. МЕЃУНАРОДНА ИНВЕСТИЦИОНА ПОЗИЦИЈА (РЕФЕРЕНТНА ВРЕДНОСТ ОД -35% НОМИНАЛНОГ БДП-А У ТЕКУЋЕМ ПЕРИОДУ)

Међународна инвестициона позиција представља разлику између стране финансијске активе и пасиве земље. Другим речима, разлика између финансијских средстава којима једна економија располаже и средстава која дугује одражава стање њених међународних улагања. Па тако, у зависности од предзнака међународне инвестиционе позиције, земља може бити нето кредитор или нето дужник у односу на остатак света.

Заједно са показатељем салда текућег рачуна платног биланса, користи се у анализи стања и динамике екстерне позиције земље (енг. *stock-flow analysis*) и служи за процену изложености ризику земље у економским односима са иностранством.

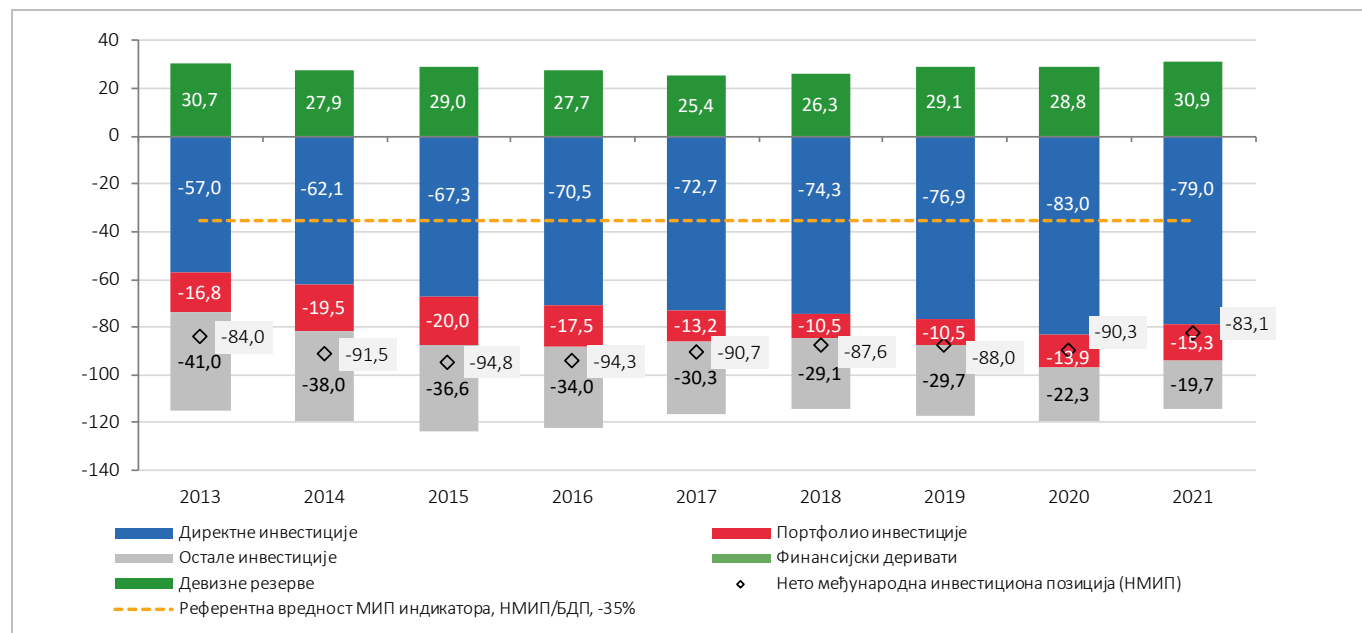
Као показатељ користи се однос стања међународних улагања и БДП-а у текућем раздобљу. Референтна вредност износи -35% БДП-а, што значи да државе чије нето иностране обавезе премашују 35% БДП-а не задовољавају овај показатељ.

Међународна нето инвестициона позиција¹³(МИП) земље представља важан показатељ макроекономских ризика у будућности, јер осим нето обавеза по основу страних кредита обухвата и обавезе по основу страног капитала. Са просечним учешћем нето иностраних обавеза, у периоду 2013–2021. године, од око 90% у номиналном БДП-у, Србија знатно премашује утврђену референтну вредност за показатељ стања међународних улагања (-35% БДП-а). Висока негативна вредност нето иностраних обавеза указује на високу зависност од иностраних средстава, као и на потенцијалну опасност од избијања дужничке кризе.

¹³ Међународна нето инвестициона позиција представља разлику између девизних резерви, кредита датих иностранству и капитала уложеног у иностранство, са једне стране, и кредита узетих из иностранства и страног капитала уложеног у земљу, са друге стране.

Као главни покретач негативног МИП-а у свим годинама јављају се директне инвестиције. Учешће негативне позиције директних инвестиција у БДП-у кретало се између 57,0% и 83,0%. Негативна позиција у свим посматраним годинама забележена је и код осталих (између 19,7% и 41,0% БДП-а) и портфолио инвестиција (између 10,5% и 20,0% БДП-а). Позитивна нето позиција забележена је у свим годинама код девизних резерви, чије се учешће у БДП-у у посматраном периоду кретало између 25,4% и 30,9%. Иако је позитивна нето позиција забележена у свим годинама и код финансијских деривата, треба рећи да је у случају Републике Србије релативни значај ове категорије занемарљив.

Графикон 14.3. Структура међународне инвестиционе позиције по функционалним категоријама, 2013–2021. (% БДП-а)

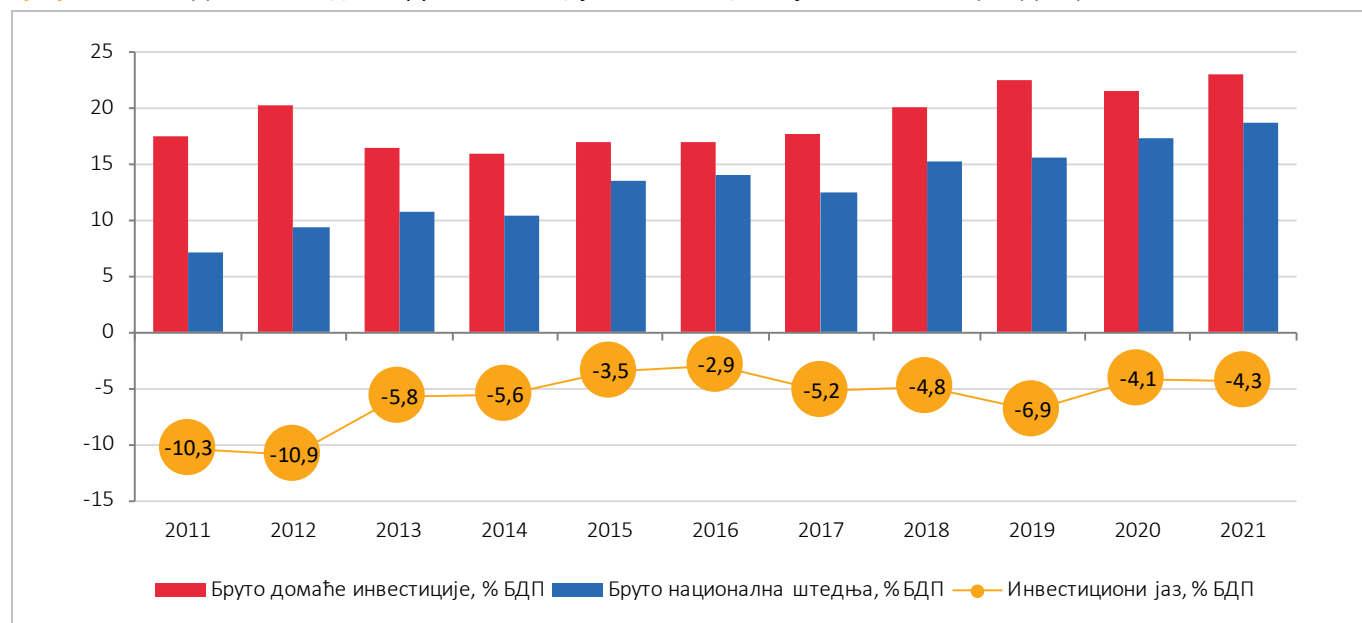

Табела 14.3. Нето инвестициона позиција Србије, стање на крају године, 2015–2021.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Директне инвестиције	-24.060	-25.941	-28.510	-31.868	-35.388	-38.849	-42.112
Портфолио инвестиције	-7.147	-6.453	-5.184	-4.500	-4.836	-6.517	-8.178
Финансијски деривати	32	38	28	49	50	53	29
Остале инвестиције	-13.081	-12.520	-11.875	-12.497	-13.682	-10.452	-10.489
Девизне резерве	10.378	10.205	9.962	11.262	13.378	13.492	16.455
Нето међународна инвестициона позиција (МИП), у мил. евра	-33.877	-34.672	-35.579	-37.555	-40.478	-42.274	-44.294
% БДП-а							
Директне инвестиције	-67,3	-70,5	-72,7	-74,3	-76,9	-83,0	-79,0
Портфолио инвестиције	-20,0	-17,5	-13,2	-10,5	-10,5	-13,9	-15,3
Финансијски деривати	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Остале инвестиције	-36,6	-34,0	-30,3	-29,1	-29,7	-22,3	-19,7
Девизне резерве	29,0	27,7	25,4	26,3	29,1	28,8	30,9
МИП/БДП, % (референтна вредност је -35% БДП-а)	-94,79	-94,27	-90,68	-87,56	-87,99	-90,30	-83,06

Непосредан узрок неповољне међународне нето имовинске позиције Србије је висок дефицит у текућем платном билансу, као последица ниског нивоа домаће штедње. Стога се знатан део инвестиција финансира страним средствима – кредитима или страним инвестицијама.

Графикон 14.4. Домаћа штедња, бруто инвестиције и инвестициони јаз, 2011–2021. (% БДП-а)

14.3. УДЕО У СВЕТСКОМ ИЗВОЗУ РОБЕ И УСЛУГА (РЕФЕРЕНТНА ВРЕДНОСТ ОД -6% КОД ПЕТОГОДИШЊЕ ПРОЦЕНТУАЛНЕ ПРОМЕНЕ)

Као показатељ за праћење динамике удела у светском извозу узима се петогодишња промена удела поједине државе у укупном светском извозу. Коришћењем даљег референтног раздобља настоје се обухватити дуготрајније промене у релативној конкурентности економије. Референтна вредност износи -6%, што значи да држава чији је губитак удела у светском извозу у протеклих пет година био већи од 6% неће задовољити овај показатељ.

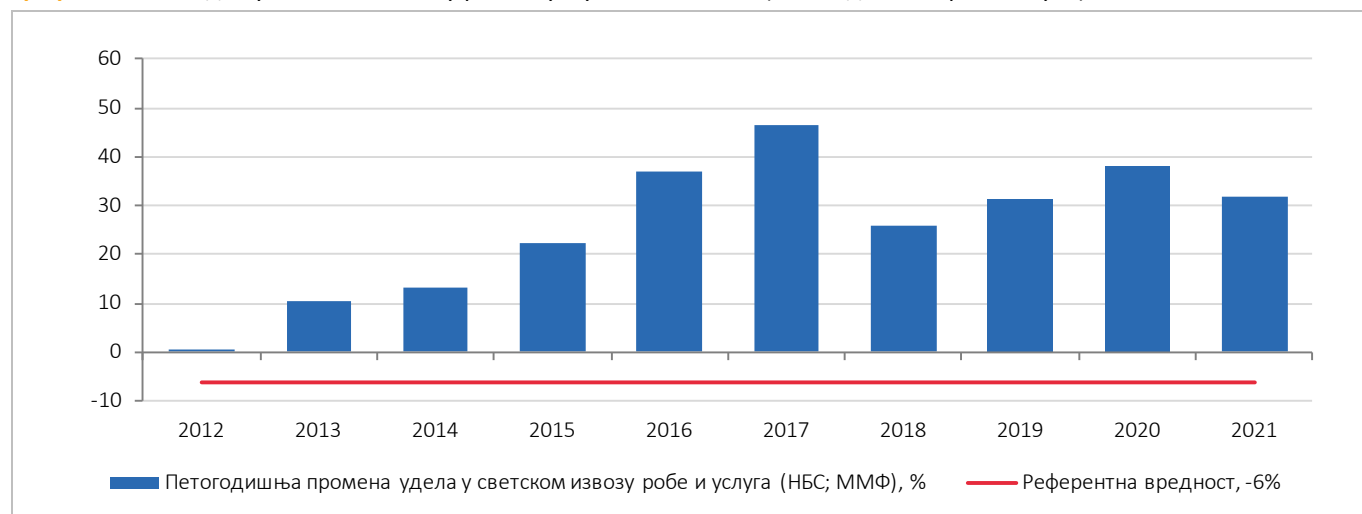
Показатељ удела у светском извозу робе и услуга има за циљ откривање структурних губитака у конкурентности. Наиме, промена удела у светском извозу не мора бити резултат промене ценовне или трошковне конкурентности, већ одраз структурних и квалитативних промена у структури извоза, географске специјализације извоза или кретања релативне продуктивности, која је у дугом року кључни фактор извоза.

У целокупном посматраном периоду 2012–2021. године, динамика петогодишње промене удела извоза Србије у светском извозу робе и услуга кретала се изнад постављене доње границе за овај показатељ (референтна вредност -6%). С тим у вези, Србија је у континуитету испуњавала критеријум за овај показатељ за цео период посматрања.

Након пада учешћа извоза Србије у светском извозу на свега 0,4% у 2012. години, услед ниске иностране тражње и неповољних економских кретања у земљама ЕУ, у наредном петогодишњем периоду (2013–2017) забележен је двоцифрени раст извозног тржишног удела Србије, који се из године у годину повећавао. У 2018. дошло је до његовог успоравања, и то са 46,4% у 2017. години, када је био највиши, на 31,8% у 2021. години. Овакав раст у годинама након 2013. повезан је са ниским трошковима производње и самим тим са јачањем ценовне конкурентности земље. У 2021. години је дошло до интензивног раста извоза робе од 29,1%, који је вођен, пре свега, опоравком извоза прерађивачке индустрије, и био би бржи да није било поремећаја у глобалним ланцима снабдевања. На боље извозне перформансе значајно је утицала већа производња и извоз у рударству, који је забележио рекордан износ од 819,5 мил. евра, што је

готово у потпуности резултат експлоатације руда метала са извозом од 800 мил. евра. Поред тога, и пољопривреда бележи раст извоза упркос нешто слабијој пољопривредној сезони. Раст извоза услуга у 2021. износио је 26% и вођен је извозом ИКТ услуга, као и туристичких услуга које су се током 2021. године у потпуности опоравиле.

Графикон 14.5. Удео у светском извозу робе и услуга, 2011–2021. (петогодишња промена у %)

Такође, учешће броја извозних фирми у иностраном власништву у укупном броју извозника у Србији је значајно, што представља индиректни канал прилива страних директних инвестиција, који утиче на БДП и побољшава перформансе извоза земље. Спољнотрговинска робна размена била је највећа са земљама са којима Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Земље чланице Европске уније чине око 60,3% укупне размене у 2021. години. Са земљама ЦЕФТА, Србија бележи суфицит у размени од 1,8 млрд евра.

14.4. ДУГ ОПШТЕГ НИВОА ДРЖАВЕ (РЕФЕРЕНТНА ВРЕДНОСТ ОД 60% НОМИНАЛНОГ БДП-А У ТЕКУЋЕМ ПЕРИОДУ)

Дуг општег нивоa државе дефинисан је у оквиру Процедуре о прекомерном дефициту (енг. *Excessive Deficit Procedure – EDP*) као номинално исказани укупни бруто дуг на крају године. Реч је о консолидованом износу дуга између и унутар сектора опште државе. Дуг опште државе је укључен у *MIP* показатеље како би се стекао увид у укупну задуженост свих сектора економије, заједно са показатељем дуга приватног сектора.¹⁴

Референтна вредност за овај показатељ је 60% БДП-а.

У посматраном периоду, Србија није испуњавала критеријум за индикатор дуга општег нивоa државе једино у периоду 2014–2016. године, када је учешће дуга опште државе у номиналном БДП-у било изнад референтне вредности од 60%. Највеће учешће дуга забележено је у 2015. години и износило је 71,2%.

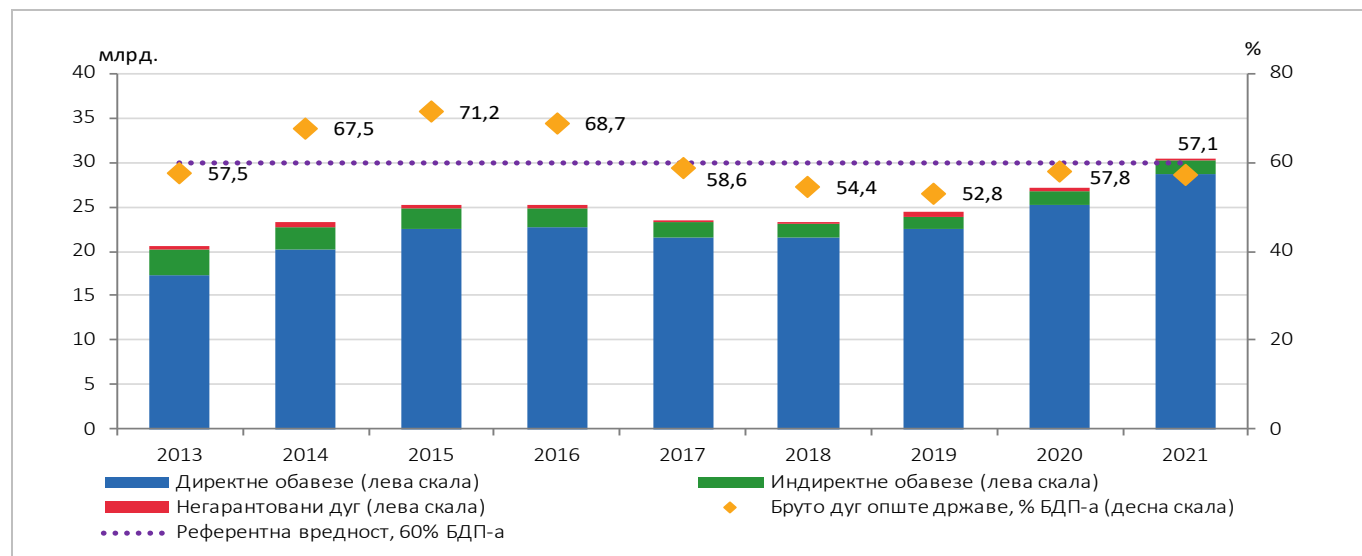
Повећању дуга највише је допринело финансирање фискалног дефицита, потом одобравање гаранција јавним и државним предузећима, али и негативна курсна разлика, као и покривање губитака државних банака. У периоду након 2016. године забележено је смањење учешћа дуга опште државе. Тренд смањења учешћа дуга прекинут је 2020. године, при чему је узлазни тренд уско повезан са пандемијом коронавируса и антикризним мерама Владе. На крају 2021. године

¹⁴ Дуг приватног сектора није обухваћен овом анализом, будући да подаци неопходни за обрачун овог показатеља нису расположиви у складу са циљаном ЕУ методологијом, те није могуће вршити поређење са референтним вредностима, као ни са земљама ЕУ.

Дуг приватног сектора дефинисан је као однос обавеза сектора домаћинстава и нефинансијског сектора по преузетим кредитима и емитованим хартијама од вредности и БДП-а. Рачуна се помоћу неконсолидованих података у оквиру статистике годишњих финансијских рачуна. Референтна вредност за овај показатељ износи 160% БДП-а. Прикупљање и објављивање ових података је у надлежности НБС.

забележен је дуг општег нивоа државе од 30,5 млрд евра, што чини 57,1% номиналног БДП-а (смањење од 0,7 п. п. у односу на 2020). Структурна побољшања привреде подржана мерама економске политике дала су резултате већ у првој половини 2021. године. Крајем 2021. године је извршен превремени откуп седмогодишње динарске државне обвезнице која доспева у јулу 2023. године у укупном износу од 3,45 млрд динара, као и дванаестоипогодишње динарске државне обвезнице која доспева у августу 2032. године у укупном износу од 3,1 млрд динара. На крају 2021. године највећи део јавног дуга општег нивоа државе Републике Србије је са фиксном каматном стопом (86,6%), док се на јавни дуг са варијабилном каматном стопом односи 13,4% укупног јавног дуга. Такође, имајући у виду кретање инфлације, трошкови задуживања су се незнатно повећали.

Графикон 14.6. Кретање дуга опште државе, 2013–2021.

Извор: Управа за јавни дуг.

Неиспуњавање критеријума за однос дуга опште државе и БДП-а представљало би знатан ризик за Србију, јер је иста референтна вредност за дуг државе прописана и у оквиру критеријума номиналне конвергенције које државе треба да задовоље пре увођења евра. С тим у вези, премашивањем референтне вредности код овог показатеља Србија би угрозила перспективу да у ближој будућности испуни, на првом месту, критеријуме за ЕУ чланство у економској унији, а потом и монетарној унији.

14.5. СТОПА НЕЗАПОСЛЕНОСТИ (РЕФЕРЕНТНА ВРЕДНОСТ ОД 10% У ТРОГОДИШЊЕМ ПОКРЕТНОМ ПРОСЕКУ, %)

Стопа незапослености представља проценат незапослених лица у укупном броју активног становништва старости 15 и више година. Укључена је међу показатеље јер висока незапосленост може упућивати на неповољну алокацију ресурса у економији и недовољну способност прилагођавања економије. Уместо годишњих вредности, код овог показатеља узимају се трогодишњи покретни просеци стопе незапослености како би се акценат ставио на средњорочну способност прилагођавања тржишта рада. Референтна вредност за овај показатељ износи 10%.

Према стопи незапослености, у целокупном посматраном периоду 2013–2021, Србија бележи вредности које су изнад референтне вредности за овај показатељ (10%). У 2013. ово одступање је било највише и износило је 13 п. п. Након тога, долази до његовог континуираног смањења, да би у 2021. години, према овом показатељу, Србија била за 0,6 п. п. изнад граничне вредности у склопу МИП-а.

Графикон 14.7. Стопа незапослености, трогодишњи покретни просек, 2013–2021.

Према Анкети о радној снази, стопа незапослености у 2021. износила је 11%, а број незапослених лица око 352 400. У односу на 2020, број незапослених је повећан за око 53 000. Услед повећања броја незапослених, уз истовремени раст броја запослених, дошло је до раста стопе незапослености за 1,3 п. п. у односу на 2020. годину.

Успех економског пакета мера верификован је изостанком већих негативних ефеката пандемије на тржиште рада, те су у значајној мери очувана радна места и зараде, како у приватном тако и у јавном сектору, а сценарио осетнијег повећања незапослености је избегнут.

Међутим, и поред побољшања показатеља на тржишту рада, они су и даље неповољнији него у ЕУ. Стопа незапослености у Србији је виша, док је стопа запослености нижа него у ЕУ. Разлика постоји и у структури запослених лица по секторима: у Србији, у односу на ЕУ, далеко је већи удео запослених у пољопривреди, а мањи у услужним делатностима. Треба очекивати да Србија и у наредним годинама неће испунити критеријум за овај показатељ с обзиром на начин његовог израчунавања и динамику конвергенције стопе незапослености ка граничној вредности у оквиру МИП-а.

14.6. СТОПА АКТИВНОСТИ СТАНОВНИШТВА 15–64 ГОДИНЕ (РЕФЕРЕНТНА ВРЕДНОСТ ОД -0,2 П. П. КОД ТРОГОДИШЊЕ ПРОМЕНЕ У П. П.)

Динамика стопе активности омогућава праћење преласка радне снаге из статуса активних лица у неактивност (становништво ван радне снаге)¹⁵ – што укључује лица која одлазе у пензију, „обесхрабрену“ радну снагу, која одустаје од налажења посла, и „нову радну снагу“, која улази на тржиште рада. Стопа активности је такође релевантна при анализи утицаја на потенцијални аутпут, односно БДП, будући да ниска активност имплицира редуковану понуду рада, а тиме и неискоришћен производни капацитет у економији земље. Референтна вредност за овај показатељ износи -0,2 п. п. код трогодишње промене.

У периоду 2013–2021. године Србија је премашивала референтну вредност за показатељ стопе активности становништва 15–64 године у оквиру МИП-а. У 2018. години, трогодишња промена у стопи активности становништва 15–64 године достиже највишу вредност у целокупном посматраном периоду и износи 0,06%. Стопа активности се показала прилично отпорном на успоравање које је започело пре пандемије.

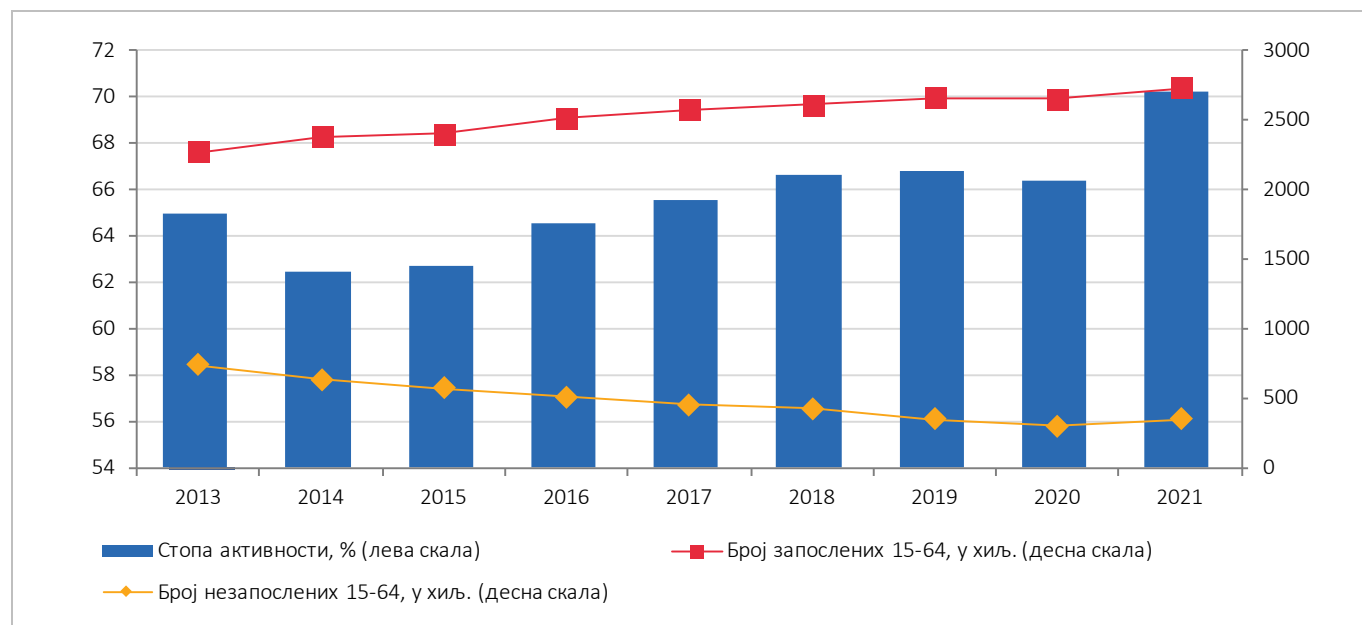
¹⁵ Према Анкети о радној снази, становништво ван радне снаге чине сва лица стар 15 и више година која нису сврстана у запослено или незапослено становништво.

Стопа активности или стопа партиципације радне снаге показује степен активности радне снаге на тржишту рада. То значи да је у Србији у 2021. години било доступно 70,3% радно способних становника који би могли да се укључе у производњу робе и услуга.

Графикон 14.8. Стопа активности становништва 15–64 године, трогодишњи покретни просек, 2013–2021.

Графикон 14.9. Стопа активности становништва 15–64 године, 2013–2021.

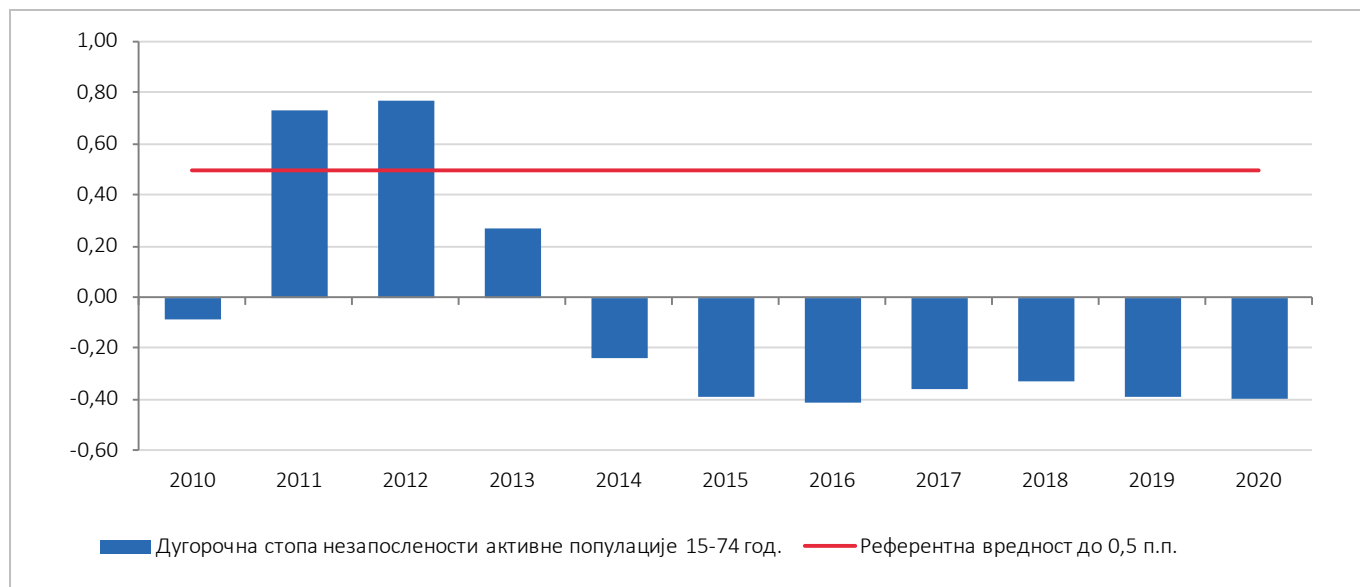

14.7. СТОПА ДУГОРОЧНЕ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ АКТИВНЕ ПОПУЛАЦИЈЕ СТАРОСТИ 15–74 ГОДИНЕ (РЕФЕРЕНТНА ВРЕДНОСТ ОД 0,5 П. П. КОД ТРОГОДИШЊЕ ПРОМЕНЕ У П. П.)

Стопа дугорочне незапослености (стање незапослености дуже од године дана) представља процентуално учешће дугорочно незапослених у активном становништву. Праћење дугорочне незапослености помаже у процени кретања запослености, будући да дуже стање незапослености знатно смањује изгледе за поновно запослење. Смањење изгледа за поновно запошљавање повезано је и са психолошким моментима обесхрабрености и својеврсне стигматизације и, најзад, губљењем стечених вештина. Такође, социјална цена дуготрајне незапослености је висока, а плаћа се у сиромаштву, расту социјалне искључености, порасту трошкова здравственог осигурања и стварању услова за појаву негативних облика друштвеног понашања (насиље, криминал и сл.). Референтна вредност за овај показатељ износи 0,5 п. п. код трогодишње промене.

Србија је, према овом показатељу, била у неравнотежи 2011. и 2012, а након тога бележи вредности стопе у границама референтних. Иако је од 2014. године присутан тренд смањења стопе дугорочне незапослености, удео дугорочно незапослених у укупној незапослености (15–74) у Србији је још увек висок и у 2020. години ово учешће у Србији износи 54,8%. Високе стопе дугорочне незапослености указују на недовољно добро функционисање тржишта рада, које се огледа у постојању извесних препрека које онемогућавају онима који први пут траже посао да започну радни однос или онима који су били запослени да се поново запосле. Поред тога, дуготрајну незапосленост треба посматрати као један од кључних извора пораста структурне незапослености (поред високе незапослености младих и високог учешћа лица која рано напуштају школовање).

Графикон 15.0. Стопа дугорочне незапослености активне популације старости 15–74 године, трогодишњи покретни просек, 2010–2020.¹⁶

¹⁶ Индикатори тржишта рада – стопа запослености и стопа незапослености, креирани су према новој, редизајнираној методологији Евростата, коју Републички завод за статистику спроводи у оквиру истраживања Анкета о радној снази од 2021. године. С обзиром на то да се ревизија података ради само за основне индикаторе и да је скуп прикупљених података из пилот-истраживања ограниченог обима, изостаје могућност дубље и прецизније структурне анализе промена, те се, у складу с тим, стопе дугорочне незапослености могу поредити до 2020. године.

14.8. СТОПА НЕЗАПОСЛЕНОСТИ АКТИВНЕ ПОПУЛАЦИЈЕ СТАРОСТИ 15–24 ГОДИНЕ (РЕФЕРЕНТНА ВРЕДНОСТ ОД 2 П. П. КОД ТРОГОДИШЊЕ ПРОМЕНЕ У П. П.)

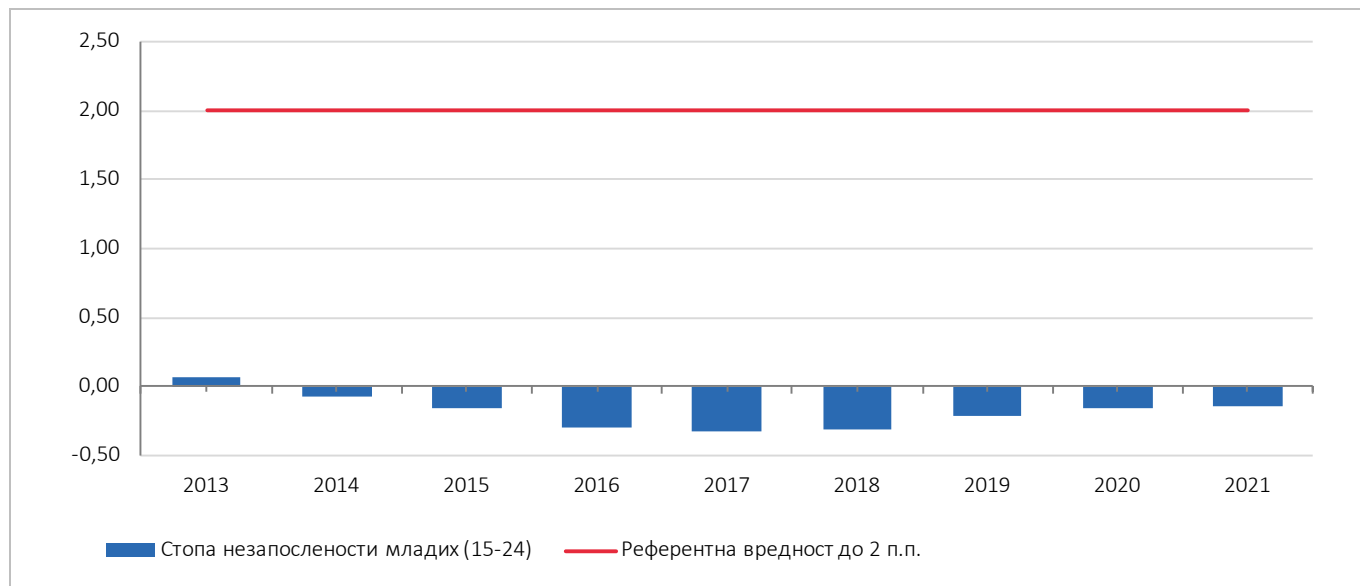
Стопа незапослености младих, односно економски активног становништва старости од 15 до 24 године, представља индикатор за рано упозоравање на погоршање стања на тржишту рада. Њиме се заправо сигнализира снижени потенцијални аутпут због пропадања стечених вештина и изгубљене зараде у будућности, са вишеструким социјалним последицама и растом социјалне искључености. Референтна вредност која је у Извештају о механизму раног упозоравања (енг. Alert Mechanism Report – AMR) одређена за овај показатељ јесте раст стопе незапослености младих у последње три године за највише 2 п. п.

Србија је, према овом показатељу, била у равнотежи у целокупном посматраном периоду. Након забележене највише стопе незапослености младих од 52% у 2013. години, следи период континуираног смањења ове стопе, да би у 2021. години она пала на 26,4%. Међутим, иако је положај младих на тржишту рада побољшан, он је и даље лошији у односу на остале старосне групе. Стопа незапослености младих је и даље знатно виша од укупне стопе незапослености.

Број запослених младих, узраста 15–24 године, у 2021. већи је за 27 600 (односно 19,3%), а број незапослених за 6 600 (односно 12,0%) у односу на 2020. годину. Стопа запослености младог становништва у 2021. години износила је 24,5%, што је за 4,3 п. п. више него у 2020. години. Стопа незапослености младих бележи вредност од 26,4% и мања је у односу на претходну годину за 1,2 п. п.

Стопе активности показале су се прилично отпорним на успоравање које је започело пре пандемије коронавируса, а дугорочна незапосленост и незапосленост младих чак бележе боље трендове у односу на остале показатеље тржишта рада.

Графикон 15.1. Стопа незапослености активне популације старости 15–24 године, трогодишњи покретни просек, 2013–2021.

Стопа незапослености младих (15–24), која износи 26,4% у 2021. години, показатељ је по коме се млади у Републици Србији налазе у најнеповољнијем положају у односу на младе у ЕУ, односно ова стопа је виша за 7,1 п. п. од стопе незапослености младих у ЕУ (19,3%).

Макроекономски трендови земаља чланица ЕУ у последњој деценији највише су обележени кризом услед пандемије коронавируса (COVID-19). Криза није суштински променила природу макроекономских неравнотежа у државама чланицама ЕУ, али је довела до преокрета евидентног тренда смањења макроекономских неравнотежа у годинама пре пандемије. Удео дуга општег нивоа државе у БДП-у, бележи раст као резултат неопходних мера подршке за ублажавање ефеката шока, што је допринело додатном повећању удела дуга појединих држава чланица, које су имале високе уделе и пре кризе изазване пандемијом коронавируса. Дефицити текућег рачуна су углавном остали стабилни, осим у државама чланицама које су највише погођене падом броја страних туриста, при чему поједине државе чланице и даље остварују високе суфиците на текућем рачуну.

Током пандемије, тржиште рада остало је отпорно, пре свега захваљујући мерама подршке како на националном нивоу тако и на нивоу ЕУ. Програми очувања радних места, уз европске инструменте подршке смањењу ризика од незапослености у ванредним околностима у знатној мери су ублажили последице кризе изазване пандемијом на очување радних места и дохотке и самим тим спречили да здравствена криза прерасте у кризу тржишта рада. Услови на тржишту рада су наставили да се побољшавају током 2021. године подстакнути потпуним отварањем економије, побољшањем епидемиолошке ситуације, ефектима нагомилане тражње, као и бољом туристичком сезоном након олакшане мобилности.

На основу анализираних података, може се рећи да су макроекономски трендови у Србији пратили европске трендове, али и да је криза изазвана пандемијом коронавируса (COVID-19) у мањој мери утицала на Србију у поређењу са већином европских земаља, пре свега као резултат постигнуте макроекономске и финансијске стабилности, претходне динамике раста, али и правовременог и свеобухватног пакета мера, као и структуре економије. Донете мере економске политике (5,8 млрд евра, око 13% БДП-а у 2020) минимизовале су пад БДП-а у 2020, док је додатни пакет од 2,2 млрд евра (4,2% БДП-а) у 2021. допринео даљем расту БДП-а и враћању на путању одрживог раста у средњем року, при чему су избегнуте и турбуленције на тржишту радне снаге. Такође, упркос пандемији, прилив страних директних инвестиција је значајан, чиме се Србија још једном на позитиван начин издвојила у региону, у коме је забележен већи пад него у Србији.

Одсек за комуникацију и информисање
Тел.: 011/24-01-284
Имејл: stat@stat.gov.rs

Библиотека
Тел.: 011/24-12-922, лок. 251
Имејл: biblioteka@stat.gov.rs

Број страна: 97
Тираж: 40

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

311

ТРЕНДОВИ / Републички завод за статистику ; одговара
Миладин Ковачевић. - 2004 (март)- . - Београд : Републички
завод за статистику, 2004- (Београд : Републички завод
за статистику). - 27 cm

Тромесечно. - Је nastavak: Ekonomski trend = ISSN 0354-1401
ISSN 1820-1148 = Трендови - Република Србија. Републички
завод за Статистику
COBISS.SR-ID 114642700

МАКРОЕКОНОМСКЕ ПРОГНОЗЕ

БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД

ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА

ГРАЂЕВИНАРСТВО

СПОЉНА ТРГОВИНА

УНУТРАШЊА ТРГОВИНА

ЦЕНЕ

ТРЖИШТЕ РАДА

ЗАРАДЕ

ТУРИЗАМ

ИНДЕКС ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ

РЕГИОНАЛНЕ ЕКОНОМСКЕ АСИМЕТРИЧНОСТИ

ПОЉОПРИВРЕДА

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ МАКРОЕКОНОМСКИХ

НЕРАВНОТЕЖА У ЕУ - РЕЗУЛТАТИ ЗА СРБИЈУ